

สามี”ติ. “อมุหากัง อผาสุกัง นตถิ,
 ตูวํ ขาทาหิ”ติ. “สามี อุโปสถกมมํ
 กโรนุโต สกलํ กาทุํ นาสกขี,
 อุปทฺถุโปสถกมมํปิ เม วิกลํ มา
 อโหสิ”ติ น ขาหิ. “มา เอวํ
 กริ ตาตา”ติ วุจฺจมาโนปิ อนิจฺจิตฺวา
 อรุณํ อุฏฺฐหนฺเต, มิลาตมาลา
 วิย กาลํ กตฺวา ตสฺมี นิโคฺรชฺรฺกฺเข
 เทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ. ตสฺมา
 อิมมตฺถํ กถेतฺวา “โส เสฏฺฐิปี
 พุทฺธมามโก ธมฺมมามโก สัมมามโก,
 ตํ นิสฺสาย กตสฺส อุปทฺถุ-
 โปสถกมฺมสฺส นิสฺสนฺเทเนว सा
 สมฺปตฺติ มया लतुथा”ติ आह.

ประธานยานี้เกิด”. คนรับจ้างถามว่า
 “นายครับ แม้พวกท่านรับประธานแล้ว
 หรือ?”. เศรษฐีตอบว่า “ความไม่
 สำราญของพวกเรา ไม่มี เจ้าจรับ-
 ประธานเกิด”. คนรับจ้างถามว่า “นาย
 ขอรับ กระผมเมื่อรักษาอุโบสถกรรม
 ก็ไม่อาจเพื่อรักษาทั้งสิ้นได้, แม้อุโบสถ-
 กรรมกึ่งหนึ่งของกระผม ย่าได้
 บกพร่องเลย” ดังนี้ จึงไม่ยอมรับประธาน
 (เคี้ยวกินอาหารเลย). แม้จะถูกเศรษฐี
 พูดยว่า “เจ้าอย่าได้ทำอย่างนั้นเลย พ่อ”
 ก็ไม่ต้องการ(อาหาร)แล้ว เมื่อขณะ
 อรุณขึ้นมา, ก็สิ้นลมหายใจราวกะดอกไม้
 ที่เหี่ยวแห้งลง ฉะนั้น บังเกิดเป็นเทวดา
 ที่ต้นไทรนั้น. เพราะฉะนั้น เทวดานั้น
 ครั้นกล่าวเนื้อความนี้แล้ว จึงกล่าวว่า
 “แม้เศรษฐีนั้น ก็เป็นพุทธมามกะ(เป็น
 ผู้นับถือพระพุทธเจ้า ว่าเป็นของเรา)
 เป็นธรรมามกะ (เป็นผู้นับถือพระธรรม
 ว่าเป็นของเรา) เป็นสังฆมามกะ (เป็นผู้
 นับถือพระสงฆ์ว่าเป็นของเรา) ข้าพเจ้า
 ได้สมบัตินั้น ด้วยผลแห่งอุโบสถกรรม
 กึ่งหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าได้อาศัยเศรษฐีนั้น
 ทำแล้วเท่านั้น”.

คุณศิริ วัฒนศัพท์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“พุทฺธโรติ วณฺเฑ สุตฺวา ว
 ปณฺจสตา ตาปสา อญฺจาย เทวดาย
 อณฺชลี ปกฺคยฺห “พุทฺธโรติ วเทสี”ติ,
 “พุทฺธโรติ วทามิ”ติ ติกฺขตฺตํ
 ปฏฺิชาณาเปตฺวา “โฆโสปี โข
 เอโส ทฺลลโม โลกสมฺนิ”ติ อุตฺทานํ
 อุตฺทาเนตฺวา “เทเวเต อนนฺเกสุ
 กปฺปสฺตสฺสสฺส อสฺสฺตปฺพุพฺพิ สทฺทํ
 ตยา สฺกฺนาศิตฺมฺหา”ติ อาหํสุ. อถ
 อนฺเตวาสิกา อางริยํ เอตทโวจํ
 “เตนฺหิ สตฺถุ สนฺตํ กจฺจมา”ติ.
 “ตาทา ตโย เสฏฺฐิโน อมฺหากํ
 พหุปรการา, เสว เตสํ นิเวสเน
 วิกฺขํ คณฺหิตฺวา เตสมฺปิ อางิกฺขิตฺวา
 คมิสฺสาม, อธิวาเสถ ตาทา”ติ. เต
 อธิวาสยิสฺสุ. ปุณฺทิวเส เสฏฺฐิโน
 ยาคฺคตฺตํ สมฺปาเทตฺวา อาสนานิ
 ปณฺณาเปตฺวา “อชฺช โน อยฺยานํ
 อาคมนทิวโส”ติ ฅตฺวา ปจฺจกฺคมนํ
 กตฺวา เต อาทาย นิเวสนํ คณฺตฺวา
 นิสิตฺทาเปตฺวา วิกฺขํ อหํสุ. เต
 กตฺมตฺตกฺิจจา มหาเสฏฺฐิโน “มยํ
 คมิสฺสามา”ติ วทิสฺสุ. “นฺนุ ฆนฺเต

ดาบสประมาณ ๕๐๐ พ่อได้ฟัง
 คำว่า “พุทฺธโร” ก็ลุกขึ้น ประคอง
 อัญชลีต่อเทวดา กล่าวว่า “ท่านพูดว่า
 ‘พุทฺธโร’ ดังนี้แล้ว ก็ให้เทวดารับปฏิญญา
 (ให้รับรู้) ๓ ครั้งว่า “ข้าพเจ้าพูดว่า
 ‘พุทฺธโร’ แล้วเปล่งอุทานว่า “ถึงเสียง
 กึกก้องนี้แล ก็หาได้ยากในโลก” จึงพา
 กันกล่าวว่า “ท่านเทวดา พวกข้าพเจ้า
 เป็นผู้อันท่านให้ได้ฟังเสียง ที่ไม่เคยฟัง
 มาแล้ว ในหลายแสนกัป”. ลำดับนั้น
 พวกดาบสผู้เป็นอันเตवासิก ได้บอกเรื่อง
 นั้นกับอาจารย์ว่า “ถ้าเช่นนั้น พวก
 กระผม จะไปยังสำนักของพระศาสดา”.
 อาจารย์กล่าวว่า “พ่อทั้งหลาย เศรษฐี
 ทั้ง ๓ ท่าน มีอุปการะมากแก่พวกเรา,
 พรุ่งนี้ พวกเราจักรับภิกษา ในที่อยู่
 ของท่านเศรษฐีเหล่านั้น บอกแม่แก่
 เศรษฐีเหล่านั้น จึงค่อยไป, ขอพวกท่าน
 จงยับยั้งอยู่เถิด พ่อทั้งหลาย”. พวกดาบส
 เหล่านั้น ก็ยับยั้งอยู่แล้ว. ในวันรุ่งขึ้น
 เศรษฐีทั้งหลาย ให้ตระเตรียมข้าวยา
 และข้าวสวय ให้ปูอาสนะแล้ว รู้ว่า
 “วันนี้ เป็นวันที่พระผู้เป็นเจ้าของ

คุณศิริ วัฒนศัพท์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตุเมหิ จตฺตารโ วสฺสึเก มาเส
อมุหากํ คหิตาว ปฏฺยญา, อิทานิ
กุหิ คจฺจณา”ติ.

พวกเราจะมา” จึงทำการต้อนรับ
พาพวกดาบสเหล่านั้นไปสู่ที่อยู่ เชิญให้
นั่งแล้ว ได้ถวายภิกษา. ดาบสเหล่านั้น
ทำภารกิจเสร็จแล้ว กล่าวกับมหาเศรษฐี
ทั้งหลายว่า “พวกอาตมา จักไปละ”.
พวกเศรษฐี กล่าวว่า “ท่านผู้เจริญ
ทั้งหลาย พระคุณเจ้าทั้งหลายได้รับ
ปฏฺยญาของพวกข้าพเจ้าตลอด ๔ เดือน
ฤดูฝนแล้ว มิใช่หรือ บัดนี้พวกพระ-
คุณเจ้าจักไปที่ไหน?”.

“โลเก กิร พุทฺโธ อูปฺปนฺโน,
ธมฺโม อูปฺปนฺโน, สํโฆ อูปฺปนฺโน,
ตสฺมา สตฺถุ สนฺติกํ คมิสฺสามา”ติ.
“กึ ปน ตสฺส สตฺถุ สนฺติกํ
ตุมุหากณฺเวย คนฺตุํ วฏฺฏตี”ติ.
“อณฺเวยสมฺปิ อวาริตํ อาวุโส”ติ.
“เตนหิ ฆนฺเต อากเมถ มยฺปิ
ปริวจฺฉํ กตฺวา คจฺจามา”ติ.
“ตุเมหฺสุ ปริวจฺฉํ กโรนฺเตสุ,
อมุหากํ ปปญฺโจ โหติ, มยฺ
ปุรโต คจฺจาม, ตุเมห ปจฺจโต
อากจฺเจยฺยาถา”ติ วตฺวา เต ปุเรตรํ
คนฺตฺวา สมฺมาสมฺพุทฺธํ ทิสฺวา

ดาบสทั้งหลาย กล่าวว่า “ได้ทราบ
พระพุทฺธเจ้าอุบัติขึ้นแล้ว ในโลก,
พระธรรมอุบัติขึ้นแล้ว (ในโลก), พระสงฆ์
อุบัติขึ้นแล้ว (ในโลก), เพราะฉะนั้น
พวกอาตมา จักไปสู่สำนักของพระ-
ศาสดา”. พวกเศรษฐีถามว่า “ก็พวก
พระคุณเจ้าเท่านั้น จึงสมควรจะไป
สู่สำนักของพระศาสดานั้นหรือ?”. ดาบส
ทั้งหลาย ตอบว่า “ถึงคนเหล่าอื่น
พระองค์ก็ได้ห้ามไว้ ผู้มีอายุ”. พวก
เศรษฐีกล่าวว่า “ท่านผู้เจริญทั้งหลาย
ถ้าเช่นนั้น ขอพวกพระคุณเจ้าโปรด
จงรอก่อน แม้ข้าพเจ้าทั้งหลาย ทำการ

คุณศิริ วัฒนศัพท์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อภิตฤติตวา
นีสี่ทิสฺ

วนุทิตวา

เอกมนุตฺ

ตระเตรียมเสร็จแล้ว ก็จะไป". ดาบสทั้ง-
หลาย กล่าวว่า "เมื่อท่านทั้งหลายพา
กันทำการตระเตรียมอยู่, ความเห็นช้า
ก็จะมีแก่พวกอาตมา, พวกอาตมาจะ
ล่องหน้าไปก่อน, พวกท่านพึงมา
ข้างหลัง" ดังนี้แล้ว ไปล่องหน้าก่อน
เฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชมเชยแล้ว
ถวายบังคม พากันนั่งลง ณ ส่วน
ข้างหนึ่ง.

อก เนสํ สตุถา อนุปุพฺพิกถํ
กถตฺวา ฐมฺมํ เทเสสิ. เทสนา-
ปรีโยसानเน สพฺเพ สห ปฏิสมฺภิทาหิ
อรหตุตํ ปตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิตฺวา
“เอก ภิกฺขโว”ติ วจนสมนฺนตฺรเมว
อิทฺธิมยปตฺตจิวรรธา วสุสสติกตฺเถรา
วีย อเหสุ.

ลำดับนั้น พระศาสดา ตรัส
อนุปุพพิกถาแสดงธรรมแก่ดาบสเหล่านั้น.
ในเวลาจบพระเทศนาดาบสทั้งปวงบรรลु
พระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย
ขอบรรพชา ได้เป็นผู้ทรงบาตรและจีวร
อันสำเร็จด้วยฤทธิ์ เป็นเหมือนพระเถระ
มีพรรษาตั้ง ๑๐๐ ในลำดับพระดำรัสว่า
“ท่านทั้งหลาย จงเป็นภิกษุมารเกิด” ดังนี้
นั้นเทียว.

เตปิ โข ตโย เสฏฺฐิโน
ปญฺจหิ ปญฺจหิ สกฏฺฐเตหิ
วตฺถจฺฉาทนสฺสปิรมฺฐผาณิตาทินิ. ทานุ-

แม้เศรษฐีทั้ง ๓ เหล่านั้นแล เอา
เกวียนคนละ ๕๐๐ เล่ม บรรทุกเครื่อง
อุปกรณ์แก่ทาน มีผ้าเครื่องนุ่งห่ม

๑ ฉ. ภคฺคจฺฉาทนสฺสปิรมฺฐผาณิตาทินิ.

ธรรมบท.ป-ท.๒-๗

คุณมาลี นิมิต্ত
สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปกรณานิ อาทาย สาวตถิ
 ปตฺวา เขตฺวานํ ปวิสิตฺวา สตฺถารํ
 วนฺทิตฺวา ธมฺมกถํ สุตฺวา
 กถาปริโยสาเน- โสตาปตฺติผล
 ปตฺติจาย อทุกฺขมาสมตฺตํ ทานํ
 ททฺมานา สตฺถุ สนฺติเก วสิตฺวา
 โกสมฺพิคฺคมนตฺถาย สตฺถารํ ยาจิตฺวา
 สตฺถารา ปญฺญิณฺณํ ททฺนฺเตน
 “สุญฺญาคาราเร โข คหปตโย
 ตถาคตา อภีรมนฺตี”ติ วุตฺเต,
 “อญฺญาตํ ฆนฺเต, อเมหฺหิ
 ปหิตฺสาสเนน- อากนฺตุํ วญฺญตี”ติ
 วตฺวา โกสมฺพี คนฺตฺวา “โฆสกเสฏฺฐิ
 โฆสิตารามํ กุกฺกุฏเสฏฺฐิ กุกฺกุฏารามํ
 ปาวาริกเสฏฺฐิ ปาวาริการามนฺ”ติ
 ตโย มหาวิหारे กาทเรตฺวา สตฺถุ
 อากมนตฺถาย สาสนํ ปหิณฺตีสุ.

เนยฺโส น้ำผึ้ง และน้ำอ้อยเป็นต้น ไปถึง
 กรุงสาวตถิ เข้าไปยังพระเชตะวัน ถวาย
 บังคมพระศาสดา พังชรรมกถา ใน
 ที่สุดแห่งกถา ตั้งอยู่ในพระโสดาปัตติผล
 แล้ว ถวายทานอยู่ในสำนักพระศาสดา
 สักประมาณถึงเดือน จึงทูลเชิญพระ-
 ศาสดาเพื่อประโยชน์แก่การเสด็จไปยัง
 เมืองโกสัมพี, เมื่อพระศาสดา จะทรง
 ประทานปญฺญิณฺญา ตรัสว่า “คฤหบดี
 ทั้งหลาย พระตถาคตทั้งหลาย ย่อมทรง
 ยินดี ในเรือนว่างแล”, กราบทูลว่า
 “ข้อนั้น พวกข้าพระองค์ทราบแล้ว
 พระเจ้าข้า, การที่พระองค์เสด็จมา
 ตามสาสน์ที่พวกข้าพระองค์ส่งไปแล้ว
 ย่อมควร” ดังนี้ ไปสู่เมืองโกสัมพี
 ให้นายช่างสร้างมหาวิหาร ๓ หลัง
 คือ โฆสกเศรษฐี ให้สร้างโฆสิตาราม,
 กุกฺกุฏเศรษฐี ให้สร้างกุกฺกุฏาราม,
 ปาวาริกเศรษฐี ให้สร้างปาวาริการาม,
 แล้วจึงส่งสาสน์ไป เพื่อประโยชน์แก่อัน
 เสด็จมาของพระศาสดา.

สตฺถา เตสํ สาสนํ สุตฺวา
 ตตฺถ อคฺมาสิ. เต ปจฺจุคฺคฺคนฺตฺวา

พระศาสดา ทรงสดับสาสน์ของ
 เศรษฐีเหล่านั้นแล้ว ก็ได้เสด็จไปในที่นั้น.

คุณมาลี นิมิต
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตถุการ วิหารเร ปเวเสตวา “อิมิ
วิหาริ จาตุทฺทิสฺส พุทฺธบุปฺมุขฺส
ภิกฺขุสงฺฆฺส เทมี”ติ, ติกฺขตฺตุ
นียฺยาเทตฺวา วาเรน วาเรน ตํ
ปฏฺิชาคฺคฺนฺติ.

สตถุทา เทวสิกํ เอเกกฺสฺมี วิหารเร
วสฺติ, ยสฺส วิหารเร วุฏฺโฐ โหติ,
ตสฺเสว ชฺรทฺวาเร ปิณฺฑทฺยา จรฺติ.
เตสํ ปน. ตินฺนํ เสฏฺฐิณํ
อุปฺภูจฺจาโก สุมฺโน นาม มาลาการโ
อโหสิ, โส เต เสฏฺฐิโน เอวมาห
“อหิ ตุมฺหากํ ทิชฺรตฺตุ อุปการโก,
สตถุการิ โมเชตฺกาโมมฺหิ, มยฺหิ
เอกทิวสํ สตถุการิ เทธา”ติ. “เตนหิ
ภณฺเ เสว โมเชหิ”ติ. “สาธุ
สามิ”ติ โส สตถุการิ นิมนฺเตตฺวา
สกุการิ ปฏฺิยาเทสิ.

เศรษฐีเหล่านั้นต้อนรับเสร็จแล้ว ทูล
อาราธนาพระศาสดาให้เสด็จเข้าไปใน
วิหาร มอบถวาย ๓ ครั้งว่า “ข้าพระ
องค์ ขอถวายวิหารหลังนี้แด่พระภิกษุ
สงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ มีพระพุทธเจ้า
เป็นประธาน” จึงผลัดเปลี่ยนกันปฏิบัติ
พระพุทธองค์.

พระศาสดา ประทับอยู่ในวิหารหลังละ
หนึ่งวัน, พระองค์ย่อมประทับอยู่ในวิหาร
ของเศรษฐีคนใด, ย่อมเสด็จเที่ยวไปเพื่อ
บิณฑบาต ที่ประตูเรือนของเศรษฐีคนนั้น
นั้นเที่ยว. ก็เศรษฐีทั้ง ๓ คนนั้น
ได้มีนายมาลาการ(ช่างจัดดอกไม้) ชื่อว่า
สุมณ เป็นคนรับใช้ นายสุมณมาลาการ
นั้น กล่าวกับเศรษฐีเหล่านั้นอย่างนี้ว่า
“ข้าพเจ้า เป็นผู้มีอุปการะแก่พวกท่าน
สิ้นกาลนาน, ข้าพเจ้า เป็นผู้ต้องการ
จะทูลอาราธนาพระศาสดาให้เสวย, ขอ
ท่านทั้งหลายจงให้พระศาสดาแก่ข้าพเจ้า
สักวันหนึ่งเถิด”. เศรษฐีเหล่านั้น
กล่าวว่า “นาย ถ้าเช่นนั้น วันพรุ่งนี้
ท่านจงอาราธนาพระศาสดาให้เสวย
เถิด”. เขารับคำว่า “ดีแท้ นายครับ”

คุณมาลี นิมิต

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทูลนิมนต์พระศาสดาแล้ว จึงตระเตรียม
เครื่องสักการะ.

ตทา ราชา สามาวติยา
เทวสิกั ปุปุผมุเล อฏฐ กหาปณ
เทติ. ตสฺสา ขุขุชุตตรา นาม
ทาสี สุมณมาลาการสฺส สนฺติกั
คณฺตุวา นิพทฺธํ ปุปุผานิ คณฺหาติ.
อถ นํ ตสฺมี ทิวเส อาคตํ
มาลาการโ อาห “มยา สตุถา
นิมนฺติโต, อชฺช อคฺคปุปุผะหิ
สตุถารํ ปุเชสฺสามิ, ติฏฺฐ ตาว,
ตุวํ ปรีเวสนาย สหายิกา หุตฺวา
ธมฺมํ สุตฺวา อวเสสานิ ปุปุผานิ
คเหตฺวา คมิสฺสสึ”ติ.

สา “สาธฺว”ติ อธิวาเสสิ. สุมโน.
พฺพุทธปุปุหมุํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีวิสิตุวา
อนฺุโมทนกรณตฺถาย ปตฺตํ อคฺคเหสิ.
สตุถา . อนฺุโมทนธมฺมเทสนํ อารภิ.
ขุขุชุตตราปิ สตุถุ ธมฺมกถํ
สฺสุนฺติเยว โสตาปตฺติผเล ปติฏฺฐหิ.
สา อญฺเญสฺสุ ทิวเสสฺสุ จตฺตาโร

ในกาลนั้น พระราชา พระราชทาน
กหาปณะ ๘ กหาปณะ ให้เป็นค่าดอกไม้
เพื่อพระนางสามาวดีทุก ๆ วัน. หญิง
คนใช้ของพระนางสามาวดีนั้น ชื่อว่า
นางขุขุชุตตรา ไปสู่สำนักของนาย
สุมณมาลาการ แล้วก็รับเอาดอกไม้เป็น
ประจำ. ครั้งนั้น นายมาลาการพูด
กับนางขุขุชุตตรา นั้น ผู้มาในวันนั้นว่า
“เราได้ทูลนิมนต์พระศาสดาไว้แล้ว, วันนี้
เราจักบูชาพระศาสดา ด้วยดอกไม้อย่าง
เลิศ, เจ้าจงรอก่อน, จงเป็นผู้ช่วยเหลือ
ในการเลี้ยงดู ฟังธรรมแล้วจ้กรับเอา
ดอกไม้ที่ยังเหลือไปเถิด”.

นางขุขุชุตตรา นั้น ยอมรับว่า “ได้จ้ะ”.
นายสุมณะ เลี้ยงดูพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งมี
พระพุทธเจ้าเป็นประธานแล้ว ได้รับ
บาตรเพื่อประโยชน์แก่การทำอนฺุโมทนา.
พระศาสดา ทรงเริ่มพระธรรมเทศนา
เป็นเครื่องอนฺุโมทนา. ฝ่ายนางขุขุชุตตรา
กำลังฟังธรรมกถาของพระศาสดานั้น-

คุณมาลี นิมนต์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กหาปณะ อตตโน ภาค คเหตวา
 จตุหิ ปุปฺพานิ คเหตวา คจฺจติ,
 ตํทิวสํ อฏฺฐหิปี ปุปฺพานิ คเหตวา
 คตา.

เที่ยว ได้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล. ในวัน
 อื่น ๆ นางรับเอากหาปณะ ๔ อันเป็น
 ส่วนของตนแล้ว รับเอาดอกไม้ด้วย
 กหาปณะ ๔ แล้วจึงไป, ในวันนั้น
 นางรับเอาดอกไม้ แม้ด้วยกหาปณะ ๘
 แล้วจึงได้ไป.

อก นํ สามาวดี อาห
 “กีนฺนุ โข อมฺม อชฺช อมฺหากํ
 รณฺณา ทฺวิคฺคณํ ปุปฺพมฺมูลํ ทินฺนุ”ติ.
 “โน ทินฺนํ อยฺเย”ติ. “อก
 กสฺมา พหฺนุ ปุปฺพานิ”ติ. “อณฺเณสุ
 ทิวเสสุ อหํ จตฺตารโ กหาปณ
 อตตโน คเหตวา จตุหิ ปุปฺพานิ
 อาหรามิ”ติ. “อชฺช กสฺมา น
 คณฺหสิ”ติ. “สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ธมฺมกถํ
 สุตฺวา ธมฺมสฺส อธิคตฺตตา”ติ.

ครั้งนั้น นางสามาวดีกล่าวกับ
 นางชุชชุตตราว่า “แม่ วันนี้
 พระราชาประทานค่าดอกไม้แก่พวกเรา
 เพิ่มเป็น ๒ เท่า หรือหนอแล”. นาง
 ชุชชุตตรา ทูลตอบว่า “ไม่ได้ประทานดอก
 พระเจ้าแม่”. นางสามาวดี ถามว่า
 “เมื่อเป็นเช่นนั้น ทำไมดอกไม้จึงมาก
 เล่า”. นางชุชชุตตรา กล่าวว่า “ในวัน
 อื่น ๆ หม่อมฉันรับเอากหาปณะ ๔
 กหาปณะ สำหรับตนแล้ว จึงนำ
 ดอกไม้มาด้วยกหาปณะ ๔ กหาปณะ”.
 นางสามาวดีถามว่า “วันนี้ ทำไมเจ้า
 จึงไม่รับเอาเล่า?”. นางชุชชุตตรา
 ทูลตอบว่า “(หม่อมฉันไม่รับเอา) เพราะ
 ว่า หม่อมฉันได้ฟังธรรมกถาของพระสัมมา-
 สัมพุทธเจ้าแล้วบรรลुरुธรรม”.

คุณกัลยา อู่ละพันธ์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อถ นั “อเร ทุฏฐทาสี เอตตักั
 กาลั ตยา คหิตคหิตกหาปณเ- เม
 เทหิ”ติ อตชเชตวา “อมม ตยา
 ปิตั อมตัง อเมหปี ปาเยหิ”ติ
 วตวา “เตนหิ นุหาเปหิ”ติ วุตเต,
 โสพสหิ คนุโธทกมฏเฐหิ นุหาเปตวา
 เทว มฏฐสาฎเก ทาเปสิ. สา
 เอกัง นิวาเสตวา เอกัง ปารุปีตวา
 อาสนัง ปณญาเปตวา เอกัง วิชนี
 อาหาราเปตวา อาสเน นิสีทิตวา
 วิจิตรวีชนี. อาทาย ปณจ
 มาตุคามสตานิ. อามนุเตตวา ตาสัง
 สตถารา เทสิตนียาเมเนว ฐมมัง
 เทเสสิ. ตสสา ฐมมกถัง สุตวา
 ตา สพุพาปี โสตาปตติผล
 ปติฏฐหิสุ.

ตา สพุพาปี ชุชชุตตรัง
 วนทิตวา “อมม อชชโต ปฏฐาย
 ตวา กิสิฏฐกมมัง มา กริ,

ลำดับนั้น พระนางสามาวดีก็ได้คุกคาม
 นางชูชชุตตรานั้นว่า “เหวย แม่นางทาสี
 ชาติชัว เจ้าจงให้กหาปณะที่เจ้าถือเอา
 แล้ว ๆ ตลอดกาลมีประมาณเท่านี้
 แก่เรา” กล่าววว่า “แม่เอ๋ย เจ้าจงให้
 เราทั้งหลายดื่มน้ำอมฤตรส(คืออมตธรรม)
 ที่เจ้าดื่มแล้วบ้างเถิด” เมื่อนางทูลตอบว่า
 “ถ้าเช่นนั้น ขอพระแม่เจ้า จงให้
 หม่อมฉันอาบน้ำเถิด” ดังนี้ จึงให้อาบน้ำ
 ด้วยหม้อน้ำหอม ๑๖ หม้อแล้วรับสั่งให้
 ประทานผ้าสาฎกเนื้อเกลี้ยง ๒ ผืน.
 นางชูชชุตตรานั้น นุ่งผ้าผืนหนึ่ง ห่ม
 ผ้าผืนหนึ่ง ให้ปลาดอาสนะแล้ว ให้
 นำพัดวีชนีมาอันหนึ่ง นั่งลงบนอาสนะ
 จับพัดอันวิจิตร เรียกหญิงมาตุคาม ๕๐๐
 คนมาแล้ว จึงแสดงธรรมแก่หญิงเหล่านั้น
 ตามแนวที่พระศาสดาทรงแสดงแล้วนั้น-
 เทียว. หญิงแม่ทั้งหมดเหล่านั้น พัง
 ธรรมกถาของนางชูชชุตตรานั้นแล้ว ก็
 ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล.

พวกหญิงแม่ทั้งหมดเหล่านั้น พา
 กันไหว้นางชูชชุตตราแล้ว จึงกล่าวว่า
 “แม่ ตั้งแต่นี้ไป ท่านอย่าทำกรงาน

คุณกัลยา อู่ละพันธ์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อมุหากัง มาตัญญาเน จ
 อาริยัญญาเน จ จตฺวา สตฺถุ
 สนฺตีกัง คนฺตฺวา สตฺถารา เทสิตฺ
 ฌมฺมํ สุนฺตีวา อมุหากัง กเถหิ”ติ
 วทีสุ. สา ตถา กโรนฺตี
 อปรภาเค ติปิฏกธรา ชาตา.

อก นํ สตฺถา “เอตทคฺคํ
 ภิกฺขเว มม สาวิกานํ อฺปาสิกาณํ
 ฌมฺมกติกานํ ยทิทํ ชุชฺชุตฺตรา”ติ^๑
 เอตทคฺเค จเปสิ. ตาปิ โข
 ปญฺจสตา อิตฺติโย ตํ เอวมาหํสุ
 “อมฺม สตฺถารํ ปสฺสิตุกามมฺหา, ตํ
 โน ทสฺเสหิ, คนฺธมาลาทีหิ นํ
 ปุเชสฺสามา”ติ. “อฺยเย ราชกฺุล
 นาม ภาริยํ, ตุมฺเห คเหตฺวา พหิ
 คนฺตุํ น สกฺกา”ติ. “อมฺม มา
 โน นาเสหิ, ทสฺเสเหว อมุหากัง
 สตฺถารนฺ”ติ. “เตนหิ ตุมุหากัง
 วสนคพฺพานํ ภิตฺติสุ, ยตฺตเกน

อันเศร้าหมองเลย, ท่านจงตั้งอยู่ในฐานะ
 ตั้งมารดา และฐานะตั้งอาจารย์ของพวกเขา
 เรา ไปสู่สำนักพระศาสดา พังกรรม
 ที่พระศาสดาทรงแสดงแล้ว บอกแก่
 พวกเราเถิด”. นางชูชุตตรานั้น ทำอยู่
 ตามนั้น ต่อมา ก็ได้เป็นผู้ทรงพระ-
 ไตรปิฎก.

ครั้งนั้น พระศาสดาตั้งนาง
 ชูชุตตรานั้นไว้ในตำแหน่งเอตทคฺเคว่า
 “ภิกษุทั้งหลาย นางชูชุตตรานี้
 เป็นผู้เลิศกว่าพวกอุบาสิกาสาวิกาของเรา
 ผู้กล่าวธรรม”. หญิง ๕๐๐ แม่เหล่านั้น
 แล กล่าวกับนางชูชุตตรานี้ว่า
 “แม่ พวกเราต้องการเพื่อจะเฝ้าพระ-
 ศาสดา, ขอท่าน จงแสดงพระศาสดา
 พระองค์นั้นแก่พวกเราเถิด, พวกเรา
 จักบูชาพระองค์ด้วยเครื่องสักการะทั้ง-
 หลาย มีของหอมและดอกไม้เป็นต้น”.
 นางชูชุตตรากล่าวว่า “แม่เจ้าทั้งหลาย
 ธรรมดาว่าราชสกุล เป็นของหนัก,
 ข้าพเจ้าไม่อาจเพื่อจะพาท่านทั้งหลายไป

^๑ อ.จ. เอกก. ๒๐/๓๘.

คุณกัลยา อ้อยดะพันธ์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โอลิเกตตุ สกุกา โหติ ตตตัก
 ฉิทฺทํ กตฺวา คณฺฐมาลาทีนึ
 ออาหาราเปตฺวา สตุถารํ ตินฺณํ
 เสฏฺฐิณํ ฆรทฺวารํ กจฺจนฺตํ เตสุ
 เตสุ จาเนสุ จตฺวา โอลิเกต
 เจว หตฺถे ปสาเรตฺวา วนฺทถ
 เจว ปุเชถ จา”ติ. ตา ตถา
 กตฺวา สตุถารํ กจฺจนฺตมฺจ
 อากจฺจนฺตมฺจ โอลิเกตฺวา วนฺทิสฺสุ
 เจว ปุเชตฺตมฺจ.

ภายนอกได้”. พวกหญิง กล่าวว่า “แม่
 ท่านอย่าให้เราฉิบหายเลย, ขอท่าน
 จงแสดงพระศาสดาแก่พวกเราด้วยเถิด”.
 นางบุชชุตตรากล่าวว่า “ถ้าอย่างนั้น
 พวกเจ้าจงเจาะช่องให้มีขนาดพอที่พวกเจ้า
 อาจจะแลดูได้ที่ฝาห้องเป็นที่อยู่ของ
 พวกเจ้าแล้วให้นำเครื่องสักการะ มี
 ของหอมและดอกไม้เป็นต้นมาแล้ว จง
 ยืนแลดูอยู่ที่นั่น ๆ และจงเหยียดมือ
 ทั้ง ๒ ออก ถวายบังคมและจงบูชาพระ
 ศาสดา ผู้เสด็จไปยังประตูเรือนของ
 เศรษฐีทั้ง ๓ เถิด”. พวกหญิง
 เหล่านั้นทำเหมือนอย่างนั้นแล้ว แลดู
 พระศาสดา ผู้กำลังเสด็จไปและเสด็จมา
 ถวายบังคมและบูชา แล้ว.

บุชชุตตรากลุฑ.

บุชชุตตรากลุฑ.

อถกทิวสํ มาคณฺฐิยา อตฺตโน
 ปาสาทตลโต นิคุขมิตฺวา จงฺกมมานา
 ตาสํ วนฺนฏฺจานํ คณฺฐวา กพฺเภสุ
 ฉิทฺทํ ทิสฺวา “อิทํ กิณฺ”ติ

ภายหลังวันหนึ่ง พระนาง-
 มาคณฺฐิยา เสด็จออกเดินจากพื้น
 ปราสาทของตน เสด็จไปสู่ที่อยู่ของหญิง
 เหล่านั้น ทรงเห็นช่องที่ห้องทั้งหลาย

คุณกัลยา อู่ละพันธ์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปุจฺจติวาทา หิ ตสฺสา สตฺถริ
 พนฺธามาตํ อชานนฺตีหิ “สตฺถา
 อิมํ นครํ อากโต, มยํ เอตถ
 จตฺวา ตํ วนฺทาม เจว ปุชฺช
 จา”ติ วุตฺเต, “อากโต นาม
 อิมํ นครํ สมณเฑ โคตโม,
 อิทานิสุส กตฺตพฺพํ ชานิสฺสามิ,
 อิมานิ ตสฺส อปฺปฎฺฐายิกา, อิมาสํ
 กตฺตพฺพํ ชานิสฺสามิ”ติ จินฺเตตฺวา
 คนฺตฺวา รณฺเณ อารุเจสิ “มหาราช
 สามาวดีมิสฺสกาณํ ปญฺจสถานํ
 อิตฺถินํ พหิทฺธา ปตฺถนา อตฺถิ,
 กติปาเหเนว เต ชีวิตํ หริสฺสนฺตี”ติ.
 ราชา “น ตา เอวรูปํ กริสฺสนฺตี”ติ
 น สทฺทหติ, ปุณ วุตฺเตปิ น
 สทฺทหติเยว.

จึงถามว่า “นี่ มันอะไรกัน” เมื่อหญิง
 เหล่านั้นไม่รู้ความเคืองแค้นที่พระนาง
 ผูกไว้ในพระศาสดา ทูลตอบว่า “พระ-
 ศาสดาเสด็จมาสู่พระนครนี้, พวก
 หม่อมฉัน ยืนอยู่ในที่นี้แล้ว ย่อมถวาย
 บังคมและบูชาพระศาสดานั้น”, จึงคิดว่า
 “พระสมณโคดมเสด็จมาสู่พระนครนี้แล้ว,
 บัดนี้ เราจักรู้กรรมที่ควรทำแก่พระ-
 สมณโคดมนั้น. แม้พวกหญิงเหล่านี้
 ก็เป็นอุปัฏฐายิกาของพระสมณโคดมนั้น,
 เราจักรู้กรรมที่ควรทำแก่หญิงเหล่านี้”
 ดังนี้แล้ว จึงเสด็จไปกราบทูลแด่พระ
 ราชว่า “ข้าแต่มหาราช หญิง ๕๐๐
 รวมทั้งพระนางสามาวดี มีความ
 ปรรณนาภายนอก, พวกหญิงเหล่านั้น
 จักปลงพระชนม์ของพระองค์เสีย โดย
 ๒-๓ วันเท่านั้น”. พระราชาไม่ทรงเชื่อ
 ด้วยพระดำริว่า “หญิงเหล่านั้น จัก
 ไม่ทำกรรมเห็นปานนี้”, แม้เมื่อพระนาง
 มาคัณฑ์ยากกราบทูลอีก ก็ไม่ทรงเชื่ออยู่
 นั่นเอง.

พ.จ.อ. วีระชัย ม่วงแพศรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อนัน เหว่ ดิกขตตุ
 วุตเตปิ อสททหนต์ “สเจ เม น
 สททหสิ, ตาส วสนญฺจานํ คนฺตวา
 อุปฺชาเรหิ มหาราชา”ติ อาห.

ราชา ตํ สุตฺวา คนฺตวา
 กพฺภเสฏฺฐํ จิตฺทํ ทิสฺวา “อิทํ
 กิณฺ”ติ ปุจฺจิตฺวา ตสฺมี อตฺถ
 อาโรจิตฺ, ตาสํ อกฺขมิตฺวา กิณฺจ
 อวตฺวา ว จิตฺทานิ ปิทหาเปตฺวา
 สพฺพกพฺภเสฏฺฐํ ชุทฺทจฺจิตฺทกฺวาตปานานิ
 กาทเรสิ. ชุทฺทจฺจิตฺทกฺวาตปานานิ
 กิร ตสฺมี กาลเ อุปฺปนฺนทานิ.

มาคณฺฑิยา ตาสํ กิณฺจ กาทตุ
 อสกฺกุกฺกิตฺวา “สมณฺสส โคตมฺสเสว
 กตฺตพฺพํ กิรสิสฺสามิ”ติ นาครานํ
 ลญฺจํ ทตฺวา “สมณฺ โคตมํ
 อนฺโตเนครํ ปวิสิตฺวา จรณฺตํ

ในกาลนั้น พระนางมาคณฺฑิยา
 กราบทูลพระราชาานั้น ผู้แม่เมื่อตน
 กราบทูลถึง ๓ ครั้งอย่างนี้แล้ว ก็ไม่
 ทรงเชื่อ ว่า “ถ้าพระองค์ ไม่ทรง
 เชื่อต่อหม่อมฉัน, ข้าแต่มหาราช ขอ
 พระองค์จงเสด็จไปยังที่อยู่ของพวกหญิง
 เหล่านั้น แล้วทรงใคร่ครวญดูเถิด”.

พระราชา ทรงสดับคำกราบทูลนั้นแล้ว
 ก็เสด็จไปทอดพระเนตรเห็นช่องในห้อง
 ทั้งหลาย ตรัสถามว่า “นี่ มันอะไร
 กัน?”, เมื่อหญิงเหล่านั้น กราบทูล
 เนื้อความนั้นแล้ว, ไม่กริ้วต่อหญิง
 เหล่านั้น มิได้ตรัสอะไร ๆ เลย มีรับสั่ง
 ให้ปิดช่องทั้งหลายแล้วให้ช่างทำหน้าต่าง
 มีช่องเล็ก ๆ ไว้ในช่องทั้งหมด. ได้ยินว่า
 หน้าต่างมีช่องเล็ก ๆ เกิดขึ้นแล้วใน
 กาลนั้น.

พระนางมาคณฺฑิยา ไม่อาจจะทำ
 อะไร ๆ แก่หญิงเหล่านั้นได้ ดำริว่า
 “เราจักทำกรรมที่ควรทำแก่พระสมณ-
 โคตมให้ได้” ดังนี้แล้ว จึงติดสินบน
 แก่ชาวเมืองแล้ว กล่าวว่า “พวกท่าน

จ.ส.อ.สุนีย์ พัวไพโรจน์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทาสกมมกรไปริเสหิ สหุธิ อุกุโกสิตวา
 ปริภาสิตวา ปลาเปถา”ติ. มิจฉา-
 ทิฏฐิกา ตีสุ รตเนสฺ อปฺปสนฺหา
 อนฺโตนฺครํ ปวิฏฺฐํ สตุถารํ
 อนฺพนฺธิตวา “โจโรสิ, พาโลสิ,
 มุโพหสิ, โอฏฺโฐสิ, โคโณสิ,
 คหฺรโกสิ, เนรยิโกสิ, ติรจฺฉานคโตสิ,
 นตฺถิ ตฺยหํ สุกฺคิ, ทฺยหํ
 ตฺยหํ ปาฏิกงฺขา”ติ ทสฺหิ
 อุกุโกสวตฺถุหิ อุกุโกสนฺติ ปริภาสนฺติ.

พร้อมพวกผู้ชายที่เป็นทาสและกรรมกร
 จงด่า บริภาษ พระสมณโคดมผู้เสด็จ
 เข้าไปสู่ภายในพระนครแล้วเที่ยวไปอยู่
 ให้หนีไปทีเกิด”. พวกคนมิจฉาทิฏฐิผู้ไม่
 เลื่อมใสในพระรัตนตรัย พากันติดตาม
 พระศาสดาผู้เสด็จเข้าไปยังภายใน
 พระนครแล้ว ด่าอยู่ บริภาษอยู่ ด้วย
 วัตถุประสงค์สำหรับด่า ๑๐ อย่าง คือ
 “๑. เจ้าเป็นโจร, ๒. เจ้าเป็นคนโกง
 ๓. เจ้าเป็นคนบ้า ๔. เจ้าเป็นอูฐ
 ๕. เจ้าเป็นโค ๖. เจ้าเป็นลา
 ๗. เจ้าเป็นสัตว์นรก ๘. เจ้าเป็น
 สัตว์ดิรัจฉาน ๙. สุกคิสำหรับเจ้าไม่มี
 ๑๐. เจ้าหวังได้แต่ทุกคติเท่านั้น”.

ตํ สุตฺวา อายสฺมา อานนฺโท
 สตุถารํ เอตทวโจ “ภนฺเต อิเม
 นาครา อเมห อุกุโกสนฺติ
 ปริภาสนฺติ, อิตฺโต อณฺณตฺถ
 คจฺฉามา”ติ. “กุหิ อานนฺทา”ติ.
 “อณฺณํ นฺครํ ภนฺเต”ติ. “ตตฺถ
 มนฺุสฺเสสฺสุ อุกุโกสนฺเตสฺสุ, ปฺน
 กตฺถ คมิสฺสาม อานนฺทา”ติ.
 “ตโตปิ อณฺณํ นฺครํ ภนฺเต”ติ.

ท่านพระอานนท์ ได้ฟังคำด่า
 นั้นแล้ว จึงกราบทูลคำนี้ กะพระ
 ศาสดาว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 ชาวพระนครเหล่านี้ พากันด่า บริภาษ
 พวกเราอยู่ พวกเราจะไปในที่อื่น
 จากที่นี่”. พระศาสดา ตรัสถามว่า
 “พวกเราจะไปในที่ไหนอีกเล่า ?
 อานนท์”. พระอานนท์ กราบทูลว่า
 “จะไปสู่เมืองอื่น พระเจ้าข้า”. พระ

จ.ส.อ.สุณีย์ พัวไพโรจน์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“ตตถ มนุสฺเสสุ อุกุโกสนฺเตสุ
 กุหิ คมิสฺสามา”ติ. “ตโตปิ อณฺเฏ
 นครํ ฆนฺเต”ติ. “อานนฺท น
 เอวํ กาคํ วฏฺฏติ, ยตถ อธิกรณํ
 อูปฺปนฺนํ, ตตฺถเว ตสฺมี วุปฺสนฺเต
 อณฺเฏตถ กนฺตุํ วฏฺฏติ, เก ปน
 เต อานนฺท อุกุโกสนฺตี”ติ. “ฆนฺเต
 ทาสกมฺมกเร อูปาทาย สพฺเพ
 อุกุโกสนฺตี”ติ. “อหิ อานนฺท
 สงฺคามํ โอตินฺณหตฺติสฺทิสฺ, สงฺคามํ
 โอตินฺณหตฺติโน หิ จตุหิ ทิสฺสahi
 อากเต สเร สหิตุํ ภาโร
 ตเถว พหุหิ ทุสฺสีเลหิ กถิตกถานํ
 สหนํ นาม มยฺหิ ภาโร”ติ
 วตฺวา อตฺตานํ อารพฺภ ฐมฺมํ
 เทเสนฺโต อีมา นาควคฺเค ติสฺโส
 คากา อภาสิ

ศาสดาตรัสถามว่า “เมื่อมนุษย์
 ทั้งหลายในเมืองนั้น พวกกันด้าอยู่,
 พวกเราจักไปในที่ไหนอีกเล่า อานนท”.
 พระอานนททูลตอบว่า “จะไปสู่เมืองอื่น
 จากเมืองแม้นั้น พระเจ้าข้า”. พระ-
 ศาสดาตรัสถามว่า “เมื่อมนุษย์ทั้งหลาย
 ในเมืองนั้นพวกกันด้าอยู่, พวกเราจักไป
 ในที่ไหน”. พระอานนททูลตอบว่า จะไป
 สู่เมืองอื่นจากเมืองแม้นั้น พระเจ้าข้า”.
 พระศาสดาตรัสว่า “อานนท การทำ
 อย่างนั้นไม่ควร, อธิกรณ์เกิดขึ้นแล้วใน
 ที่ใด, เมื่ออธิกรณ์นั้นสงบแล้วในที่นั้น
 นั้นเทียว จึงควรไปในที่อื่น, อานนท
 ก็คนเหล่านั้น พวกไหน ย่อมด้าเล่า?”.
 พระอานนททูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 คนทั้งหมด กระทั่งพวกทาสและกรรมกร
 ย่อมด้า”. พระศาสดา ตรัสว่า
 “อานนท เราเป็นผู้เช่นกับช้างตัวกำวลง
 สู้สงคราม, จริงอยู่ การอดทนลูกศร
 อัน(ยิง)มาจาก ๔ ทิศ เป็นหน้าที่
 ของช้างตัวกำวลงสู้สงคราม ฉันท,
 ชื่อว่า การอดกลั้นต่อถ้อยคำที่พวกบุคคล
 ผู้ทุศีลเป็นอันมากกล่าวแล้วก็เป็นหน้าที่

คุณชเนศ เอกะหิตานนท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทเสตวา “มา จินฺตยิ อานนท,
เอเต สตุตฺตาหฺมตฺตเมว อุกุโกสิสฺสนฺติ,
อฏฺฐเม ทิวเส ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
พฺพุชานํ อุกุปฺนํ อธิกรณํ หิ
สตุตฺตาหฺโต อุตฺตริ น คจฺจตี”ติ.

มากณฺฑิยา สตุตฺตารํ อุกุโกสาเปตฺวา
ปลาเปตฺตุ อสกุโกนฺตี “กินฺนุ โข
กริสฺสามิ”ติ จินฺเตตฺวา “อิมา เอตฺสฺส
อุปตฺตมฺภฏฺฐตา, เอตาสํ พฺยสนํ
กริสฺสามิ”ติ เอกทิวสํ รมฺโย
สุราปานภฺจฺจเน อุภฺจฺจเน กโรนฺตี
จฺพฺปิตุ สาสนํ ปฺหิณฺตี “อตฺโต
เม- กิร กุกุกฺกุเห, อฏฺฐ มตฺกุกฺกุ
อฏฺฐ สชิวกุกฺกุเห คเหตฺวา
อาคจฺจตุ, อาคนฺตฺวา จ ปน
โสปาณมตฺตเก จตฺวา อาคตภาวํ
นิเวเทตฺวา ‘ปฺวิสตฺตุ’ติ วุตฺเตปิ,
อปฺวิสิตฺวา ปจฺมํ อฏฺฐ สชิวกุกฺกุ
ปฺหิณฺตฺตุ, ปจฺจนา อิตฺเร”ติ.
จฺพฺพุภฺจฺจจากฺสุส จ “มม วจฺนํ
กเรยฺยาสี”ติ ลนฺจํ อทาสิ. มากณฺฑิโย
อาคนฺตฺวา รมฺโย นิเวทาเปตฺวา

ครั้งทรงแสดงธรรมอย่างนี้แล้ว ตรัสว่า
“อานนท เธออย่าคิดไปเลย, พวกคน
เหล่านั้น จักดำได้ก็เพียง ๗ วันเท่านั้น,
ในวันที่ ๘ ก็จักเป็นผู้หนึ่ง, เพราะว่า
อธิกรณ์ซึ่งเกิดขึ้นแก่พระพุทธเจ้าทั้งหลาย
ย่อมไม่เกิน กว่า ๗ วัน”.

พระนางมากณฺฑิยา ให้คนดำพระ-
ศาสดา ก็ไม่อาจจะให้ทรงหนีไปได้ คิดว่า
“เราจักทำอะไรหนอแล” ดังนี้ แล้ว
ก็คิดว่า “หญิงเหล่านี้ เป็นผู้อุปถัมภ์
พระสมณโคดมนั้น, เราจักทำความ
ฉิบหายให้แก่พวกหญิงเหล่านี้” ดังนี้
วันหนึ่ง เมื่อทำการรับใช้อยู่ในสถานที่
เสวยน้ำจันท์ของพระราชา จึงส่งข่าว
ไปแก่อาวว่า “นัยว่า ข้าพเจ้ามีความ
ต้องการไก่อหลายตัว, ขออาจจับไก่อตาย
๘ ตัว ไก่อเป็น ๘ ตัว มาเถิด, ก็แล
ครั้งมาแล้ว จงยืนอยู่ที่สุดบันได (เชิง-
บันได) บอกความที่ตนมาแล้วให้ทราบ
แม้เมื่อมีรับสั่งว่า ‘จงเข้ามาเถิด’ ดังนี้
อย่าเข้าไป จงส่งไก่อเป็น ๘ ตัว มาก่อน,
ภายหลังจึงส่งไก่อตาย นอกนี้ไป”. ก็นาง
ได้ให้คำจ้างแก่คนใช้ด้วยสั่งว่า “เจ้าพึง

คุณชเนศ เอกะทิตานนท
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“ปริสตุ”ติ วุตเต, “รณโณ อาปานภูมิ
 น ปริสิสสามิ”ติ อาห. อิตรา
 จุพฺพจากํ ปิณิ “คจฺจ ตาต
 มม. จุพฺพิตุ สนฺติกนฺ”ติ. โส
 กนฺตวา เตน ทินฺเน อฏฺจ
 สชีวกุกฺกฏเฐ อาเนตฺวา “เทว
 ปุโรหิตน ปณฺณากาโร ปิโต”ติ
 อาห.

ทำตามคำของเรา”. นายมาคัณฑิยะ
 มาแล้วให้ทูลแต่พระราชาราชให้ทรงทราบ
 เมื่อพระดำรัสว่า “จงเข้ามาเถิด” ก็
 กล่าวว่า “ข้าพเจ้า จักไม่เข้าไปสู่ที่
 เป็นที่เสวยน้ำจันทน์ ของพระราชาราช”.
 พระนางมาคัณฑิยานอกนี้ จึงส่งคนใช้
 ไป ด้วยสั่งว่า “พ่อ เจ้าจงไปสู่อำนาจ
 อาของเรา”. คนใช้นั้นจึงไปนำเอาไก่
 เป็น ๘ ตัว ที่นายมาคัณฑิยะนั้นให้
 มาแล้ว กราบทูลว่า “ข้าแต่สมมติเทพ
 ท่านปุโรหิตได้ส่งเครื่องบรรณาการมา
 แล้ว”.

ราชา “ภทฺทโก วต โน
 อุตฺตริภงฺโก อุปฺปนฺโน, โโก นุ
 โข ปเจยฺยา”ติ อาห. มาคณฺฑิยา
 “มหาราช สามาวดีปมฺขา ปณฺจสตา
 อิตฺติโย นิกฺกมฺมา^๑ วิจฺรนฺติ, ตาสํ
 เปเสหิ, ตา ปจิตฺวา อหริสฺสนฺตี”ติ
 อาห. ราชา “คจฺจ ตาสํ ทตฺวา,
 อณฺณสฺส กิร หตฺถे อทตฺวา
 สยเมว มาเรตฺวา ปจฺนตฺว”ติ

พระราชาราชว่า “ดีแท้ แกงอ่อมเกิดขึ้น
 แก่พวกเราแล้ว, ไครหนอแล จะพึงแกง”.
 พระนางมาคัณฑิยา กราบทูลว่า
 “ข้าแต่มหาราช หมึงจำนวน ๕๐๐ คน
 มีพระนางสามาวดีเป็นประธานเป็นผู้
 วางงาน เทียวเตร้อย, ขอพระองค์
 โปรดส่งไปให้หมึงพวกนั้นเถิด หมึง
 เหล่านั้นแกงเสร็จแล้ว จักนำมา”.
 พระราชาราช ทรงส่งไปด้วยพระดำรัสว่า

^๑ ฉ. นิกกมฺมิกา.

เปเสสิ. จุพฺพฎฺฐาโก “สาธ
 ทเวา”ติ คนฺตฺวา ตถา วตฺวา
 ตาหิ “มยฺ ปาณาติปาทํ น
 กโรมา”ติ ปฏิกฺขิตฺโต อากนฺตฺวา
 ตมตฺถํ รณฺโณ อาโรเจสิ.
 มากณฺฑิยา “ทิจฺจนฺเต มหาราช
 อิทานิ ตาสํ ปาณาติปาทสฺส กรณํ
 วา อกรณํ วา ชานิสฺสสฺสิ, ‘สมณสฺส
 โคตมสฺส ปจิตฺวา เปเสนฺตฺติ วเทหิ
 ทเวา”ติ อาห. ราชา ตถา วตฺวา
 เปเสสิ. อิตโร คเหตุวา คจฺจนฺโต
 วีย. หุตฺวา คนฺตฺวา เต กุกฺกุฏ
 ปุโรหิตสฺส ทตฺวา มตฺกุกฺกุฏ
 คเหตุวา ตาสํ สนฺติกํ เนตฺวา
 “อิเม กิร กุกฺกุฏ ปจิตฺวา สตฺถ
 สนฺติกํ ปหิณฺณา”ติ อาห.

“จงไป ให้แก่หญิงเหล่านั้น ได้ยินว่า
 หญิงเหล่านั้น จงอย่าให้ในมือของคนอื่น
 ฆ่าแล้วแกงเองนั่นเทียว”. คนไข้ รับ
 พระดำรัสว่า “ดีละ สมมติเทพ” จึงไป
 กล่าวตามพระดำรัสนั้นแล้ว ถูกหญิง
 เหล่านั้นห้ามเสียว่า “พวกข้าพเจ้า
 จะไม่ทำปาณาติบาต” ดังนี้ จึงกลับมา
 ทูลเนื้อความนั้นแด่พระราชา. พระนาง-
 มากันฑิยา กราบทูลว่า “ข้าแต่มหา-
 ราช พระองค์ทรงเห็นเหตุใหม่? บัดนี้
 พระเจ้าผี (พระองค์) จักทรงทราบการทำ
 หรือไม่ทำปาณาติบาตของพวกหญิง
 เหล่านั้น, ขอพระเจ้าผี จงตรัสว่า
 ‘หญิงเหล่านั้น จงแกงแล้วส่งไปถวายแด่
 พระสมณโคตมเถิด’ พระเจ้าข้า”.
 พระราชา ตรัสเหมือนอย่างนั้นแล้ว
 จึงส่งไป. ฝ่ายคนไข้ก็ถือทำที่เป็นเดิน
 ไปอยู่ ไปแล้วให้ไก่เหล่านั้นแก่ปุโรหิต
 รับเอาไก่ที่ตายแล้ว นำไปสำนักของ
 พวกหญิงเหล่านั้น กล่าวว่า “ได้ทราบว่
 พวกเจ้าจงแกงไก่เหล่านี้แล้ว ส่งไปสำนัก
 ของพระศาสดา”.

คุณชเนศ เอกะหิตานนท์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตา “อาหาร สามิ, อิทนุนาม
อมหากิ กิจจนุ”ติ ปจจุคนุตวา
คณหีสุ. โส รณโย สนุติกั
อาคนุตวา “กั ตาตา”ติ ปุฏุโจ
“สมณสสุ โคตมสสุ ปจิตวา
เปเสถา”ติ วุตตมตเตเยว, ปฏิมคัค
อาคนุตวา คณหีสุ”ติ อาจิกขิ.
มาคณฐิยา “ปสฺสถ มหาราช
น ตา ตุมหาทิสานั กโรนุติ
‘พหิทฺธา ปตฺถนา ตาสั อตฺถิ”ติ
วุตเต, น สทฺทหสิ”ติ อาห.
ราชา ตั สุตวาปิ อธิวาเสตฺวา
ตฺถุหิเยว อโหสิ. มาคณฐิยา
“กิณฺนุ โข กสิสสามิ”ติ จินฺเตสิ.

หญิงเหล่านั้น ไปต้อนรับ ด้วยกล่าวว่า
“จงนำมาเถิด นาย, ธรรมดาการ-
แกงไก่ที่ตายแล้วนี้ เป็นกิจของพวกเรา”
ดังนี้ จึงรับไว้. คนใช้นั้นมาสู่สำนักของ
พระราชา อันพระราชาตรัสถามว่า
“เป็นอย่างไร พ่อ” จึงกราบทูลว่า
“เมื่อข้าพระองค์เพียงกล่าวว่า ‘พวกท่าน
จงแกงแล้วส่งไป ถวายแด่พระสมณโคตม
เถิด’ เท่านั้น, หญิงเหล่านั้น เดิน
สวนทางมารับเอาแล้ว”. พระนาง
มาคณฐิยา กราบทูลว่า “ข้าแต่
มหาราช ขอพระเจ้าพี่ยา จงดูเถิด
พวกหญิงเหล่านั้น ย่อมไม่ทำให้แก่บุคคล
เช่นพระองค์, เมื่อหม่อมฉันทูลว่า ‘หญิง
เหล่านั้น มีความปรารถนาภายนอก’,
พระเจ้าพี่ยา ก็ไม่ทรงเชื่อ”. พระราชา
แม้ดับค่านั้นแล้ว ก็ทรงอดกลั้นนิ่งไว้
เช่นเดิมได้. พระนางมาคณฐิยา คิดว่า
“เราจักทำอย่างไร หนอแล”.

ตทา ปน ราชา “สามาวดียา
จ วาสฺลทตฺตาย จ มาคณฐิยาย
จา”ติ ติสฺสนนฺปิ เอตาสั ปาสาทตเล
วาเรน วาเรน สตฺตาทั สตฺตาทั

ก็ในครั้งนั้น พระราชา ทรงยับยั้ง
อยู่คราวละ ๗ วัน ที่พื้นปราสาทของ
หญิงทั้ง ๓ เหล่านี้ คือ “พระนาง-
สามาวดี พระนางवासลทัตตา และ

คุณชเนศ เอกะหิตานนท์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วีตินาเมติ. อถ “เสว วา
 ประเสว วา สามาวติยา ปาสาทล
 คมิสฺสตี”ติ ฌตฺวา มาคณฺฑิยา
 จุพฺปิตุ สาสนํ ปหิณฺนิ “อลคฺเทน
 กิร เม อตุโถ, ทาจา อุทฺฐริตฺวา
 เอกํ สปุปฺเป เปเสตฺตุ”ติ.

โส ตถา กตฺวา เปเสสิ. ราชา
 อตุตโน คมนภูจฺานํ หตฺถิกนฺตวิณํ
 อาทายเยว คจฺฉติ. ตสฺสา โปกฺขเร
 เอกํ ฉิทฺทํ อตุติ, มาคณฺฑิยา
 เตน ฉิทฺทเทน สปุปฺเป ปเวเสตฺวา
 ฉิทฺทํ มาลาคุเลน ฌเกสิ. สปุปฺเป
 ทฺวิหตีหํ อนุโตวิณายเมว อโหสิ.
 มาคณฺฑิยา รณฺโณ คมนทิวเส
 “อชฺช กตริสฺสา ปาสาทํ คมิสฺสสิ
 เทวา”ติ ปุจฺฉิตฺวา “สามาวติยา”ติ
 วุตฺเต, “อชฺช มยา มหาราช
 อมณาโป สฺปิโน ทิฏฺฐโจ, น สกุกา
 ตตุถ กนฺตุ เทวา”ติ. ราชา
 “คจฺฉาเมวา”ติ. สา ยาวตติยํ

พระนางมาคัณฑิยา” โดยผลัดเปลี่ยน
 ที่นั้น พระนางมาคัณฑิยา ทราบว่า
 “พຽงนี้ หรือมะรืนนี้ พระราชา
 จักเสด็จไปยังพื้นปราสาทของพระ-
 นางสามาวดี” จึงส่งข่าวไปแก่อาวว่า
 “โปรดทราบว่า ข้าพเจ้า ต้องการรຽ,
 ขออา จงถอนเขี้ยวแล้วส่งงูตัวหนึ่งมา”.

เขาทำอย่างนั้น ส่งไปแล้ว. พระราชา
 ทรงถือเอาพิณห้สดีกัณฑ์เดียว เสด็จไป
 สู่ที่เป็นที่เสด็จไปของพระองค์. ในรางพิณ
 นั้น มีช่องอยู่ช่องหนึ่ง พระนางมาคัณฑิยา
 ให้งูเลื้อยเข้าไปทางช่องนั้นแล้ว เอา
 กลุ่มดอกไม้อุดช่องเสีย. งูได้อยู่ในภายใน
 ในพิณนั้นเที่ยว ๒-๓ วัน. ในวันที่พระ-
 ราชากจะเสด็จไป พระนางมาคัณฑิยา
 ทูลถามว่า “ข้าแต่สมมติเทพ วันนี้
 พระเจ้าพี่ จักเสด็จไปยังปราสาทของ
 พระมเหสีองค์ไหน ?” เมื่อมีพระดำรัส
 ว่า “ของพระนางสามาวดี”, จึง
 กราบทูลว่า “ข้าแต่มหาราช วันนี้
 หม่อมฉันได้เห็นสฺปิ(ความฝัน) ไม่เป็น

๑ ฉ. อคเทน.

วาเรตวา “เอว สนุเต อหฺปิ
 ตุมฺเหหิ สทฺฐิ คมิสฺสามิ”ติ
 นีวตฺติยมานาปิ อนีวตฺติตฺวา “น
 ชานามิ, ก็ ภวิสฺสติ เทวา”ติ
 รณฺญา สทฺฐิเยว อคมาสิ.

ที่น่าพอใจเลย, พระเจ้าพี่ไม่อาจจะไป
 ที่นั่นได้นะ พระเจ้าข้า”. พระราชา
 ตรัสตอบว่า “พี่จะต้องไปให้ได้”.
 พระนางได้ห้ามไว้ถึง ๓ ครั้ง แล้วทูลว่า
 “เมื่อเป็นเช่นนั้น แม่หม่อมฉันก็จักต้อง
 ตามเสด็จไปกับพระองค์” แม้พระราชา
 ให้กลับอยู่ ก็ไม่ยอมกลับ ทูลว่า
 “หม่อมฉัน ย่อมไม่ทราบ, เหตุการณ์
 อะไร จักมีพระเจ้าข้า” จึงได้ตาม
 เสด็จไปกับพระราชาานั้นเทียว.

ราชา สามาวดีมิสฺสกาหิ ทินฺนุทานิ
 วตฺตปฺปผคฺนฺธาภรณานิ . ธาเรตฺวา
 สฺโกชนํ ภาณฺชิตฺวา วิณฺํ อฺสุสฺสีสเก
 จเปตฺวา สยเน นิปชฺชิ.

พระราชา ทรงผ้าดอกไม้ของหอม
 และเครื่องอาภรณ์ที่พวกหญิงรวมกับ
 พระนางสามาวดี ถวายแล้ว เสวย
 โภชนะอันดี ทรงวางพิณไว้บนพระเคี้ยว
 แล้วบรรทมบนที่บรรทม.

มาคณฺฐิยา อปราปรํ วิจรนฺตี วิย
 หุตฺวา วิณาจิทฺทโต ปุปฺผคฺลํ อปเนสิ.
 สบฺโป ทฺวีหตีหํ นีราหาโร เตน
 จิทฺเทน นิกฺขมิตฺวา อสุสฺสนฺโต
 ผณฺํ กตฺวา สยเนปิฎฺจเ นิปชฺชิ.
 มาคณฺฐิยา ตํ ทิสฺวาปิ “เทว

พระนางมาคณฺฐิยา ทำที่เป็นเดินไปมา
 จึงนำกลุ่มดอกไม้ออกจากช่องพิณ. งู
 อดอาหาร ๒-๓ วัน เลื้อยออกมา
 จากช่องพิณนั้น ฟัน(พิษ)แผ่พังพาน
 นอนอยู่บนหลังพระแท่นที่บรรทม. พระ-
 นางมาคณฺฐิยา แม้เห็นงูนั้น จึง

๑ น. ปสฺสสนฺโต.

สปุโป”ติ มหาสทฺทํ กตฺวา
 ราชานญฺจ ตา จ อฏฺโถสนฺตํ
 “อโย ทนฺตรราชา อลฺกฺขิโก
 มยฺหํ วจฺนํ น สุณฺนาติ, อิมานิ
 นิสุสิริกา ทฺพฺพิณฺดา กิณฺนาม
 รณฺโณ สนฺติกา น ลภฺนฺติ, ก็
 นุ ตฺเมห อิมสฺมึ มเตเยว, สุขํ
 ชีวิสุสฺสณ, ชีวนฺเต ทฺกฺขํ ชีวณ,
 ‘อชฺช มยา ปาปสฺสปิโน ทิฏฺฐโณ,
 สามาวตฺติยา ปาสาทํ กนฺตุํ น
 วฏฺฐตี”ติ วิรวนฺตฺติยาปิ เม ตยา
 สทฺโท น สุโต เทวา”ติ อาห.
 ราชา สปฺปิ ทิสฺวา มรณฺภยตฺตฺชิโต
 “เอวรूपฺปิ นาม อิมานิ กริสฺสนฺตํ, อโห
 ปาปาหํ อิมาสํ ปาปภาวํ
 อาจิกฺขนฺตฺติยาปิ อิมิสฺสา วจฺนํ น
 สทฺทฺหิ, ปจฺมํ อตฺตโน คพฺเภสุ
 ฉิทฺทานิ กตฺวา นิสินฺนา, ปุณ
 มยา เปสิเต กุกฺกุฏฺเฏ ปฏฺิปปหิณฺสิ,
 อชฺช สยเน สปฺปิ วิสุสฺชชยฺสิ”ติ
 โกะเชน สมฺปชฺชลิโต วิย อโหสิ.

ร้องกรีดขึ้นว่า “งู พระเจ้าข้า”
 เมื่อดำพระราชาและหญิงเหล่านั้น ทูลว่า
 “พระเจ้าแผ่นดินเขลาพระองค์นี้ ไม่มี
 บุญ ย่อมไม่ฟังคำของเรา, แม้อันนาง
 หญิงเหล่านี้ ก็ไม่มีสิริ หัวดี,
 พวกมันจึงไม่ได้อะไรจากสำนักของพระ-
 เจ้าแผ่นดิน, พวกเจ้าเมื่อพระเจ้าแผ่นดิน
 นี้สวรรคตแล้วนั้นเทียว, จักเป็นอยู่
 สบายหรือหนอ ? เมื่อพระเจ้าแผ่นดิน
 ยังทรงพระชนม์อยู่ พวกเจ้าเป็นอยู่
 ลำบากหรือ ? พระเจ้าข้า พระเจ้าพี่
 ไม่ทรงฟังเสียงของหม่อมฉันแม้ผู้ร้องอยู่ว่า
 ‘วันนี้ หม่อมฉันฝันร้าย พระเจ้าพี่ไม่
 ควรเสด็จไปยังปราสาทของพระนางสา
 มาวดี”. พระราชาทอดพระเนตรเห็น
 งูแล้ว ทรง สะดุ้งพระหฤทัย กลัวแต่ภัย
 คือมรณะ ได้เป็นประดุจลูกโพล่งด้วย
 ความพิโรธว่า “พวกหญิงเหล่านี้
 จักทำกรรมแม้เห็นปานนี้, โอ เรา
 ช่างชั่วจริง ไม่เชื่อคำของนางมากันตฺติยา
 นี้ แม้ผู้ทูลความที่หญิงเหล่านี้เป็นคน
 ชั่วช้า, คราวแรกพวกมันพากันเจาะ
 ช่องไว้ที่ห้องทั้งหลายของตน นั่งแล้ว,

คุณเพ็ญพิมล สิริสวย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สามาวดีปี ปณจนัน อิตถีสถาน์
 โอวาท อทาสี “อมมา อมหากัง
 อณณัง ปฏิสรณัง นตถิ, นรินุเท
 จ เทเวียา จ อตตนิ จ สมเมว
 เมตตจิตตัง ปวตเตถ, มา กสฺสจि
 โกปํ กริตถา”ติ. ราชสา สหสฺสถามัง
 สิงฺครนุํ อาทาย ชियํ โปถตฺวา
 วิสปีตํ สรํ สนนฺยหิตฺวา สามาวดี
 ปุเร กตฺวา สพฺพา ตา ปฏิปาฏิยา
 จปาเปตฺวา สามาวดียา อูเร สรํ
 วิสฺสชฺเชสิ. โส ตสฺสา เมตฺตานุกาเวน
 ปฏินิวตฺติตฺวา อากตมคฺคาภิมุโข ว
 หุตฺวา รณฺโณ หทยํ ปวิสฺนุโต วิย
 อฏฺฐาสิ. ราชสา จินฺเตสิ “มยา
 ชิตฺโต สโร สิลฺปิ วินิวิชฺฌิตฺวา
 คจฺฉติ, อากาเส ปฏิหนนฺนฏฺฐานํปิ
 นตถิ, อถ ปเนส นิวตฺติตฺวา มม
 หทยาภิมุโข ชาโต, อยํ หิ
 นิจฺจิตฺโต นิสฺสตุโต นิชฺชีโว สโรปิ
 เอติสฺสา กุณฺถํ ชานาติ, อหํ
 มนุสฺสญฺโตปิ น ชานามิ”ติ. โส

เมื่อเราส่งไก่ไป ก็ส่งกลับคืนมาอีก,
 วันนี้ ปล่อยให้มันนอน”.

ฝ่ายพระนางสามาวดี ได้ให้โอวาท
 แก่หญิง ๕๐๐ นางว่า “แม่ทั้งหลาย
 พวกเราไม่มีที่พึ่งอื่น, พวกเจ้าจงยัง
 เมตตาจิต ให้เป็นไปเสมอกัน ใน
 พระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นจอมแห่งนครน ใน
 พระเทวีและในตนเกิด, พวกเจ้าอย่าได้
 ทำความโกรธต่อใคร ๆ เลย”. พระ-
 ราชสา ทรงถือสิงครนุ(ธนูมีรูปทรงคล้าย
 เขาสัตว์) มีความแข็งต้องใช้บุรุษมีกำลัง
 พันคน (จึงจะโก่งยิงได้) ทรงขึ้นสาย
 แล้วพาดลูกศรอาบยาพิษ ทำพระนาง
 สามาวดีไว้ ณ เบื้องหน้า ให้หญิง
 เหล่านั้นทั้งหมดยืนตามลำดับกันแล้ว จึง
 ยิงลูกศรไปที่พระอุระ(อก) ของพระนาง
 สามาวดี. ลูกศรนั้น หวนกลับป่ายหน้า
 ตามทางที่ตนมาเที่ยว ประจุกเข้าไป
 สู่หทัยของพระราชา ได้หยุดอยู่ด้วย
 อานุภาพแห่งเมตตาของพระนางสามาวดี
 นั้น. พระราชาดำริว่า “ลูกศรที่เรา
 ยิงไปแล้ว ย่อมแทงทะลุแม่ศิลาไป,
 แม้ฐานะที่กระทบในอากาศ ก็ไม่มี, ก็

คุณเพ็ญพิมล สิริสวย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธนู ฌทฺเขตฺตวา อณฺชลิ ปคฺคยฺห
 สามาวติยา ปาทมฺุเล อุกฺกุฏิกํ
 นิสิตฺตวา อิมํ คาถมาห

เมื่อเป็นเช่นนั้น ลูกศรนี้หวนกลับมุ่งหน้า
 สู่หัวใจของเรา, จริงอยู่ แม้ลูกศรนี้
 ไม่มีจิต ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่ของมีชีวิต
 ยังรู้คุณของพระนางสามาวดีนี้, เรา
 แม้เป็นมนุษย์ ไม่รู้จัก”. พระองค์
 ทรงทิ้งธนู ทรงประคองพระกร นั่ง
 กระโหย่ง ณ ไกลพระบาทของพระนาง
 สามาวดีแล้ว ตรัสคาถานี้ว่า

“สมมุยฺหามิ ปมุยฺหามิ,
 สพฺุพา มุยฺหนฺติ เม ทิสฺสา,
 สามาวติ มํ ตายสฺสุ
 ตวณฺจ เม สรณํ ภาวา”ติ.

“ตัวเรากลุ่มหลง หลงงมงาย ทิศ
 ทั้งปวง ย่อมมีดมืดแก่เรา, แม่
 สามาวดีเอ๋ย เธอจงด้านทานเรา
 และเธอจงเป็นที่พึ่งของเรา”.

สา ตสฺส วณฺํ สุตฺวา
 “สาธฺุ เทว มํ สรณํ คจฺฉา”ติ
 อวตฺวา “ยมฺหํ มหาราช สรณํ
 คตา, ตเมว ตวํปิ คจฺฉาหิ”ติ. อิทํ
 วตฺวา สามาวติ สมฺมาสมฺพุทฺธสาวิกา

พระนางสามาวดีนั้น สดับพระ-
 ราชดำรัสนั้นแล้ว มิได้กราบทูลว่า
 “ได้เพคะ สมมติเทพ ขอพระเจ้าพื้
 จงถึงหม่อมฉันว่าเป็นที่พึ่งเกิด” กราบทูล
 ว่า “ข้าแต่มหาราช หม่อมฉันถึงผู้ใดว่า
 เป็นที่พึ่ง แม้พระเจ้าพื้ ก็จงถึงผู้นั้น
 นั้นเทียวว่าเป็นที่พึ่งเกิด”. พระนาง-
 สามาวดี ผู้เป็นสาวิกาของพระสัมมา-
 สัมพุทฺธเจ้า ครั้นทูลคำนี้แล้ว ก็ทูลว่า

คุณเพ็ญพิมล สิริสวय

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“มา มิ่งขวัญ สรรณ คจฉ,
 ยมห์ สรรณ คดา,
 เอส พุทฺโธ มหาราช
 เอส พุทฺโธ อนุตฺตโร,
 สรรณ คจฉ ตัง พุทฺธัง,
 ตวญฺจ เม สรรณ ภวา”ติ อาน.

ราชา ตสฺสา วจันํ สุตฺวา
 “อิทานัน्हํ อติเรกตรํ ภายามิ”ติ
 วตฺวา อิมํ คาถมาห

“เอส ภิกฺขุโย ปมฺยุหามิ,
 สพฺพา มฺยุหนฺติ เม ทิสฺสา,
 สามาวดี มํ ตายสฺสุ
 ตวญฺจ เม สรรณ ภวา”ติ.

อถ นํ สภา ปุริมนเยเนว
 ปุณฺ ปฏิกฺขิปีตฺวา “เตนหิ ตวญฺจ
 สรรณ คจฉามิ สตุถารญฺจ วรญฺจ
 เต ทมฺมิ”ติ วุตฺเต, “วโร คหิโต
 โหตุ มหาราช”ติ อาน. โส
 สตุถารํ อุปสงฺกมิตฺวา สรรณํ

“ขอพระเจ้าพี่ อย่าทรงถึงหม่อมฉัน
 เป็นที่พึงเลย, ข้าแต่มหาราช
 หม่อมฉัน ถึงผู้ใดว่าเป็นที่พึง ผู้นั้น
 คือพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้านั้น
 เป็นผู้ยอดเยี่ยม, ขอพระเจ้าพี่
 จงถึงพระพุทธเจ้านั้น เป็นที่พึงเกิด,
 และขอพระเจ้าพี่ จงเป็นที่พึงของ
 หม่อมฉัน”.

พระราชาทรงสดับคำของพระนาง
 แล้ว ตรัสว่า “บัดนี้ เราย่อมกลัว
 มากยิ่งขึ้น” ดังนี้แล้ว จึงตรัสคาถานี้ว่า

“เรานี้ เลอะเลือนยิ่งขึ้น, ทิศทั้ง-
 ปวง ย่อมมีจดมิดแก่เรา, แม่
 สามาวดีเอ๋ย ขอเธอจงด้านทาน
 เราด้วย, จงเป็นที่พึงของเราด้วย
 เกิด”.

ลำดับนั้น พระนางสามาวดีนั้น
 ทูลห้ามท้าวเธออีก ตามนัยก่อนนั้นเทียว
 เมื่อท้าวเธอ ตรัสว่า “ถ้าเช่นนั้น เรา
 ขอถึงเธอและพระศาสดาว่าเป็นที่พึง และ
 เราจะประทานพรแก่เธอ” ดังนี้แล้ว
 กราบทูลว่า “พระเจ้าข้า พรจงเป็น

คุณเจตสมบุรณ์-คุณบำรุง บุนนาค
 สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คนุตวา นิมนุเตตวา ภิกขุสงฺฆสฺส
 สตุตทาหํ ทานํ ทตฺวา สามาวดี
 อามนุเตตวา “อุฏฺฐเจหิ วรํ
 คณฺหาหิ”ติ อาห. “มหาราช มยฺหํ
 หิริณฺญาทีหิ อตุโถ นตฺถิ, อิหํ
 ปน เม วรํ เทหิ, ตถา
 กโรหิ, ยถา สตุตฺตา นิพฺพุตํ
 ปญฺจหิ ภิกขุสฺสเทหิ สทฺธิ
 อิธาคจฺจติ, ฐมฺมํ สุนิสฺสามิ”ติ.

ราชา สตุตฺตารํ วนฺทิตฺวา “ภนฺเต
 ปญฺจหิ ภิกขุสฺสเทหิ สทฺธิ นิพฺพุตํ
 อิธาคจฺจณ, สามาวดีมิสฺสกา ‘ฐมฺมํ
 สุนิสฺสามา’ติ วทฺหตี”ติ อาห.
 “มหาราช พุทฺธานํ นาม เอกสฺมิ
 จาเน นิพฺพุตํ คนฺตุํ น วฏฺฏติ,
 มหาชนฺ ปจฺจาสิสตี”ติ. “เตนหิ
 ภนฺเต เอกํ ภิกขุํ อาณาเปถา”ติ.
 สตุตฺตา อานนฺทตฺถเระ อาณาเปสิ.
 โส ตโต ปฏฺจาย ปญฺจภิกขุสฺสตานิ

อันหม่อมฉันได้รับเกิด”. ท้าวเธอเข้าไป
 เฝ้าพระศาสดาทรงถึง(พระองค์)เป็นที่พึง
 แล้ว จึงทูลนิมนต์ถวายทานแด่ภิกษุสงฆ์
 ตลอด ๗ วัน แล้วตรัสเรียกพระนาง
 สามาวดี ตรัสว่า “เธอ จงลุกขึ้น,
 รับเอาพรเกิด”. พระนางสามาวดี ทูลว่า
 “ข้าแต่มหาราช หม่อมฉัน ไม่มีความ
 ต้องการด้วยสิ่งมีค่าต่าง ๆ มีเงินเป็นต้น,
 แต่ขอพระเจ้าพี่ไปรดประทานพรนี้ให้
 แก่หม่อมฉัน, ขอพระเจ้าพี่ จงทำโดย
 ประการที่พระศาสดาพร้อมทั้งภิกษุ ๕๐๐
 รูป จะเสด็จมาในที่นี้เป็นนิตยเกิด,
 หม่อมฉัน จักพึงธรรม”.

พระราชา ถวายบังคมพระศาสดาแล้ว
 ตรัสว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอ
 อาราธนาพระองค์พร้อมทั้งภิกษุ ๕๐๐
 รูป จงเสด็จมา ณ เมืองนี้ เป็น
 ประจำเกิด, หอึงทั้งหลายรวมทั้งพระนาง
 สามาวดี กล่าวว่ ‘พวกหม่อมฉัน จัก
 พึงธรรม’”. พระศาสดา ตรัสว่า
 “มหาบพิตร ธรรมดาพระพุทฺธเจ้าทั้ง-
 หลาย ไม่ควร จะไปในที่แห่งเดียวเป็น
 ประจำ, (เพราะ)มหาชนย่อมหวังเฉพาะ

คุณเจตสมบุรณ์-คุณบำรุง บุนนาค
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อาทนาย นิพทฐ์ ราชกุล คจจติ.
 ตาปี เทวโย นิพทฐ์ เถร์ สปริวาร
 โภเชนุติ, ฌมม สุนนุติ. ตา
 เอกทิวสั เถรสุส ฌมมกถิ สุตวา
 ปสึทิตวา ปญจหิ อุตตราสงคสเทหิ
 ฌมมปุชั อกัสะ. เอเกโก อุตตราสงโค
 ปญจสทานิ อคจติ.

ตาสั เอกั วตุถิ อทิสวา
 ราชา ปุจจติ “กุหิ โว
 อุตตราสงคา”ติ. “อญยสุส โน
 ทินุนา”ติ. “เตน สพเพ คหิตา”ติ.
 “อาม มหาราชา”ติ. ราชา เถร์
 อุปสงกมิตวา ตาหิ อุตตราสงคานั
 ทินุนภาวั ปุจจิตวา ตาหิ ทินุนภาวญจ
 เถเรน คหิตภาวญจ สุตวา “นญ
 ฆนเต อติพหุณี วตุถานิ, เอตุตเกหิ
 กิ กริสสุธา”ติ ปุจจติ. “อมุหากั

(พระพุทเจ้า)”. พระราชาตรัสว่า
 “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าเช่นนั้น
 ขอพระองค์โปรดสั่งภิกษุไว้รูปหนึ่งเถิด”.
 พระศาสดา ตรัสสั่งพระอานนทเถระไว้.
 จำเดิมแต่นั้นมา พระอานนทเถระนั้น
 พาภิกษุ ๕๐๐ รูป ไปสู่ราชสกุลเป็น
 ประจำ. พระเทวี แม่เหล่านั้น ก็ยัง
 พระเถระพร้อมทั้งภิกษุบริวารให้ฉันอยู่,
 ย่อมพึงธรรม. ในวันหนึ่ง หญิงเหล่านั้น
 พึงธรรมกถาของพระเถระ เลื่อมใสแล้ว
 ได้ทำการบูชาธรรมด้วยผ้าอุตราสงค์(ผ้า
 จีวร) ๕๐๐ ผืน. ผ้าอุตราสงค์แต่ละผืน
 มีราคาถึง ๕๐๐.

พระราชา ไม่ทรงทอดพระเนตร
 เห็นผ้าผืนหนึ่ง ของหญิงเหล่านั้น ตรัส
 ทามว่า “ผ้าอุตราสงค์ของพวกเธออยู่
 ที่ไหน?”. หญิงเหล่านั้นทูลว่า “พวก
 หม่อมฉันเอาถวายแด่พระผู้เป็นเจ้าแล้ว”.
 พระราชาตรัสถามว่า “พระผู้เป็นเจ้า
 นั้น ได้รับเอาผ้าไว้ทั้งหมดหรือ?”.
 พวกหญิงทูลว่า “ใช่แล้วเพคะ มหาราช”.
 พระราชา เสด็จเข้าไปหาพระเถระแล้ว
 ตรัสถามความที่พวกหญิงเหล่านั้นได้ถวาย

คุณเจตสมบุรณ์-คุณบำรุง บุนนาค
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปโหนกานิ คณฺหิตฺวา เสสานิ
 ชินฺณจิวรกานํ ทสฺสามิ มหาราชา”ติ.
 “เต อตฺตโน ปุราณจิวรานิ ก็
 กริสฺสนฺตี”ติ. “ชินฺณตฺรจิวรานํ
 ทสฺสนฺตี”ติ. “เต อตฺตโน ชินฺณตฺร-
 จิวรานิ ก็ กริสฺสนฺตี”ติ.
 “ปจฺจตฺตฺรณานิ กริสฺสนฺตี”ติ.
 “ปุราณปจฺจตฺตฺรณานิ ก็ กริสฺสนฺตี”ติ.
 “ภุมฺมตฺตฺรณานิ กริสฺสนฺตี”ติ.
 “ปุราณภุมฺมตฺตฺรณานิ ก็ กริสฺสนฺตี”ติ.
 “ปาทปฺปุชฺชนานิ กริสฺสนฺตี
 มหาราชา”ติ.

ผ้าอุตราสงค์แล้ว ทรงสดับว่า หญิง
 เหล่านั้นถวายผ้าและพระเถระรับผ้าไว้
 แล้ว ตรัสถามว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
 ผ้ามีมากมาย มิใช่หรือ? พระคุณเจ้า
 จักเอาผ้ามีประมาณเท่านี้ทำอะไร?”.
 พระเถระ ถวายพระพรว่า “มหาบพิตร
 อาตมา รับผ้าไว้เพียงพอแก่อาตมาแล้ว
 จักถวายผ้าที่เหลือให้แก่ภิกษุทั้งหลายผู้มี
 จิวรเก่า”. พระราชา ตรัสถามว่า
 “พวกภิกษุเหล่านั้น จักทำจิวรเก่าของตน
 ให้เป็นอะไร?”. พระเถระถวายพระพร
 ว่า “ภิกษุทั้งหลาย จักถวายให้แก่
 พวกภิกษุผู้มีจิวรเก่ากว่า”. พระราชา
 ตรัสถามว่า “ภิกษุเหล่านั้น จักทำจิวร
 เก่ากว่าของตนให้เป็นอะไร?”. พระเถระ
 ถวายพระพรว่า “พวกเธอจักทำให้
 เป็นผ้าปูที่นอน”. พระราชาตรัสถามว่า
 “พวกเธอ จักทำผ้าปูที่นอนเก่าให้เป็น
 อะไร?”. พระเถระ ถวายพระพรว่า
 “พวกเธอ จักทำให้เป็นผ้าปูพื้น”.
 พระราชา ตรัสถามว่า “พวกเธอจักทำ
 ผ้าปูพื้นเก่าให้เป็นอะไร?”. พระเถระ
 ถวายพระพรว่า “พวกเธอ จักทำให้
 เป็นผ้าเช็ดเท้า มหาบพิตร”.

คุณเจตสมบุรณ์-คุณบำรุง บุนนาค
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“ปุราณปาทปญฺชนานิ ก็ กริสฺสนฺติ”ติ.
 “ขณฺทหาขณฺทิกํ โกฎฺเฏตฺวา มตฺติกาย
 มทฺทิตฺวา ภูตฺตี วิลิมฺปิสุสนฺติ”ติ.
 “ภนฺเต เอตฺตํ กตฺวาปี อญฺยานํ
 ทินฺหานิ น นสุสนฺติ”ติ. “อาม
 มหาราชา”ติ. ราชา ปสนฺโน
 อปราณีปี ปญฺจ วตฺถสฺตานิ
 อาหาราเปตฺวา เณรสฺส ปาทมฺล
 จปาเปสิ. เถโร กิร ปญฺจ-
 สตคฺขนิทานิ วตฺถานิ ปญฺจสฺตภาเคน
 ปาทมฺล จเปตฺวา ทินฺหานิ
 ปญฺจสฺตกฺขตฺตํ ลภิ, สหสฺสคฺขนิทานิ
 วตฺถานิ สหสฺสภาเคน ปาทมฺล
 จเปตฺวา ทินฺหานิ สหสฺสกฺขตฺตํ
 ลภิ, สตสหสฺสคฺขนิทานิ วตฺถานิ
 สตสหสฺสภาเคน ปาทมฺล จเปตฺวา
 ทินฺหานิ สตสหสฺสกฺขตฺตํ ลภิ,
 “เอกํ เทว ตินฺนิ จตฺตาริ ปญฺจ
 ทสา”ติอาทินฺเยน ลทฺธานํ ปน
 คณฺนา นาม นตฺติ. ตถาคเต
 กิร ปรีนิพฺพุเต เถโร สกฺลขมฺพุทฺธิปี
 วิจริตฺวา สพฺพิหาเรสุ ภิกฺขุณฺ
 อตฺตโน สนฺตกาเนว ปตฺตจิวฺรานิ
 อทาสิ.

พระราชชา ตรีสถามว่า “พวกเธอจักทำ
 ผ้าเช็ดเท้าเก่าให้เป็นอะไร?”. พระเถระ
 ถวายพระพรว่า “พวกเธอ จักโขลกให้
 ละเอียด เอาดินเหนียวขยำแล้วฉาบผ้า”.
 พระราชาตรีสถามว่า “พระคุณเจ้า
 ผู้เจริญ ผ้าทั้งหลายที่ถวายแต่พระผู้-
 เป็นเจ้าทั้งหลาย ย่อมไม่ฉิบหาย แม้
 เพราะทำกรรมมีประมาณเท่านี้หรือ?”.
 พระเถระ ถวายพระพรว่า “ถูกแล้ว
 มหาบพิตร”. พระราชา ทรงเลื่อมใส
 รับสั่งให้นำผ้า ๕๐๐ ผืน แม้อื่นอีก
 มาให้วางไว้แทบเท้าของพระเถระ. ได้
 ทราบว่า พระเถระได้ผ้าซึ่งมีราคาถึง
 ๕๐๐ ที่พระราชชาทรงถวายวางไว้ ณ ที่
 แทบเท้า โดย ๕๐๐ ส่วน ถึง ๕๐๐ ครั้ง,
 ได้ผ้ามีราคาถึง ๑,๐๐๐ ที่พระราชชา
 ทรงถวายวาง ณ ที่แทบเท้า โดย
 ๑,๐๐๐ ส่วน ถึง ๑,๐๐๐ ครั้ง, ได้ผ้า
 มีราคาถึง ๑๐๐,๐๐๐ ที่พระราชชาทรง
 ถวายวางไว้ ณ ที่แทบเท้า โดย
 ๑๐๐,๐๐๐ ส่วน ถึง ๑๐๐,๐๐๐ ครั้ง,
 ก็ผ้าที่พระเถระได้แล้ว โดยนัยเป็นต้นว่า
 “๑-๒-๓-๔-๕-๑๐” นับไม่ได้. ได้ยินว่า
 เมื่อพระตถาคตปรีนิพพานแล้ว พระ-

คุณเจตสมบุรณ์-คุณบำรุง บุนนาค
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เถระเที่ยวไปทั่วชมพูทวีป ได้ถวายบาตร และจีวรซึ่งเป็นของ ๆ ตนนั้นเที่ยว แก่พวก ภิกษุในวิหารทั้งปวง.

มากณฺฑิยาปิ “ยมหํ กโรมิ,
 ตํ ตถา อหุตฺวา อณฺณถา ว
 โหติ, อิทานิ กิณฺณุ โข
 กริสฺสามิ”ติ จินฺเตตฺวา “อตฺถโส
 อูปาโย”ติ รณฺเณ อุตฺถยานกัฬิ
 คจฺจนฺเต, จุฬปิตุ สาสนํ
 ปหิณฺนิ “สามาวตฺติยา ปาสาทํ
 คนฺตฺวา ทุสฺสโกฏฺฐาคารเตลโกฏฺฐา-
 คารานิ วิวราเปตฺวา ทุสฺसानิ
 เตลจามฺภิสฺสุ เตเมตฺวา ฅมฺเภ
 เวเจตฺวา ตา สพฺพทา เอกโต กตฺวา
 ทวารํ ปิณฑิตฺวา พหิ ยนฺตกํ ทตฺวา
 ทนฺตทํที่ปกฺกาหิ เคะเห อคฺคิ ททมาโน
 โอตริตฺวา คจฺจตุ”ติ.

โส จิปปิ ปาสาทํ อภิรุยฺห
 โกฏฺฐาคารานิ วิวราเปตฺวา วตฺถานิ
 เตลจามฺภิสฺสุ เตเมตฺวา ฅมฺเภ
 เวเจตฺมารภิ. อถ นํ สามาวตฺตีปมฺขา
 อิตฺติโย “กิ เอตํ จุฬปิตา”ติ
 วทนฺติโย อุปสงฺกมฺิสฺสุ. “อมฺมา ราชา

ฝ่ายพระนางมากณฺฑิยา คิดว่า “เรา ทำสิ่งใด สิ่งนั้น ไม่ได้เป็นอย่าง นั้นเลย กลับเป็นอย่างอื่นเสีย, บัดนี้ เราจักทำอย่างไรหนอแล” คิดว่า “ยังมี อุบายนี้อยู่” เมื่อพระราชากำลังเสด็จไป ทรงกีฬาในพระราชอุทยาน, ก็ส่งข่าว ไปแก่อาวว่า “ขออาจไปสู่ปราสาทของ นางสามาวดีแล้ว ให้เปิดเรือนคลังผ้าและ เรือนคลังน้ำมัน แล้วชุบผ้าในตุ่มน้ำมัน แล้วพันเสา ต้อนหญิงพวกนั้นทั้งหมด รวมกัน แล้วปิดประตูไสยนต์(กุญแจ) ภายนอก เอาคบบเพลิงจุดพระตำหนัก แล้วลงไปเสีย”.

นายมากณฺฑิยะนั้น ขึ้นไป สู่ปราสาทโดยเร็ว ให้เปิดเรือนคลังทั้ง- หลาย ชุบผ้าลงในตุ่มน้ำมันเริ่มเพื่อพันเสา. ลำดับนั้น พวกหญิง มีพระนางสามาวดี เป็นประธาน พุดกับนายมากณฺฑิยະ นั้นว่า “อา กรรมนั้น อะไร ?” ดังนี้

คุณเจตสมบุรณ์-คุณบำรุง บุนนาค
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทพหีกมมตฤาย อิเม. ฤมฤ
 เถลปีโลติกาหิ เวจาเปติ, ราชเคเห
 นาม สยุตตทยุตติ ทุชชานัน, มา
 เม สนฺติเก โหถ อมฺมา”ติ
 เอวํ วตฺวา ตา อาคตา คพฺภ
 ปเวเสตฺวา ทวารานิ ปิทฺติตฺวา พหิ
 ยนฺตํ ทตฺวา อาทิตฺโต ปฏฺจาย
 อคฺคิ ททฺนฺโต โอตฺริ.

สามาวดี ตาสํ โอวาทํ อทาสิ
 “อมฺหากํ อนมตคฺเค สํสारे
 วิจฺรณฺตินํ เอวํ อคฺคินา ฉายมานานํ
 อตฺตภาวานํ พุทฺธญาเนนปิ ปริจฺเฉโท
 น สุกโร, อปฺปมตฺตา โหถา”ติ.
 ตา เคเห ฉายนฺเต, เวทนา-
 ปริคฺคหกมฺมฏฺจานํ มนสิกรณฺติโย
 กาจิ ทฺุติยผลํ กาจิ ตติยผลํ
 ปาปฺุณีสฺ. เตน วุตฺติ “อถโข
 สมพฺหุลา ภิกฺขุ ปจฺจนาภตฺติ
 ปิณฺทปาตปฏิกฺกนฺตา เยน ภควา,
 เตนฺอุปสงฺกมฺีสฺ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺติ

เข้าไปหาแล้ว. นายมากัณทียะ ตอบ
 อย่างนี้ว่า “แม่ทั้งหลาย พระราชา
 มีรับสั่งให้เอาผ้าเก่าชุบน้ำมันพันเสา
 เหล่านี้ เพื่อต้องการทำให้มันคง, ธรรมดา
 ในพระราชวัง การงานที่ประกอบดีและชั่ว
 รู้ได้ยาก, พวกเจ้าอย่าอยู่ในที่ใกล้เรา
 เลย แม่ทั้งหลาย” ดังนี้แล้ว จึงต้อนหญิง
 เหล่านั้น ผู้มาแล้ว ให้เข้าไปในห้อง
 ปิดประตูลั่นนัยน์ ภายนอก จุดไฟ
 จำเดิมแต่ต้น (ตั้งแต่เรือนคลังหลังแรก
 จนหมดทุกหลัง) ลงแล้ว.

พระนางสามาวดี ได้ให้โอวาทแก่หญิง
 เหล่านั้นว่า “การกำหนดอัตภาพ ซึ่งถูก
 ไฟไหม้อย่างนี้ของพวกเรา ผู้ท่องเที่ยว
 อยู่ในสงสารอันมีเบื้องต้นอันใคร ๆ ไม่
 รู้แล้ว แม้อันพุทฺธญาณก็ทำการกำหนด
 ไม่ได้โดยง่าย, พวกเจ้าจงเป็นผู้ไม่
 ประมาทเถิด”. พวกหญิงเหล่านั้น เมื่อ
 พระดำหนักใหม่อยู่ พวกกันมนสิการ
 กัมมฏฺฐานมีกรกำหนดเวทนาเป็น
 อารมณฺ์ บางพวกบรรลุตฺุติยผล
 (สกทาคามิผล) บางพวกก็บรรลุตติยผล
 (อนาคามิผล). เพราะเหตุนั้น พระ-

คุณเจตสมบุรณ์-คุณบำรุง บุนนาค
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อากนุตฺวา จ ปน เกหํ นิพฺพาเปตฺวา
 อุกฺกนฺนพลวโทมนสฺโส อมจฺจกณฺปริวฺโต
 นิสิตฺตฺวา สามาวตฺติยา กุณฺเ
 อนุสฺสรนฺโต “กสฺส นฺุ โข อิทํ
 กมฺมณฺ”ติ จินฺเตตฺวา “มาคณฺฺทิตฺตยา
 การิตํ กมฺมํ ภวิสฺสตี”ติ ญตฺวา
 “ตาเสตฺวา ปุจฺฉิยมาณา น กณฺเสฺสตี,
 สณฺิกํ อุปาเยน ปุจฺฉิสฺสามี”ติ
 จินฺเตตฺวา อมจฺเจ อาห “อมฺโภ
 อหํ อิตฺโต ปุพฺเพ อฏฺฐจาย
 สมฺภูจาย อาสงฺกิตปริสงฺกิตฺวา โหมิ,
 สามาวตี เม นิจฺจํ โอตารเมว
 คเวสตี, อิทานิ ปน เม จิตฺตํ
 นิพฺพุตํ ภวิสฺสตี, สฺุเขน วสิตฺตุ
 ลภิสฺสามี”ติ. “เกน นฺุ โข เทว
 อิทํ กมฺมํ กตฺนฺุ”ติ. “มยฺ สึเนเห
 เกนจฺ กตํ ภวิสฺสตี”ติ. มาคณฺฺทิตฺตยาปิ
 สมีเป จิตฺตา ตํ สุตฺวา “อณฺโณ
 โกจฺ กาทุํ น สกฺขิสฺสตี, มยา
 กตํ เทว, อหํ จุพฺพิตรํ
 อาณาเปตฺวา กาเรสิณฺุ”ติ อาห.

ก็แล ครั้นเสด็จมาแล้ว ทรงยังพระ-
 ดำหนักให้ดับแล้ว ทรงเกิดความโทมนัส
 มีกำลัง มีหมู่อำมาตย์แวดล้อมแล้ว
 ประทับนั่ง หวนระลึกถึงความดีของ
 พระนางสามาวดี ทรงดำริว่า “นี่ มัน
 เป็นการทำความของใครหนอแล?” ดังนี้แล้ว
 ทรงทราบว่ “คงจักเป็นการทำที่
 นางมาคณฺฺทิตฺตยาให้ทำแล้ว” ทรงดำริว่า
 “พระนางมาคณฺฺทิตฺตยา อันเราทำให้
 หวาดกลัวแล้วถาม ก็จักไม่ยอมบอก,
 เราจักต้องใช้อุบายค่อย ๆ ถาม” ตรัส
 กับพวกอำมาตย์ว่า “ผู้เจริญทั้งหลาย
 เรา ในกาลก่อน แต่กาลนี้ไป ลุกขึ้น
 เสร็จสรรพ จะต้องคอยระแวงสงสัยอยู่
 รอบข้างนั้นเทียว, นางสามาวดีคอย
 แสวงหาแต่โทษเราเป็นนิตย์, แต่บัดนี้
 เราจักเย็นใจได้ละ? เราจักได้อยู่สบาย”.
 พวกอำมาตย์ทูลถามว่า “ข้าแต่สมมติเทพ
 กรรมนี้ ใครหนอแลทำแล้ว”. พระ-
 ราชาตรัสว่า “คงจักต้องเป็นกรรมอัน
 ใคร ๆ ทำแล้ว ด้วยความรักในเรา”.
 ฝ่ายพระนางมาคณฺฺทิตฺตยา ทรงยืนอยู่ในที่
 ไกล ได้สดับพระดำรัสนั้น กราบทูลว่า
 “ใคร ๆ อื่น จักไม่อาจทำ, หม่อมฉัน

เรือตฺริจฺจฺญู แก้วผลึก

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“ดํ จเปตฺวา อญฺเอย มยิ
 สินฺเหสฺสโต นาม นตฺถิ, ปสนฺโนมสฺมิ,
 วรํ เต ทมฺมิ, ตฺวํ อตฺตโน
 ฌาตฺติคณํ ปกฺโกสาเปหิ”ติ. สา
 ฌาตฺกานํ สาสนํ ปหิณฺนิ “ราชา
 มม ปสนฺโน วรํ เทติ, สิมํ
 อากจฺฉนฺตุ”ติ. ราชา อากตาคตานํ
 มหนฺตํ สกฺกาโร กาเรสิ. ตํ
 ทิสฺวา ตสฺสา อญฺฌาตกาปิ ลณฺจํ
 ทตฺวา “มยํ มาคณฺฑิยาย ฌาตกา”ติ
 อากจฺฉิสฺสุ. ราชา เต สพฺเพ
 คาหาเปตฺวา ราชงฺคณฺเ นากิปฺปมาณฺเ
 อาวาญฺเ ขณาเปตฺวา เต ตตฺถ
 นิสฺสีทาเปตฺวา ปสฺสุหิ ปฺปูเรตฺวา อฺอุปฺริ
 ปลาลํ วิกีราเปตฺวา อคฺคิ ทาเปสิ.
 จมฺมสฺส ททฺฒกาเล ราชา
 อยนงฺคเลหิ กสาเปตฺวา ขณฺฑาขณฺฑํ
 หีราหิโร กาเรสิ. มาคณฺฑิยาย
 สรโรโตปิ ติชิณฺเณว สตฺถณ
 ฆนฆนญฺจาเนสฺสุ มํสํ อฺอุปฺปาญฺเจตฺวา
 เตเลน ปกฺกํ อฺอุทฺธนํ อโรโรเปตฺวา

ทำพระเจ้าข้า, หม่อมฉันได้สั่งอาให้ทำ
 แล้ว”.

พระราชารัสน่า “เว้นเธอเสีย ชื่อว่า
 สัตว์ผู้มีความรักในเราอื่น ไม่มี, เรา
 เลื่อมใส, เราจะให้พรแก่เธอ, เธอจงให้
 คนเรียกหมู่ญาติของตนมาเถิด”. พระนาง
 จึงส่งข่าวไปแก่หมู่ญาติว่า “พระราชาร
 ทรงเลื่อมใส จึงประทานพรแก่เรา,
 ขอหมู่ญาติจงมาเร็ว”. พระราชาร
 ทรงมีรับสั่งให้ทำสักการะใหญ่แก่
 หมู่ญาติของพระนางมาคัณฑิยา ผู้มา
 แล้ว ๆ. แม้พวกคนผู้มีเชื้อญาติของ
 พระนาง เห็นสักการะนั้นแล้ว จึงให้
 คำจ้าง พวกนั้นมาด้วยอ้างว่า “พวกเรา
 ก็เป็นญาติของพระนางมาคัณฑิยา”.
 พระราชารมีรับสั่งให้จับคนทั้งหมดเหล่านั้น
 แล้ว รับสั่งให้ขุดหลุมแคะสะดือ ที่
 พระลานหลวง ให้คนเหล่านั้นนั่งในหลุม
 เหล่านั้น เอาดินร่วนกลบจนเต็ม ทรง
 ให้เกลี่ยฟางไว้เบื้องบนแล้ว รับสั่งให้
 จุดไฟ. ในเวลาที่หนังถูกไฟไหม้แล้ว
 พระราชารมีรับสั่งให้ไถด้วยไถเหล็กทั้งหลาย
 ให้ทำให้เป็นท่อนเล็กท่อนใหญ่ ชันเล็ก

เรื่องจริงเรื่อง แก้วผลิก

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปุเว วีย ปจาเปตวา ตเมว
ขาทาเปสิ.

ขึ้นใหญ่. รับสั่งให้เอาเม็ดอันคมกริบ
นั้นเทียว เชือดเนื้อแม่จากสรีระของ
พระนางมาคันทิยา ตรงที่มีเนื้อล่ำ ๆ
ให้ยกขึ้นสู่เตาไฟอันเดือดด้วยน้ำมัน ทรง
ให้ทอดเหมือนขนม ทรงให้เคี้ยวกิน
เนื้อคนนั้นเทียว.

อถกทิวสั ธมฺมสภายั ภิกฺขุ
กถั สมฺภูจฺจาเปสฺสุ “อนนฺจฺจวีกั วต
อาวุโส เอวรุปาย สทฺธาย
ปสนฺนนาย อฺปาสิกาย เอวรุปึ
มรณนฺ”ติ. สตฺถา อาคนฺตฺวา “กาย
นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
สนฺนิสิณฺนา”ติ ปุจฺฉิตฺวา “อิมาย
นามา”ติ วุตฺเต, “ภิกฺขเว อิมสฺมึ
อตฺตภาเว สามาวตฺตีปฺมุขานํ อิตฺถินํ
เอตํ อยฺยตฺตํ, ปุพฺเพ กตกมฺมสฺส
ปน ยุตฺตเมว เอตาคฺหิ ลทฺธนฺ”ติ
วตฺวา “กึ ฆนฺเต เอตาคฺหิ ปุพฺเพ
กถํ, อาจิกฺขถ โน”ติ เตหิ ยาจิโต
อตฺตํ อหริ

ภายหลังวันหนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย
พากันสนทนาในโรงแสดงธรรมว่า “ผู้มี-
อายุทั้งหลาย ความตายเห็นปานนี้ ไม่
เหมาะสมแก่อุบาสิกามีศรัทธาเลื่อมใส
เห็นปานนี้เลยหนอ”. พระศาสดา
เสด็จมาแล้ว ตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย
พวกเธอนั่งสนทนากันด้วยเรื่องอะไร
หนอแล ในบัดนี้” เมื่อพวกภิกษุเหล่านั้น
กราบทูลว่า “ด้วยเรื่องชื่อนี้” ดังนี้แล้ว
ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ความตายนั้น
ไม่สมควรแล้ว แก่หญิงทั้งหลาย มีพระ-
นางสามาวดีเป็นประธานในอดีตภาพนี้,
แต่ความตายนั้น อันหญิงเหล่านั้นได้แล้ว
สมควรแก่กรรมที่พวกเขาทำแล้วในกาล
ก่อนนั้นเทียว” ทรงถูกภิกษุทั้งหลาย
เหล่านั้นทูลอ้อนวอนแล้วว่า “ข้าแต่-
พระองค์ผู้เจริญ กรรมอะไร ? อันหญิง

เรือตริจฺจฺญู แก้วผลึก

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ดิเณสุ ฌายิตฺวา ปตนฺเตสุ,
 ปจฺเจกพุทฺธํ ทิสฺวา “นฏฺฐมฺหา
 นฏฺฐมฺหา, รมฺโณ ปจฺเจกพุทฺโธ
 ฌายติ, ราชานฺตฺวา อเมห
 นาเสสฺสติ, ‘สฺพุทฺธมฺ นํ กริสฺสามา”ติ
 สพุทฺธา อิตฺโต จิตฺโต จ ทารุณิ
 อหริตฺวา ตสฺส อฺปริ ราสี
 กริสฺสุ. มหา ทารุราสี อโหสิ.
 อถ นํ อาลิมฺเปตฺวา “อิทานิ
 ฌายิสฺสติ”ติ สณฺณาย ปกฺกมฺิสฺสุ.
 ตา ปจฺมํ อสณฺเจตนิกา หุตฺวา
 อิทานิ กมฺมฺนา พชฺฉิมฺิสฺสุ.
 ปจฺเจกพุทฺธํ ปน อนฺโตสมาปตฺติยํ
 สกฺกฺสฺสทสฺสทารุณิ อหริตฺวา
 อาลิมฺเปตฺวาปี อฺสุมาการมตฺตํ กาดฺ
 น สกฺโกนฺติ.

ตสฺมา โส สตตเม ทิวเส อฏฺฐาย
 ยถาสฺสํ อคมาสิ. ตา ตสฺส กมฺมฺสฺส

สำคัญว่า “เป็นกองหญ้า”, เมื่อหญ้า
 ทั้งหลายไหม้แล้ว ยุบลง, หญิงเหล่านั้น
 แลเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว พุดกันว่า
 “พวกเรา ฉิบหายแล้ว พวกเราฉิบหาย
 แล้ว, พระปัจเจกพุทธเจ้าของพระราชา
 ถูกไฟไหม้อยู่, พระราชาทรงทราบแล้ว
 จักยังพวกเราให้ฉิบหาย, พวกเราจักทำ
 ท่านให้ไฟไหม้หมด” ดังนี้แล้ว ทุกคน
 นำพืนมาจากที่โน้นบ้างที่นี้บ้าง ทำให้
 เป็นกองในเบื้องบนของพระปัจเจกพุทธ-
 เจ้านั้น. พืนเป็นกองใหญ่แล้ว. ที่นั้น
 หญิงเหล่านั้น จึงช่วยกันสุมพืนนั้นแล้ว
 พากันหลีกไปด้วยสำคัญว่า “บัดนี้
 พระปัจเจกพุทธเจ้า จักถูกไฟไหม้ละ”.
 พวกหญิงเหล่านั้น ครั้งแรกไม่ได้มีเจตนา
 ถูกกรรมติดตามแล้วในบัดนี้. ก็คน
 ทั้งหลายถึงนำพืนมา ๑,๐๐๐ เล่มเกวียน
 สุมอยู่ ไม่อาจจะทำพระปัจเจกพุทธเจ้า
 ภายในสมาบัติให้มีอาการสักว่าไออุ่นได้.

เพราะฉะนั้น ในวันที่ ๗ พระปัจเจก-
 พุทธเจ้านั้น ลุกขึ้น ได้ไปตามความ

๑ น. อฺสุมาการมตฺตมฺปี.

ตสฺส นิสฺสนุเทน ขุชฺชา ชาตา.
 เต ปน ปจฺเจกพุทฺธ ปจฺมทิวเส
 ราชเคเห นิสฺสทาเปตฺวา ปตฺเต
 คาหาเปตฺวา ปายาสสฺส ปุเรตฺวา
 ทาเปสิ. อุณฺหปายาสสฺส ปุเร
 ปตฺเต ปจฺเจกพุทฺธา ปรีวตเตตฺวา
 ปรีวตเตตฺวา กณฺหนฺติ. สทา อิตฺถิ
 เต ตถา กโรนฺเต ทิสฺวา อตฺตโน
 สนฺตกาณี อฏฺฐ ทนฺตวลยานิ ทตฺวา
 “อิธ จเปตฺวา กณฺหนฺตา”ติ อาท.
 เต ตถา กตฺวา ตํ โอลฺลเกสุ.
 สทา เตสํ อธิปฺพายํ ฌตฺวา
 “นตฺถิ ฆนฺเต อมฺหากํ เอเตหิ
 อตฺถิ, ตุมฺหากณฺเวย ตานิ
 ปรีจฺจตฺตานิ, คเหตฺวา คจฺจถา”ติ
 อาท. เต คเหตฺวา นนฺทมุลกปฺพุฏฺฐา
 อคมฺสุ. อชฺชาปี ตานิ วลฺยานิ
 อโรคาเนว. สทา ตสฺส กมฺมสฺส
 นิสฺสนุเทน อิทานิ ติปิฏฺฐกฺธา
 มหาปญฺญา ชาตา. ปจฺเจกพุทฺธานํ
 กตฺตูปฺภูจฺจานนิสฺสนุเทน โสตาปตฺติผลํ

ว่า “พระปัจเจกพุทธเจ้าของพวกเรา
 ย่อมเที่ยวไปอย่างนี้และอย่างนี้”.

ด้วยผลอันไหลออกแห่งกรรมนั้น นางจึง
 เกิดเป็นหญิงค่อม. อนึ่ง ในวันแรก
 พระราชาทรงอาราธนาพระปัจเจกพุทธ-
 เจ้าเหล่านั้นให้นั่งในพระราชมณเฑียรแล้ว
 ตรัสสั่งให้ราชบุรุษรับบาตร บรรจุบาตร
 ให้เต็มด้วยข้าวปายาส แล้วรับสั่งให้
 ถวาย. พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย
 ถือบาตรที่เต็มด้วยข้าวปายาสอันร้อน
 ต้องผลัดเปลี่ยนไปมา. หญิงนั้น เห็น
 พระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้นทำอยู่อย่างนั้น
 จึงถวายเป็นถ้อยคำ ๘ วลี ซึ่งเป็นของ
 ส่วนตัว กล่าวว่่า “ขอพระคุณเจ้า
 จงวางลงบนวลีนี้แล้วถือเอาเถิด”. พระ-
 ปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้น ทำอย่างนั้นแล้ว
 ก็มองดูหญิงนั้น. นางรู้ความประสงค์
 พวกท่านแล้ว จึงกล่าวว่า “ข้าแต่ท่าน
 เจ้าข้า พวกดิฉันไม่ต้องการด้วยวลี
 เหล่านี้ พวกดิฉันบริจาควลีเหล่านั้น
 แก่พวกพระคุณเจ้านั้นเทียว, ขอพวก
 พระคุณเจ้าจงรับเอาไปเถิด”. พระ-
 ปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้นรับเอา ได้ไป

คุณประพิน ภิรมย์โยธี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปดุตตา.

สู่เงื่อมเขา ชื่อว่านั้นทมูลกะ. แม้ทุกวันนี้
วลัยเหล่านั้น ก็ยังติดอยู่นั้นเทียว.
เพราะผล แห่งกรรมนั้น บัดนี้ นางจึง
เป็นผู้ทรงพระไตรปิฎก มีปัญญามาก.
ด้วยผลแห่งการอุปัฏฐาก ที่นางทำแก่
พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย นางจึง
บรรลุโสดาปัตติผล.

อิทมสุสา พุทธบุตร ปุพุกมมัม.

นี้เป็นบุพกรรม ในพุทธันดรของ
นาง.

กสฺสปสมุมาสมุพุทธสฺส กาล
ปน เอกา พาราณสีเสฏฺฐิโน
ธิดา วฑฺฒมานกจฺฉายาย อาทาส์
คเหตฺวา อตฺตานํ อลงฺกโรนฺตี นิสีทิ.
อถสุสา วิสฺสาสิกา เอกา ชีณาสฺวา
ภิกฺษุณี ตํ ทฏฺฐํ อคมาสิ.
ภิกฺษุณีโย หิ ชีณาสฺวาปิ
สายณฺหสมเย อูปฏฺฐากกฺุลานิ
ทฏฺฐกามา โหนฺติ. ตสฺมี ปน
ขณฺเ สเฏฐฺฐิธิตาย สนฺติเก
กาจิ เปสนการิกา นตฺถิ, ส
“วนฺทามิ อยฺเย, เอตํ ตาว

ก็ในกาลแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระนามว่ากัสสปะ ธิดาของเศรษฐีใน
เมืองพาราณสีคนหนึ่ง ถือเอาแวน
(กระจก) หนึ่งแต่งตัวอยู่ในเวลาบ่าย. ที่นั้น
นางภิกษุณีผู้พระชีณาสพรูปหนึ่ง ซึ่ง
เป็นผู้คุ้นเคยของนาง ได้ไปเพื่อจะ
เยี่ยมนาง. จริงอยู่ ภิกษุณีทั้งหลาย
แม้เป็นพระชีณาสพ ก็เป็นผู้ปรารถนา
จะเห็นตระกูลอุปัฏฐาก ในเวลาเย็น.
ก็ในขณะที่นั้น หญิงผู้รับใช้สักคนไม่มี
ในที่อยู่ของธิดาเศรษฐี, นางกล่าวว่า
“ฉันไหว้ เจ้าข้า, ขอท่านช่วยหยิบ

คุณน้อม แสงเตี้ย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เม ปสาธน์เปพิภัง คเหตฺวา
 เทธา”ติ อาห. เถรี จินฺตฺสึ
 “สจฺจสฺสา อิมิ คณฺหิตฺวา น
 ทสฺสามิ, มยิ อาฆาตํ กตฺวา นีรเย
 นิพฺพตฺติสฺสตี, สเจ ปน ทสฺสามิ,
 ปฺรสฺส เปสนการิกกา หุตฺวา
 นิพฺพตฺติสฺสตี, นีรยสนฺตํปโต โข
 ปน ปฺรสฺส เปสนการิกกาภาโว
 เสยฺโย”ติ. สวา อญฺญํ ปฏฺิจฺจ ตํ
 คเหตฺวา ตสฺสา อทาสิ. ตสฺส
 กมฺมสฺส นิสฺสนฺเทน ปเรสํ
 เปสนการิกกา ชาตาคฺติ.

ปุณฺเณทิวสํ ภิกฺขุ ธมฺมสภายํ
 กถิ สมฺภูชาเปสฺสุ “สามาวตีปมฺุชา
 ปณฺจสตา อิตฺถิโย เคเห อคฺคิณา
 ฌายีสฺสุ, มาคณฺฑิยา ย ฌาตกา
 อฺุปริ ปฺลาลคฺคิ ทตฺวา อยนฺนคฺลฺหิ
 ภินฺนา, มาคณฺฑิยา ปกฺกฏฺิจฺจเตเลน
 ปกฺกา, เก นุ โข เอตฺถ
 ชีวันฺติ. นาม, เก มตา นามา”ติ.

กระเช้าเครื่องประดับนั้นให้แก่ฉันก่อน
 เกิด”. พระเถรี คิดว่า “ถ้าเราจัก
 ไม่หยิบกระเช้าเครื่องประดับนี้ให้แก่นาง,
 นางจักทำความอาฆาตในเราแล้วจัก
 บังเกิดในนรก, แต่ถ้าเราจักให้, นางก็
 จักเกิดเป็นหญิงรับใช้ของคนอื่น, ก็ การ
 เป็นหญิงรับใช้คนอื่นเทียว ยังประเสริฐ
 กว่าความเร่าร้อนในนรกแล”. พระเถรี
 นั้น อาศัยความเอ็นดู จึงหยิบกระเช้า
 เครื่องประดับนั้นให้แก่นาง. เพราะผล
 แห่งกรรมนั้น นางจึงเป็นหญิงรับใช้ของ
 คนเหล่าอื่น.

ในวันรุ่งขึ้น ภิกษุทั้งหลายสนทนา
 กันในโรงแสดงธรรมว่า “หญิง ๕๐๐
 คน มีพระนางสามาวดีเป็นประธาน ถูก
 ไฟไหม้ในพระตำหนัก, พวกญาติของ
 พระนางมาคณฺฑิยา ถูกจุดไฟมีฟาง
 เป็นเชื้อไว้เบื้องบน แล้วทำลายด้วย
 โถเหล็ก, พระนางมาคณฺฑิยาถูกทอดด้วย
 น้ำมันที่เดือดพล่านแล้ว ในคนเหล่านั้น

๑ ฉ. ปสาธน์เปพิภัง

สตถา อากนุตฺวา “กาย นุตถ
 ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสิณฺหา”ติ
 ปุจฺฉิตฺวา “อิมาย นาม”ติ วุตฺเต,
 “ภิกฺขเว เย เกจิ ปมตฺตา, เต
 วสุสฺสตี ชีวนุตฺตปิ มตฺตายเว นาม,
 เย อปฺปมตฺตา, เต มตฺตปิ
 ชีวนุตฺติเยว, ตสฺมา มาคณฺฐิยา
 ชีวนุตฺติปิ มตฺตปิ มตฺตายเว นาม,
 สามาวดีปมฺขา ปญฺจสตฺตา อิตฺถิโย
 มตฺตปิ ชีวนุตฺติเยว นาม, น หิ
 ภิกฺขเว อปฺปมตฺตา มรฺนฺติ นาม”ติ
 วตฺวา อีมา คถา อภาสิ

คนพวกไหนหนอแล ชื่อว่า ยังเป็นอยู่
 คนพวกไหนหนอแล ชื่อว่า ตายแล้ว”.

พระศาสดาเสด็จมา ตรัสถามว่า
 “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวกเขอนั่ง
 ประชุมกันด้วยเรื่องอะไรหนอแล” เมื่อ
 ภิกษุกราบทูลว่า “ด้วยเรื่องชื่อนี้” ดังนี้
 แล้ว จึงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย
 คนเหล่าใดเหล่าหนึ่งประมาทแล้ว, คน
 เหล่านั้น ถึงเป็นอยู่ตลอด ๑๐๐ ปี ก็
 ชื่อว่าตายแล้วนั้นเทียว, (ส่วน) คน
 เหล่าใดไม่ประมาทแล้ว, คนเหล่านั้น
 แม้ตายแล้ว ก็ชื่อยังเป็นอยู่นั้นเทียว,
 เพราะฉะนั้น พระนางมากัณฐิยา เป็น
 อยู่ก็ตาม ตายแล้วก็ตาม ชื่อว่าตาย
 แล้วนั้นเทียว, หญิง ๕๐๐ คน มี
 พระนางสามาวดีเป็นประธาน ถึงตายแล้ว
 ก็ชื่อยังเป็นอยู่นั้นเทียว, ภิกษุทั้งหลาย
 เพราะว่าคนผู้ไม่ประมาทแล้ว ชื่อว่า
 ย่อมไม่ตาย” ดังนี้แล้ว ได้ทรงภาซิต
 พระคาถาเหล่านี้ ว่า

๒๑. “อปฺปมาโท อมตี ปทํ,
 ปมาโท มจฺจุโน ปทํ,

๒๑. “ความไม่ประมาท เป็นเครื่องถึง
 พระนิพพานชื่ออมตะ ความ

อปรปรมาตตนา น มียนนติ,
เย ปปรปรมาตตนา ยถา มตนา,

๒๒.เอตัง วิเสสโต ฉตวา
อปรปรมาทมฺหิ ปณฺหิตา
อปรปรมาเท ปโมทนฺติ
อริยานัง โคจเร รตา

๒๓.เต ฉายิโน สาทติกา
นิจฺจํ ทพฺพปรกฺกมา
มุสฺสนฺติ ธีรา นิพฺพานัง
โยคกฺกเขมํ อนฺนุตฺตรนฺ”ติ.

ตตฺถ อปรปรมาโทติ ปทํ มหนฺตัง
อตฺถํ ทีเปติ, มหนฺตัง อตฺถํ
คเหตฺวา ติฏฺฐติ. สกฺลํปี หิ เตปิฏฺกํ
พฺพุทฺทวณฺเณ อahrtฺวา กถิยมาณัง
อปรปรมาทเมว โอตฺรติ. เตน วุตฺตัง

ปรมาทเป็นหนทางแห่งมัจจุเหล่า-
สัตว์ผู้ไม่ปรมาทแล้ว ย่อมไม่ตาย
เหล่าสัตว์ผู้ปรมาทแล้ว ย่อมเป็น
เหมือนคนที่ตายแล้ว ฉะนั้น,

๒๒. บัณฑิตทั้งหลาย รู้เหตุนี้ โดย
ความแปลกกันแล้ว ดำรงอยู่แล้ว
ในความไม่ปรมาท ย่อมบันเทิง
ในความไม่ปรมาท, ยินดีในธรรม
เป็นที่เที่ยวไป ของพระอริยเจ้า
ทั้งหลาย

๒๓. บัณฑิตเหล่านั้น ผู้มีปกติเฟื่อง มี
ความเพียรอันเป็นไปติดต่อกัน มี
ความบากบั่นมั่น เป็นนิตย เป็น
นักปราชญ์ ย่อมถูกต้องพระ-
นิพพานอันเป็นแดนเกษมจากโยคะ
อันยอดเยี่ยม”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ความ
ไม่ปรมาท ย่อมแสดงเนื้อความมาก
คือถือเอาเนื้อความมากตั้งอยู่. จริงอยู่
พระพุทธพจน์ คือพระไตรปิฎกแม้ทั้งสิ้น
ที่พระอาจารย์ทั้งหลายนำมากล่าวอยู่
ย่อมรวมลงสู่ความไม่ปรมาททั้งนั้น.

คุณอรุณฯ คำกลัด สร้างถวายเป็นพุทธบูชา

อุทิศส่วนกุศลให้แก่ “คุณพระอภิรมย์สินารักษ์-คุณแม่พิมพ์ บุณนาค และพันโทพิม คำกลัด”

อตฺโถ. อมตสฺส ปทํ อมตํปทํ เพราะพระนิพพานนั้น ชื่อว่า ย่อมไม่แก่
 “อมตสฺส อธิคมฺปาโย”ติ วุตฺตํ โหติ. ไม่ตาย เพราะความที่พระนิพพานเป็น
 ธรรมชาติไม่เกิด, ฉะนั้น พระนิพพาน
 พระองค์ตรัสเรียกว่า “อมตะ”. สัตว์
 ทั้งหลายย่อมถึง อธิบายว่า “ย่อมบรรลุนิพพานชื่ออมตะ” ด้วยคุณชาตินี้
 เหตุฉะนั้น คุณชาตินี้ จึงชื่อว่าเป็น
 เครื่องถึง. คุณชาติเป็นเครื่องถึงพระ-
 นิพพานชื่ออมตะ อันท่านกล่าวอธิบาย
 ไว้ว่า “เป็นอุบายเครื่องบรรลุมตะ”
 จึงชื่อว่า อมตํปทํ.

ปมาโทติ	ปมชฺชนภาโว,	ภาวะคือความมัวเมาชื่อว่าความ
มฺกุจฺจสจฺจสงฺฆาตสฺส	สติยา	ประมาท, คำว่า ความประมาทนั้น
โวสฺสคฺคสฺสเสตํ	นามํ. มจฺจุโนติ	เป็นชื่อของการปล่อยสติ กล่าวคือความ
มรณสฺส. ปทนฺติ	อุปายํ มคฺโค.	พลอสติ. คำว่า มัจจุ คือความตาย.
ปมตฺโต	หิ ชาติ นาทิวตฺตติ,	คำว่า เป็นหนทาง คือเป็นอุบาย ได้แก่
ชาโตปิ	ชียติ เจว มียติ จาติ	เป็นหนทาง. เพราะชนผู้ประมาทแล้ว
ปมาโท	มจฺจุโน ปทนฺนาม โหติ	ย่อมไม่เป็นไปล่วงซึ่งชาติได้, ชนแม้เกิด
มรณํ	อุปเนติ.	แล้ว ย่อมแก่ด้วย ย่อมตายด้วย ฉะนั้น
		ความประมาท ย่อมชื่อว่าเป็นหนทาง
		แห่งมัจจุ คือย่อมนำเข้าไปสู่ความตาย.

คุณอรนุช คำกัณฑ์

อุทิศส่วนกุศลให้แก่ “คุณมานิตย์ บุนนาค”

อปฺปมตฺตา น มียนฺตฺติ สติยา
 สมนฺนาคตา หิ อปฺปมตฺตา สตฺตา
 “น มรณฺติ, อชฺรามรา โหนฺตี”ติ
 น สลฺลภฺเขตพฺพา น หิ โภจฺ
 สตฺโต อชฺรามโร นาม อตฺถิ,
 ปมตฺตสฺส ปน วฏฺฏนฺนาม น
 ปริจฺฉินฺนํ อปฺปมตฺตสฺส ปริจฺฉินฺนํ.
 ตสฺมา ปมตฺตา ชาตฺิอาทฺิหิ
 อปฺริมตฺตตฺตา ชีวนฺตาปี มตาเยว
 นาม. อปฺปมตฺตา ปน อปฺปมาท-
 ลกฺขณํ วทฺฺเขตฺวา ชิปฺปํ มคฺคผลานิ
 สจฺฉิกตฺวา ทฺุติยตฺติยอตฺตภาเวสุ น
 นิพฺพตฺตนฺติ ตสฺมา เต ชีวนฺตาปี
 มตาปี น มียนฺตฺติเยว นาม.

คำว่า คนผู้ไม่ประมาทย่อมไม่ตาย
 ความว่า จริงอยู่ สัตว์ทั้งหลายผู้ประกอบ
 ด้วยสติ ชื่อว่า ผู้ไม่ประมาท ใคร ๆ
 ไม่เพียงกำหนดว่า “ผู้ไม่ประมาทแล้ว
 ย่อมไม่ตาย คือย่อม เป็นผู้ไม่แก่และไม่
 ตาย” ดังนี้, เพราะสัตว์ใด ๆ ชื่อว่า
 ไม่แก่และไม่ตาย ย่อมไม่มี, แต่ชื่อว่า
 วัฏฏะของสัตว์ผู้ประมาทแล้ว อัน
 พุทธญาณกำหนดไม่ได้ วัฏฏะของสัตว์
 ผู้ไม่ประมาทแล้ว กำหนดได้แล้ว. ฉะนั้น
 สัตว์ทั้งหลายผู้ประมาทแล้ว ถึงยังมีชีวิตอยู่
 ก็ชื่อว่าตายแล้วนั้นเทียว เพราะยังไม่พ้น
 ไปจากทุกข์ มีชาติเป็นต้นได้, ส่วนสัตว์
 ทั้งหลายผู้ไม่ประมาทแล้ว เจริญธรรม
 อันบัณฑิตกำหนดด้วยความไม่ประมาท
 ทำให้แจ้งมรรคและผลพลัน ย่อมไม่
 บังเกิดในอัฐภาพที่ ๒-๓ เพราะฉะนั้น
 สัตว์เหล่านั้น จะเป็นอยู่ก็ตาม ตายแล้ว
 ก็ตาม ชื่อว่าย่อมไม่ตายนั้นเทียว.

เย ปมตฺตา ยถา มตาติ
 เย ปน สตฺตา ปมตฺตา, เต
 ปมาทมรณฺน มตฺตฺตา ยถา
 ชีวิตินฺทฺริยฺปุจฺเจเทน มตา ทารุก-

คำว่า เหล่าสัตว์ผู้ประมาทแล้ว
 ย่อมเป็นเหมือนคนที่ตายแล้ว ฉะนั้น
 ความว่า ก็สัตว์เหล่าใดประมาทแล้ว,
 สัตว์เหล่านั้น ย่อมเป็นเหมือนดังเหล่า-

คุณเจตสมบุรณ์ บุนนาค

สร้างถวายเป็นพุทธบูชา อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร

ขนุทธสทิสวา อปกตวิญญาณา, ตเถว โหนติ. เตสํปิ. หิ มตานิ วีย คหภูจัน. ตาว “ทานํ ทสฺสาม, สิลํ รกฺขิสฺสาม, อุโปสถกมฺมํ กวิสฺสามา”ติ. เอกจิตฺตํปิ น อุปฺปชฺชติ, ปพฺพชิตานํปิ “อาจริย- ปชฺฌายวตฺตาทินิ ปุเรสฺสาม, ชฺชุตฺตกาณิ. สมากทยิสฺสาม, ภาวนํ วทฺฺฒเสสฺสามา”ติ. เอกจิตฺตํปิ น อุปฺปชฺชติ. มเตน เต กีนานาภรณาว โหนติ. เตเน วุตฺตํ “เย ปมตฺตาท ยถา มตา”ติ.

สัตว์ผู้ตายแล้ว ด้วยการขาดชีวิตินทรีย์ มีวิญญาณไปปราศแล้ว เป็นเช่นกับ ท่อนฟืนนั้นเหี่ยว เพราะความที่ตน ตายแล้ว ด้วยความตายคือความ ประมาท. จริงอยู่ แม้จิตดวงหนึ่งว่า “เราจักถวายทาน, รักษาศีล จัก รักษาอุโบสถกรรม” ย่อมไม่เกิดขึ้น แม้แก่สัตว์เหล่านั้น ผู้เป็นภคภัตต์ก่อน, จิตดวงหนึ่งว่า “เราจักบำเพ็ญวัตร ทั้งหลาย มีอาจริยวัตรและอุปัชฌายวัตร เป็นต้น, เราจักสมათานชฺชุตฺต, เราจัก เจริญภาวนา” ย่อมไม่เกิดขึ้น แม้แก่ ผู้เป็นบรรพชิต เหมือนจิตดวงหนึ่งไม่ เกิดขึ้นแก่สัตว์ที่ตายแล้ว ฉะนั้น สัตว์ผู้ ประมาทแล้วเหล่านั้น จะเป็นผู้มีอะไร เป็นเครื่องทำให้ต่างจากสัตว์ผู้ตายแล้วเล่า. เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “เหล่าสัตว์ผู้ประมาทแล้ว ย่อมเป็นเหมือน คนที่ตายแล้ว ฉะนั้น”.

เอตํ วิเสสโต. ฌตฺวาติ “ปมตฺตตสฺส วฏฺฏโต นิสฺสรณํ นตฺถิ, อุปฺปมตฺตตสฺส อตฺถิ”ติ. เอตํ วิเสสโต

คำว่า รู้เหตุ นั้นโดยแปลกกัน ความว่า รู้เหตุนี้ โดยความแปลกกันว่า “สำหรับสัตว์ผู้ประมาทแล้ว ย่อมไม่มี

คุณเจตสมบุรณ์ บุนนาค
สร้างถวายเป็นพุทธบูชา อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร

พระอริยะทั้งหลาย คือพระพุทธเจ้า
พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระสาวกของ
พระพุทธเจ้า.

เต ฌายิโนติ เต อปฺปมตฺตา
ปณฺฑิตา อฏฺฐสฺมาปตฺติสงฺฆาเตน
อารมฺมณฺูปนิชฺฌาเนน วิปสฺสนา มคฺค-
ผลสงฺฆาเตน ลกฺขณฺูปนิชฺฌาเนน
จาติ ทฺพฺพิเชนปี ฌาเนน ฌายิโน.

คำว่า บัณฑิตเหล่านั้นผู้มีปกติ
เพ่ง ความว่า บัณฑิตเหล่านั้น คือ
ผู้ไม่ประมาทแล้ว เป็นผู้มีปกติเพ่งด้วย
ฌานทั้ง ๒ อย่างคือ ด้วยอารัมมณฺูป-
นิชฌาน (เข้าไปเพ่งอารมณ์) กล่าว
คือสมาบัติ ๘ และด้วยลักขณฺูปนิชฌาน
กล่าวคือวิปัสสนา มรรคและผล.

สาตติกาติ อภินิภฺขมนโต ปฏฺจาย
ยาว อรหตฺตปฺปตฺตา สตตํ
ปวตฺตกา ยิกเจตสิกวีริยา.

คำว่า ผู้มีความเพียรอันเป็นไปติดต่อกัน
คือ เป็นผู้มี ความเพียรทั้งทางกายและ
ทางจิตซึ่งเป็นไปแล้วติดต่อกัน จำเดิม
แต่อกบวช จนถึงบรรลุประอรหัต.

นิจฺฉํ ทพฺพรกฺกมาติ “ยนฺตํ
ปุริสทาเมน ปุริสวีริเยน ปุริสปรกฺกเมน
ปตฺตพพฺ น ตํ อปาปฺณิตฺวา
วีริยสฺส สณฺฺจันํ ภวิสฺสตี”ติ
เอวรูเปเน วีริเยน อนฺฺตรา
อโนสฺส กฺกิตฺวา นิจฺฉํ ปวตฺติเตน
ทเพฺหเนน ปรกฺกเมเน สมนฺฺนาคตา.
มุสฺสนตีติ เอตฺถ เทว มุสฺสนา

คำว่า ผู้มีความบากบั่นมั่นคงเป็น
นิตย์ ความว่า (บัณฑิตทั้งหลาย) เป็น
ผู้ประกอบด้วย ความเพียรเห็นปานนี้ว่า
“ผลนั้นใด อันบุคคลพึงบรรลุได้ด้วย
เรี่ยวแรงแห่งบุรุษ ด้วยความเพียรแห่ง
บุรุษ ด้วยความบากบั่นแห่งบุรุษ การที่
ยังไม่บรรลุผลนั้นแล้วหยุดความเพียรเสีย
จักไม่มี” ดังนี้ ด้วยความบากบั่นมั่นคง

คุณเจตสมบุรณ์ บุนนาค
สร้างถวายเป็นพุทธบูชา อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร

ฌาณมุสสุนา วิปากมุสสุนา. ตตถ
 จตุตทาโร มคคา ฌาณมุสสุนา นาม,
 จตุตทาริ ผลานิ วิปากมุสสุนา นาม.
 เตสุ อิท วิปากมุสสุนา อธิปุเปตา.
 อริยผลเน นิพพานัง สจฺฉิกโรนฺตา
 ธีรา ปณฺหิตา ตาย วิปากมุสสุนาย
 นิพพานัง สจฺฉิกโรนฺติ.

เป็นไปแล้วเป็นนิตย เพราะไม่ทอดย
 ในระหว่าง. ฟิงทราบวินิจฉัยในคำว่า
 ย่อมถูกต้องนี้ว่า ความถูกต้องมี ๒ อย่าง
 คือ ความถูกต้องด้วยญาณ ๑ ความ
 ถูกต้องด้วยวิปาก ๑. ในความถูกต้อง ๒
 อย่างนั้น มรรค ๔ ชื่อว่า ฌาณมุสสุนา
 (ความถูกต้องด้วยญาณ), ผล ๔ ชื่อว่า
 วิปากมุสสุนา (ความถูกต้องด้วยวิปาก).
 บรรดาความถูกต้อง ๒ อย่างนั้น
 พระผู้มีพระภาค ทรงประสงค์เอาความ
 ถูกต้องด้วยวิปาก ในคำว่า มุสสุติ นี้.
 เหล่าบัณฑิตผู้เป็นนักปราชญ์ เมื่อทำ
 พระนิพพานให้แจ้งด้วยอริยผล ชื่อว่า
 ย่อมทำพระนิพพานให้แจ้งด้วยวิปากมุสสุนา
 นั้น.

โยคกฺขเม อฺนุตฺตรนฺติ เย
 จตุตทาโร โยคา มหาชนํ วฏฺเฏ
 โอสีทาเปนฺติ, เตหิ เขมฺ นิพฺภยํ
 สพฺเพหิ โลกิยโลกุตฺตรธฺมเมหิ เสฏฺฐ จตุตทา
 อฺนุตฺตรนฺติ.

คำว่า อันเป็นแดนเกษมจากโยคะ
 อันยอดเยี่ยม ความว่า (ซึ่งพระนิพพาน)
 อันเป็นแดนเกษม คือไม่มีภัยจากโยคะ ๔
 อันยังมหาชนให้จมลงในวัฏฏะ ชื่อว่า
 ยอดเยี่ยม เพราะว่า เป็นสิ่งประเสริฐ
 กว่าโลกิยธรรมและโลกุตระธรรมทั้งปวง.

คุณเจตสมบุรณ์ บุนนาค

สร้างถวายเป็นพุทธบูชา อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร

เทสณาปรีโยसानะ พหู โสตา- ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นอันมาก
 ปนุหนาทโย อหะสุ. เทสณา ได้เป็นพระอริยบุคคลมีพระโสดาบันเป็น-
 มหาชนสูส สาดุติกา ชาทาติ. ต้น: เทศนาได้สำเร็จประโยชน์แก่
 มหาชน ดังนี้แล.

สามาวดีวตถุ ปจมี.

เรื่องพระนางสามาวดีที่ ๑ จบ.

๒. กุมภโฆสกเสฏฐีวตถุ

๒๔. อุฏฐานวโต สติมโต
สุจิตมมสุส นิสมมการิโน
สญญตสุส จ ฐมมชีวิโน
อปฺปมตฺตสุส ยโสภิวทฺตติ.

๒. เรื่องกุมภโฆสกเสรษฐี

๒๔. ยศย่อมเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นแก่บุคคล
ผู้มีความขยัน มีสติ มีภาระงาน
ที่สะอาด มีปกติใคร่ครวญแล้ว
จึงทำ ผู้สำรวม มีความเป็นอยู่
โดยธรรมและไม่ประมาท.

๒. กุมภโฆสกเสฏฐีวตถุ

อุฏฐานวโต สติมโตติ อิม
 ฌมมเทสนัน สตุถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
 กุมภโฆสกเสฏฐี อารพฺภ กถลสิ.

ราชคหนครสฺมี หิ ราชคห-
 เสฏฐิโน เคะเห อหิวาทกโรโค
 อุปฺปชฺชติ. ตสฺมี อุปฺปนฺเน, มกฺขิกํ
 อาที กตฺวา ยาว คาโว ปจฺม
 ตีรจฺฉานกตา มรณฺติ. ตโต
 ทาสกมฺมกรา, สพฺพปจฺฉา
 เคะหสามิกา, ตสฺมา โส โรโค
 สพฺพปจฺฉา เสฏฐิณฺจ ภริยณฺจ
 กณฺหิ. เต โรคณฺจ ปุตฺต
 สนฺติเก จิตฺ โอลเเกตฺวา อสฺสุปฺนฺเนหิ
 เนตฺเตหิ อาหํสุ “ตาท อิมสฺมี กิร
 โรเค อุปฺปนฺเน, ภิตฺติ ภินฺทิตฺวา
 ปลาตา ชีวิตํ ลภณฺติ, ตวํ อเมห
 อนโกลเเกตฺวา ยถา^๑ ตถา ปลายิตฺวา
 ชีวนฺโต ปุณฺาคนฺตฺวา อมฺหากํ
 อสฺสุกฺจฺฉาเน นาม จตฺตาทิสฺสนโกฏฺเวย

๒. เรื่องกุมภโฆสกเศรษฐี

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเวฬุวัน ทรงปรารภเศรษฐีชื่อว่า
 กุมภโฆสก ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า
 ผู้มีความขยัน ผู้มีสติ เป็นต้น.

ความพิสดารว่า ในพระนคร
 ราชคฤห์ อหิวาทกโรค เกิดขึ้นแล้ว
 ในเรือนของเศรษฐีชาวเมืองราชคฤห์
 เมื่ออหิวาทกโรคนั้นเกิดขึ้นแล้ว, สัตว์
 ตีรจฉานทั้งหลาย ตั้งต้นแต่แมลงวันจน
 ถึงโคทั้งหลาย ย่อมตายก่อน. ต่อจากนั้น
 พวกทาสและกรรมกรจึงตาย, ภายหลัง
 เขาหมด พวกเจ้าของเรือนจึงตาย,
 เพราะฉะนั้น โรคนั้นจึงติดท่านเศรษฐี
 และภรรยา ภายหลังเขาทั้งหมด.
 สองสามีภรรยา นั้น โรคถูกต้องแล้ว
 ได้มองดูลูกชายผู้ยืนอยู่ที่ใกล้ แล้วกล่าว
 ด้วยทั้งนัยน์ตาทั้ง ๒ มองด้วยน้ำตาว่า
 “ลูกเอ๋ย ได้ยินว่า เมื่อโรคนี้อเกิดขึ้นแล้ว,
 ชนทั้งหลายผู้พึ่งพาเรือนแล้วหนีไป ย่อม
 รอดชีวิต, เจ้าไม่ต้องห่วงใยเราทั้ง ๒

^๑ ฉ. ยถา คถาคี นคฺติ.

นิทิตฺวา จปีตา, ตา อุตฺตริตฺวา
 ชีวิตํ กปฺเปยฺยาสี”ติ. โส เตสํ วจนํ
 สุตฺวา โรทมาโน มาตาปิตโร
 วนฺทิตฺวา มรณภยภีโต ภิตฺติ
 ภินฺทิตฺวา ปลายิตฺวา ปพฺพตคหนํ
 คนฺตฺวา ทฺวาทส วสุธานี ตตฺถ
 วสิตฺวา มาตาปิตฺวสนฺนุจฺจํ
 ปจฺฉินฺทิตฺวา.

อถ นํ ทหฺรกาลे คนฺตฺวา
 ปรุพฺพหเกสมสฺสสุกฺกาลे อากตตฺตฺตา น
 โกจิ สณฺชานาติ. โส มาตาปิตฺุหิ
 ทินฺนุสณฺชวาวเสน ฐนฺนุจฺจํ คนฺตฺวา
 ฐนฺสฺส อโรคาภาวํ ญตฺวา จินฺตฺเตสิ
 “มํ น โกจิ สณฺชานาติ, สจฺจํ
 ฐนํ อุตฺตริตฺวา วลฺลชฺเชสฺสามิ,
 ‘เอเกน ทฺกฺกเตน นิธิ อุตฺตริโต’ติ
 มํ คเหตฺวา วิเหเจยฺยํ, ยนฺนุนาหํ
 ภติ กตฺวา ซีเวยฺยนุ”ติ.

แล้ว หนีไปเสียเท่าที่จะเร็วได้ เมื่อมี
 ชีวิตอยู่ ฟิงหวนกลับมาแล้วขุดเอา
 ทรัพย์ประมาณ ๔๐ โกฏิ ที่เราทั้ง ๒
 ผังเก็บไว้ในที่ซ่อนนั้นขึ้นมาเลี้ยงชีวิตเถิด”.
 นายกุมภโฆสกนั้นได้ฟังคำของมารดา
 บิดาทั้ง ๒ นั้นแล้วร้องไห้ ไหว้มารดา
 และบิดา กลัวต่อภัยคือความตาย จึง
 พังฝาเรือนหนีไปสู่ชฎาแห่งภูเขาแล้ว อยู่
 ในที่นั้นสิ้น ๑๒ ปีแล้ว ภายหลังจึง
 มาอยู่ที่อยู่ของมารดาและบิดา.

ครั้งนั้น ใคร ๆ จำเขาไม่ได้
 เพราะเขาไปในกาลที่ยังเป็นเด็ก แล้ว
 กลับมาในกาลที่มีผมและหนวดขึ้นยาว
 รุงรัง. เขาไปสู่ที่ฝังทรัพย์ ด้วยอำนาจ
 แห่งเครื่องหมายที่มารดาและบิดาให้ไว้
 รู้ว่าทรัพย์ยังไม่เสียหาย คิดว่า “ใคร ๆ
 จำเราไม่ได้, ถ้าเราจักขุดทรัพย์ขึ้นมา
 ใช้สอยไซ้, ชนทั้งหลายพึงคิดว่า ‘คน
 เข็ญใจคนหนึ่งขุดขุมทรัพย์ขึ้นแล้ว’ ก็
 จะจับเราแล้วเบียดเบียน, ถ้ากระไร
 เราพึงทำการรับจ้างเป็นอยู่”.

๑ น. ปจฺฉินฺทิตฺวา.

คุณบำรุง บุนนาค

สร้างถวายเป็นพุทธบูชา เพื่อให้เจ้ากรรมนายเวรโหสิกรรมและเวรให้

อเนกัม ปิโลติกัม นิวาเสตฺวา “อตฺถิ
โกจิ ภตฺติเกน อตฺถิโก”ติ ปุจฺจนฺโต
ภตฺทวโร ปาปฺถนึ.

อถ นํ ภตฺทกา ทิสฺวา “สเจ
อมฺหากัม เอกัม กมฺมัม กริสฺสสฺสิ,
ภตฺตเวตฺถนํ ทสฺสามา”ติ อาหํสุ. “กึ
กมฺมัม นามา”ติ. “ปโปชนโชนกมฺมัม,
สเจ อุตฺตสฺสฺสิ, ปาโตว อุตฺตจาย
'ตาตา อุตฺตจฺหณ, สกฺขฺยานิ สนฺนยฺหณ,
โคณเณ โยเชต, หตฺถิอฺสฺสาทึนํ
ติณฺตฺถาย คมฺนเวลายํ อมฺมา ตฺมุหฺปิ
อฺจฺจฺหณ, ยาคุํ ปจฺณ, ภตฺตํ
ปจฺณา’ติ วิจฺจิตฺวา อาโรเจหิ”ติ. โส
“สาธู”ติ สมฺปฏฺิจฺฉิ. อถสฺส สนฺตฺติเก
วสนฺตฺถาย เอกัม ชฺวรํ อหํสุ. โส
เทวสิกํ ตํ กมฺมัม อกาสิ.

ลำดับนั้น นายกุมภโฆสก นุ่งผ้าเก่า
ผืนหนึ่ง ตามอยู่ว่า “ใคร ๆ มีความ
ต้องการด้วยคนรับจ้างอยู่บ้างไหม ?”
ถึงถนนของคนรับจ้าง.

ที่นั่น พวกคนผู้จ้างเห็นเขาแล้ว
กล่าวว่า “ถ้าเจ้าจักทำการงานอย่าง
หนึ่งของข้าพเจ้าทั้งหลาย, พวกข้าพเจ้า
จักให้ค่าจ้างเป็นค่าอาหาร”. เขาถาม
ว่า “ชื่อว่าการทำงานอะไร?”. พวกคน
ผู้จ้าง ตอบว่า “การทำงานคือการปลูก
และการตัดเตี๊ยน, ถ้าเจ้าจักอาจ,
เจ้าจงลุกขึ้นแต่เช้ามืด เทียบบอกไปว่า
'พ่อทั้งหลาย พวกท่านจงลุกขึ้น,
จงตระเตรียมเกี่ยวนทั้งหลาย, จงเทียมโค
ทั้งหลาย, ในเวลาที่สัตว์พาหนะทั้งหลาย
มีช้างและม้าเป็นต้น ไปเพื่อต้องการกิน
หญ้า, แม่ทั้งหลาย แม่พวกท่านก็
จงลุกขึ้น, จงต้มข้าวต้ม, จงหุงข้าวสวย
เถิด”. เขารับว่า “ได้ครับ”. ลำดับนั้น
พวกคนผู้จ้างได้ให้เรื่อหลังหนึ่งแก่เขา
เพื่อต้องการแก่อันอยู่พักในที่ใกล้. เขา
ได้ทำการงานนั้นทุกวัน.

คุณบำรุง บุณนาค

สร้างถวายเป็นพุทธบูชา เพื่อให้เจ้ากรรมนายเวรอโหสิกรรมและเวรให้

อถสฺส เอกทิวสํ ราชา
 พิมพิสาโร สทุทมสุโสสิ. โส ปน
 สพุพรวณฺณฺญ อโหสิ.

ตสฺมา “มหาชนสฺส ปุริสสุเสโส
 สทุโท”ติ อาห. อถสฺส สนฺติเก
 จิตา เอกา ปริจาริกา “ราชา
 ยํ วา ตํ วา น กถสฺสติ,
 อิมํ มยา ฌาตุํ วญฺญตี”ติ
 จินฺเตตฺวา “กจฺฉ ตาต, เอตํ
 ชานาหิ”ติ เอกํ ปุริสํ ปหิณฺ.
 โส เวเคน คนฺตฺวา ตํ ทิสฺวา
 อาคนฺตฺวา “เอโก ภตฺกานํ ภติการโก
 กปณมนฺสุโส เอโส”ติ อาโรเจสิ.
 ราชา ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา ตฺถนฺหิ
 หุตฺวา ทฺติยทิวเสปิ ตติยทิวเสปิ
 ตํ ตสฺส สทุทํ สุตฺวา ตเถวาท.
 สปิ ปริจาริกา ตเถว จินฺเตตฺวา
 ปุณฺปุณฺํ เปเสตฺวา “กปณมนฺสุโส”ติ
 วุตฺเต, จินฺเตสิ “ราชา ‘กปณมนฺสุโส
 เอโส’ติ วจฺนํ สุตฺวาปิ น สทุทหติ,

ครั้นอยู่มาวันหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดิน
 พระนามว่าพิมพิสาร ได้ทรงสดับเสียง
 ของนายกมุทมาสน์นั้น. ก็ท้าวเธอได้
 ทรงทราบเสียงร้องของสัตว์ทุกชนิด.

เพราะฉะนั้น ท้าวเธอจึงตรัสว่า “นั่น
 เป็นเสียงคนผู้มีทรัพย์มาก”. ในกาลนั้น
 นางสนมของท้าวเธอคนหนึ่ง ยืนเฝ้าอยู่
 ในที่ใกล้ คิดว่า “พระราชาก็ไม่ตรัส
 พระดำรัสเหลวไหล, เราควรจะรู้บุรุษนี้”
 จึงส่งบุรุษคนหนึ่งไปด้วยคำว่า “จงไป
 เกิดพ่อ, เจ้าจงรู้บุรุษนั้นเกิด”. เขาไป
 โดยเร็ว พบนายกมุทมาสน์นั้นแล้ว
 มาบอกว่า “นั่นเป็นคนกำพร้าคนหนึ่ง
 ผู้ทำงานรับจ้างของคนผู้จ้างทั้งหลาย”.
 พระราชา ทรงสดับคำของบุรุษนั้น
 ทรงนิ่ง ถึงในวันที่ ๒ ถึงในวันที่ ๓
 ทรงสดับเสียงของเขานั้น ก็ตรัสอย่างนั้น
 เหมือนกัน. ฝ่ายนางสนมนั้นคิดอย่างนั้น
 เหมือนกัน จึงส่งคนไปหลายครั้ง
 เมื่อเขากล่าวว่า “เป็นคนกำพร้า” คิดว่า
 “พระราชาก็ไม่ตรัสสดับคำว่า ‘นั่นเป็น

๑ ม. สพุพรตณฺญ.

คุณจิตปราณี เจียมปรีชา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปุนปฺปุนํ มหาชนสฺส ปุริสสฺเสโส
 สทฺโทติ วทติ, ภวิตพฺพเมตฺถ
 การณฺน, ยถาสภาวโต เอตํ ฌาตุํ
 วญฺญูตี”ติ. สา ราชานํ อาท “เทว
 อหํ สหสฺสํ ลภมาณา ธีตรํ อาทาย
 คนฺตฺวา เอตํ ฌนํ ราชกฺลํ
 ปเวเสสฺสามิ”ติ. ราชา ตสฺสา
 สหสฺสํ ทาเปสิ.

สา ตํ คเหตฺวา ธีตรํ
 เอกํ มลีนธาคํ วตฺถํ นิวาเสตฺวา
 ตาย สทฺธิํ ราชเคหโต นิกฺขมิตฺวา
 มคฺคปฏฺิปนฺนา วิย ภตทวิถิ คนฺตฺวา
 เอกํ ฌรํ ปวิสิตฺวา “อมฺม มยํ
 มคฺคปฏฺิปนฺนา เอกาทฺทวิหํ อิธ
 วิสฺสมิตฺวา คมิสฺสามา”ติ. อาท.
 “อมฺม พฺหุณี ฌรมาณฺสฺสกาณี, น
 สกฺกา อิธ วสิตุํ, เอตํ กุมฺภโฆสฺส
 เคหํ ตฺจฺฉ, ตตฺถ คจฺฉณา”ติ.
 สา ตตฺถ คนฺตฺวา “สามิ มยํ
 มคฺคิกฺกา, เอกาทฺทวิหํ อิธ
 วสิสฺสามา”ติ. วตฺวา เตน ปุนปฺปุนํ

คนกำพร้า’ ยังไม่ทรงเชื่อ, ยังตรัส
 ย้ำอยู่เสมอว่า ‘นั่นเป็นเสียงของคนผู้มี
 ทรัพย์มาก’, ในพระดำรัสนี้ ต้องมีเหตุ
 เราควรจะรู้จักบุรุษนั้นตามความจริง”.
 นางสนมนั้น กราบทูลกับพระราชาว่า
 “ข้าแต่สมมติเทพ ข้าพระบาท เมื่อ
 ได้ทรัพย์พันหนึ่ง จักพาธิดาไปแล้วให้
 ทรัพย์นั้นเข้ามาสู่ราชสกุลให้จงได้”.
 พระราชา มีรับสั่งให้พระราชทานทรัพย์
 พันหนึ่งแก่นางแล้ว.

นางสนมนั้นรับพระราชทานทรัพย์
 นั้นแล้ว ให้ธิดานุ่งผ้าสีหมอง ๆ ผืนหนึ่ง
 ออกไปจากพระราชมณเฑียรพร้อมกับ
 ธิดานั้น ทำเป็นประจุกคนเดินทาง ไปสู่
 ถนนของคนผู้จ้าง เข้าไปสู่เรือนหลังหนึ่ง
 แล้ว กล่าวว่ “แม่ ฉันททั้ง ๒ คน
 เป็นคนเดินทาง จักขอพักอยู่ในเรือนนี้สัก
 ๑-๒ วันแล้วก็จักไปกัน”. หญิงเจ้าของ
 เรือน พู่วว่า “แม่ คนที่พักอยู่ในเรือน
 มีมาก, พวกท่านไม่อาจจะอยู่ในเรือนนี้
 ได้, เรือนของนายกุมภโฆสกันนั้นซีว่าง,
 พวกท่านจงไปในเรือนนั้นเถิด”. นาง
 จึงไปที่เรือน ของนายกุมภโฆสกันนั้น

คุณจิตปราณี เจียมปรีชา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สกโกมิ”ติ. สา อิมินา ว นียาเมน
เทว ตโย ทิวเส ฉินฺทิตฺวา เตน
อุชฺฌายิตฺวา ขียิตฺวา วุจฺจมานาปิ
ตเถว วตฺวา ปฺน เอกํ เทว
รชฺชุกฺเก จเปตฺวา เสเส ฉินฺทิตฺ.

ดํ ทิวสํ ตสฺมี นิสินฺนมนตฺเตยว
สพฺพํ จานํ ภูมียํ ปติ, สีสํ
ชณฺณุกฺเกหิ สทฺธิ เอกโตว อโหสิ.
โส อุจฺจาย “กํ กโรมิ, อิทานิ
กฺุหิ คมิสฺสามิ, นิปชฺชนมณฺจสฺสาปิ
ตฺมุหฺหิ อสามิโก กโตมุหฺหิ”ติ อห.
“ตาด กํ กโรมิ, ปฏฺวิสฺสกทารเก
วาเรตฺตํ น สกโกมิ, โหตุ, มา
จินฺตฺยิ, อิมาย เวลาย กฺุหิ
คมิสฺสสํ”ติ ธีตรํ อามนฺเตตฺวา “อมฺม
ตว ภาตฺกสฺส นิปชฺชนโนกาสํ
กโรหิ”ติ อห. สา เอกปฺสฺเส
สยิตฺวา “อิธาคจฺฉ สามิ”ติ อห.
อิตรปิ น “คจฺฉ ตาด ภคินิยา

ข้าพเจ้าจะไป ที่ไหน ๆ ปิดประตูแล้วก็
ไป”. นางสนม กล่าวว่า “ฉันจะ
ทำอะไรได้ละ พ่อ ฉันไม่อาจจะ
ห้ามได้”. นางสนมนั้นก็ตัด (เท้าเดียว)
โดยทำนองนี้แหละ ลึน ๒-๓ วัน แม้
ถูกเขาดำหนดทีเดียวว่ากล่าวอยู่ ก็
พูดอย่างนั้นนั่นเทียว จึงตัดเชือกที่ยัง
เหลือไว้เชือกเส้นเล็ก ๆ ไว้ ๑ เส้น ๒
เส้น.

วันนั้น เมื่อเขาพอนั่งลงเท่านั้น ฐาน
ทั้งหมดก็ตกลงไป(ติด)ที่พื้น, ศีรษะได้
รวมเข้ากับเข่าทั้ง ๒ (ศีรษะโขกกับเข่า).
เขาลุกขึ้น พลังกล่าวว่า “ข้าพเจ้าจะ
ทำอะไร? บัดนี้ จักไป ณ ที่ไหน?
ข้าพเจ้าเป็นผู้ถูกพวกเธอทั้ง ๒ ทำให้
ไม่เป็นเจ้าของแม่เพียงเป็นที่นอนเสียแล้ว”.
นางสนมกล่าวตอบว่า “พ่อจ๋า ฉันจะ
ทำอะไรได้แล้ว? ฉันไม่อาจจะห้าม
พวกเด็กที่คุ้นเคยกันได้, ช่างมันเถอะ
นาย อย่าคิดไปเลย, ในเวลานี้ นาย
จักไป ณ ที่ไหน?” ดังนี้แล้ว จึง
เรียกธิดามาพูดว่า “ลูกเอ๋ย เจ้าจงทำ
โอกาสสำหรับเป็นที่นอนแห่งพี่ชายของ

คุณจิตติวรรณ ปานมงคล

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สทฺธิ นีปชฺชา”ติ วเทติ. โส ตาย
 สทฺธิ เอกมณฺเญเจ นีปชฺชิตฺวา
 ตํทิวสณฺเณว สนฺถวมกาสี. กุมาริกา
 ปโรทฺธิ. อถ นํ มาตา ปุจฺฉิ
 “กึ อมฺม โรทฺสี”ติ. “อมฺม
 อิทนฺนาม ชาตนฺ”ติ. “โหดุ อมฺม,
 กึ สกุกา กาคฺคํ, ตยาปิ
 เอกํ ภตฺตารํ; อิมินาปิ เอกํ
 ปาทปริจาริกํ สทฺธํ วฏฺฐติ”ติ ตํ
 ชามาตรํ อกาสี. เต สมคฺคสํวาสํ
 วสีสุ.

สา กติปาหจฺเจเนน รณฺโณ
 สาสนํ เปเสสิ “ภตทวิถิยํ ฉณฺ
 กโรนฺตุ, ยสฺส ปน มเว ฉโน
 น. กรียติ ตสฺส เอตฺตโก นาม
 ทณฺโศ”ติ. โฆสนํ กาเรตุ เทวา”ติ.
 ราชา ตถา กาเรสิ.

เจ้าเกิด”. ธิดานั้นนอนที่ข้างหนึ่ง พูดว่า
 “นายกะ นายจงมา (นอน) ณ ที่นี้เกิด”.
 ฝ่ายนางสนมก็กล่าวกับนายกุมภโฆสก
 นั้นว่า “พ่อเอ๋ย เจ้าจงไปนอนกับ
 น้องสาวเกิด”. เขาอนอนบนเตียงเดียวกับ
 ธิดาของนางสนมนั้น ได้ทำความเชยชิด
 กัน ในวันนั้นนั่นเอง. นางกุมาริกา
 ร้องไห้แล้ว. ที่นั้น มารดาถามลูกว่า
 “เจ้า ร้องไห้ทำไม? ลูก”. ธิดาตอบว่า
 “กรรม ชื่อนี้เกิดแล้ว แม่จ๋า”. มารดา
 พูดปลอบว่า “ข้างเถอะลูก แม่อาจจะ
 ทำอะไร, เจ้าได้สามีคนหนึ่งก็ดี
 นายกุมภโฆสกได้หญิงบำเรอเท่าคนหนึ่ง
 ก็ดี ย่อมควร” ได้ทำนายกุมภโฆสกนั้น
 ให้เป็นบุตรเขย. คนทั้ง ๒ อยู่ร่วมเป็น
 น้ำหนึ่งใจเดียวกันแล้ว.

โดยล่วงไป ๒-๓ วัน นางสนมนั้น
 ก็ส่งข่าวไปแด่พระราชว่า “ข้าแต่-
 สมมติเทพ ขอให้ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
 โปรดรับสั่ง (ราชบุรุษ) ให้ทำการป่าว-
 ประกาศว่า ‘ขอทวยราษฎร์ จงจัด
 มหรสพ ในถนนแห่งคนรับจ้างเกิด,

คุณจิตติวรรณ ปานมงคล

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ออก น้ สสุ อ่า “ตาด
ภคกวีถิย์ ราชานาย ฉโน
กตตพโพว ชาโต, ก็ กโรมา”ติ.
“อมม อห้ ภดี กโรนโตปี ชีวิตุ
น สกุโกมิ, ก็ กริสสามิ”ติ.
“ตาด ฆราวาสั วสนุตตา นาม
อิณปี คณหฺนฺติ, รณโย อาณา
อกาทุ น ลพฺภา, อิณโต นาม เยน
เกนจิ อฺปาเยน มุจฺจิตุ สกฺกา,
คจฺฉ ตาด, กุโตจิ เอกิ วา
เทว วา กหาปณฺเ อาหฺรา”ติ. โส
อฺชฺฌายนฺโต ชียนฺโต คนฺตุวา
จตฺตาศีสโกฏฺฐนฺฏฺฐานโต เอกเมว
กหาปณฺเ อาหฺริ. สธา ตํ
กหาปณฺเ รณโย เปเสตฺวา อตฺตโน
กหาปณฺเณ ฉณํ กตฺวา ปุณ
กติปาหจฺเจยน . ตเถว สาสนํ
ปฺहिณฺนิ.

ก็คนใดไม่ยอมจัดมหรสพในเรือน สิ้นใหม่
ชื่อมีประมาณเท่านี้ ย่อมมีแก่คนนั้น”.
พระราชารับสั่งให้ทำตามนั้นแล้ว.

ลำดับนั้น แม่ยายพูดกับลูกเขย
นั้นว่า “พ่อเอ๋ย พวกเราจะต้องจัด
มหรสพในถนนของคนรับจ้าง ตามพระ-
ดำรัสบังคับของพระราชาร, พวกเรา
จะทำอย่างไร?”. นายกุมภโฆสกกล่าว
ว่า “คุณแม่ กระผมแม้ทำการรับจ้าง
อยู่ ก็ยังไม่อาจเพื่อจะเป็นอยู่ได้, จักจัด
มหรสพอย่างไรได้เล่า?”. แม่ยายกล่าว
ว่า “พ่อเอ๋ย ธรรมเนียมบุคคลทั้งหลาย
ผู้อยู่ครองเรือน ย่อมรับเอาแม่หนี้,
พระราชาทรงบังคับ เราจะไม่ทำ ไม่ได้,
เราอาจจะพ้นชื่อจากหนี้ได้ โดยอุบาย
อย่างใดอย่างหนึ่ง, เจ้าจงไปเถิดพ่อ,
จงนำกหาปณะ ๑ หรือ ๒ กหาปณะ
มาจากที่ไหน ๆ ก็ได้”. เขาก็ดำนิ-
ติเตียนพลางเดินไปนำเอากหาปณะมา
เพียงกหาปณะ ๑ นั้นเทียว จากที่
ฝั่งทรัพย์ ๔๐ โกฏิ. นางก็ส่งกหาปณะ
นั้นไปถวายแด่พระเจ้าแผ่นดินแล้ว จัด
มหรสพ ด้วยกหาปณะของตน โดย

คุณจิตติวรรณ ปานมงคล

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปุณ ราชา “ฉณ กโรนตุ,
อกโรนตานิ เอตตโก ทนุโ”ติ
อาณาเปสิ. ปุณปิ โส ตาย
ตถเว วตฺวา นิปปีฬิมาโน คนฺตฺวา
ตโย กหาปณเ อหริ. สา
เตปิ กหาปณเ รณฺเวย เปเสตฺวา
ปุณ กติปาหจฺเจเนน สาสนํ ปหิณฺนิ
“อิทานิ ปุริเส เปเสตฺวา อิมํ
ปกฺโกสาเปตฺว”ติ. ราชา ตถา ปุริเส
เปเสสิ.

ปุริสา ตตฺถ คนฺตฺวา
“กฺมฺภโฆสโก นาม กตโร”ติ
ปุจฺฉิตฺวา ปริเยสนฺตานิ นํ ทิสฺวา
“เอहि อมฺโภ, ราชา ตํ ปกฺโกสตี”ติ
อาหํสุ. โส ภีโต “น มํ ราชา
ชานาตี”ติอาทีนิ วตฺวา คนฺตํ น
อิจฺฉิ. อถ นํ พลกฺกาเรน หตฺถาทิสฺสุ
คเหตฺวา อากทฺฐิสฺสุ. สา อิตฺถิ
เต ทิสฺวา “อเว ทฺพพินิตา ตฺเมห

ล่งไป ๒-๓ วัน ส่งข่าวไปอย่างนั้น
นั้นเที่ยวอีก.

พระราชาทรงสั่งบังคับอีกว่า “ขอ
ทวยราษฎร์จงจัดมหรสพกัน, เมื่อใคร
ไม่ทำ จะมีสินไหมประมาณเท่านี้”.
นายกมุภโฆสคนนั้น ก็ถูกแม่ยายกล่าว
รบเร้าอยู่เหมือนครั้งก่อนนั้นแล ไปนำ
เอากหาปณะมา ๓ กหาปณะแม่อีก.
นางสนมนั้น ส่งกหาปณะแม่เหล่านั้น
ไปถวายแด่พระราชา โดยกาลล่วงไป
๒-๓ วัน ส่งข่าวไปอีกว่า “บัดนี้ ขอ
ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทโปรดส่งพวกบุรุษ
แล้วรับสั่งให้เรียกกมุภโฆสคนนี้มา”.
พระราชาทรงส่งพวกบุรุษไปตามนั้น.

พวกบุรุษไปที่ถนนคนรับจ้างนั้น
แล้วถามว่า “คนไหน? ชื่อว่ากมุภ-
โฆส” เทียวตามหาพบเขาแล้ว บอกว่า
“มาเถอะ พ่อมหาจำเริญ พระเจ้า-
แผ่นดินรับสั่งเรียกหาเจ้า”. นาย
กมุภโฆสคนนั้นกลัว แล้วพูดปฏิเสธเป็นต้น
ว่า “พระเจ้าแผ่นดิน ไม่ทรงรู้จัก
ข้าพเจ้านะ” ดังนี้แล้ว จึงไม่ปรารถนา
จะไป. ครั้งนั้น พวกทหารได้จับเขา

คุณปราณี ลีศิริเสริญ

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อถสฺส ราชานเต กหาปณเ.
 ทสฺเสตฺวา “อิมะ กหาปณา กสฺสา”ติ
 อาห. โส สญฺชานิตฺวา “อโห
 นญฺโจมฺหิ, กถํ นุ โข อิม
 รณฺเอย หตฺถํ ปตฺตา”ติ อโธ
 จิตฺ จ โอลเณนฺโต ตา เทวปี
 มณฺฑิตปสาธิตา คพฺภทวารมฺล
 จิตา ทิสฺวา “ภาริยํ วติทํ กมฺมํ,
 อิมานิ รณฺณา ปโยชิตานิ
 ภวิตพฺพนฺ”ติ จินฺเตสิ. อถ นํ ราชาน
 “วเทหิ โภ, กสฺมา เอวํ
 กโรสี”ติ อาห. “นิสฺสโย เม
 นตฺถิ เทวา”ติ. “มาทิสฺส นิสฺสโย
 ภวิตุํ น วญฺญตี”ติ. “กฺลฺยาณํ
 เทว, สเจ เม เทโว นิสฺสโย
 โหตี”ติ. “โหมมิ โภ, กิตฺตํ เต
 ธนฺนํ”ติ. “จตฺตาฬิสี โภญฺโย
 เทวา”ติ. “กิ ลทฺธุํ วญฺญตี”ติ.

รับจ้างเลี้ยงชีวิต”. พระราชาตรัสว่า
 “เจ้าอย่าทำอย่างนั้นเลย, เจ้าจะลวงข้า
 ทำไมกัน?”. นายกุมภโฆสกกราบทูล
 ว่า “ข้าพระองค์ไม่ได้ลวงนะ พระเจ้า-
 ข้า, ทรัพย์ของ ข้าพระองค์ไม่มี”.

ลำดับนั้น พระราชาทรงแสดง
 กหาปณะเหล่านั้น แก่เขาแล้ว ตรัสว่า
 “กหาปณะเหล่านี้ เป็นของใครกัน?”.
 นายกุมภโฆสกนั้นจำได้แล้ว คิดว่า
 “ตายจริง เราฉิบหายแล้ว, กหาปณะ
 เหล่านี้ ถึงพระหัตถ์ของพระเจ้าแผ่นดิน
 ได้อย่างไรเล่าหนอ ?” มองดูไปทางโน้น
 ทางนี้ เห็นหญิงทั้ง ๒ คนนั้น ผู้แต่งตัว
 ประดับประดาขึ้นเฝ้าอยู่ ณ ที่ใกล้
 พระทวารห้องพระโรง คิดว่า “กรรมนี้
 หนักหนอ, หญิงเหล่านี้คงต้องถูกพระ-
 เจ้าแผ่นดินแต่งขึ้น”. ลำดับนั้น พระ-
 ราชาตรัสกับเขาว่า “เจ้าจงพูดไปเถิด
 พ่อมหาจำเริญ, ทำไมเจ้าจึงทำอย่างนี้”.
 นายกุมภโฆสก กราบทูลว่า “ข้าแต่
 สมมติเทพ ที่ฟังของข้าพระองค์ไม่มี”.
 พระราชาตรัสว่า “คนผู้เช่นเรา ไม่
 ควรจะเป็นที่ฟังหรือ?”. เขากราบทูลว่า

คุณปราณี ลีศิริเสริญ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“สกฏานิ เทวา”ติ.

“ข้าแต่สมมติเทพ เป็นการเหมาะสมดี, ถ้าสมมติเทพ จะทรงเป็นที่พึงของ ข้าพระองค์”. พระราชาตรัสว่า “เป็นสิ พ่อมหาจำเริญ, ทรัพย์ของเจ้ามี ประมาณเท่าไร?”. เขากราบทูลว่า “มี ๔๐ โกฏิ พระเจ้าข้า”. พระราชา ตรัสถามว่า “เธอได้อะไร จึงจะควร”. เขากราบทูลว่า “ได้เกวียนหลายเล่ม จึงจะควร พระเจ้าข้า”.

ราชา อเนกสถานิ สกฏานิ
โยชาเปตฺวา ปหิณิตฺวา ตํ
ธนํ ออาหาราเปตฺวา ราชงฺคเณ
ธนราสี กาทเรตฺวา ราชคหฺวาสิโน
สนฺนิปาตาเปตฺวา “อตุถิ กสฺสจि
อิมสฺมี นคเร เอตฺตํ ธนํ”ติ
ปฺจุฉิตฺวา “นตุถิ เทวา”ติ “กิ
ปนสฺส กาคู วฏฺฏตี”ติ “สกุการิ
ตสฺส เทวา”ติ วุตฺเต, มหนฺเตน
สกุกาเรน ตํ เสฏฺฐิจฺจุจฺจาเน จเปตฺวา
ตสฺสา ธีตรํ ตสฺส ทตฺวา เตน
สทฺธิ สตฺถุ สนฺติกํ กนฺตฺวา
วนฺทิตฺวา “ภนฺเต ปสฺสติมํ
ปฺริสํ, เอวารูโป ธีติมา นาม

พระราชา ตรัสสั่งให้จัดเกวียนหลาย ร้อยเล่มส่งไป ให้ขนทรัพย์นั้นมา ให้ทำเป็นกองทรัพย์ไว้ที่พระลานหลวงแล้ว ตรัสสั่งให้ชนชาวเมืองราชคฤห์ประชุมกัน แล้ว ตรัสถามว่า “ในเมืองนี้ ใคร มีทรัพย์ประมาณเท่านี้ไหม?”. เมื่อ ทวยราษฎร์กราบทูลว่า “ไม่มี พระ- เจ้าข้า” ตรัสถามว่า “ก็เราสมควร จะทำอะไรแก่เขาละ?”. เมื่อพวกเขา กราบทูลว่า “พระองค์ควรทำสักการะ แก่เขาเถอะ พระเจ้าข้า”, จึงตั้งเขา ไว้ในตำแหน่งเศรษฐี ด้วยสักการะ มากมายแล้ว พระราชทานธิดาของ นางสนมนั้นแก่เขา เสด็จไปสู่สำนัก

คุณปราณี ลีศิริเสริญ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นตฺถิ, จตฺตาศีสโกฏฺฐิวิภวโ โหนโตปิ
 อุกฺปิลาวิตาการุ วา อสฺมิมานมตฺตํ
 วา น กโรติ, กปโณ วีย ปิโลติกํ
 นิวาเสตฺวา ภาตกวีถียํ ภาตี กตฺวา
 ชีวนฺโต มยา อิมินา นาม
 อุกฺปาเยน ฌาโต, ชานิตฺวา จ
 ปน ปกฺโกสาเปตฺวา สรณภาวํ
 สมฺปฏฺิจฺฉาเปตฺวา ตํ ฐนํ
 ออาหาราเปตฺวา เสฏฺฐิฏฺฐาเน จปิโต,
 ฐิตาปิสุส มยา ทินฺนา, ภานฺเต
 มยา จ เอวฺรุโป ฐิตีมา น
 ทิฏฺฐปฺพุโพ”ติ อาน.

ของพระศาสดาพร้อมกับเขา ถวาย
 บังคมแล้ว กราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์
 ผู้เจริญ ขอพระองค์โปรด ทอดพระเนตร
 บุรุษนี้เถิด, ชื่อว่า คนผู้มีปัญญา
 เห็นปานนี้ ย่อมไม่มี เขา แม้มีสมบัติ
 ถึง ๔๐ โกฏิ ก็ไม่ทำอาการเย่อหยิ่ง
 หรืออาการเพียงความถือตัว (ทำ) เป็น
 เหมือนคนกำพรว้า นุ่งผ้าเก่า ทำการ
 รับจ้างเลี้ยงชีวิตอยู่ในถนนเป็นที่อยู่
 ของคนรับจ้าง หม่อมฉันรู้ได้ด้วยอุบาย
 ชื่อนี้, ก็แล ครั้นรู้แล้ว จึงสั่งให้เรียก
 เขามา พุดไล่เลี้ยงให้ยอมรับว่ามีทรัพย์
 แล้ว ให้เขาขนทรัพย์นั้นมาตั้งไว้ใน
 ตำแหน่งเศรษฐี, หม่อมฉันได้มอบแม่
 ฐิตาแก่เขาแล้ว, ก็คนผู้มีปัญญา
 เห็นปานนี้ หม่อมฉันไม่เคยพบเห็นเลย
 พระเจ้าข้า”.

ตํ สุตฺวา สตฺถา “เอว
 ชีวนฺตฺสุส ชีวิตํ ฐมฺมิกชีวิตํ นาม,
 มหาราช โจริกาทิกมฺมํ ปน
 อิทฺโลกे เจว ปิเพติ หีเสติ,
 ปฺรโลกे จ ตโตนิทานํ สุขํ

พระศาสดา ทรงสดับเรื่องนั้นแล้ว
 ตรัสว่า “ชีวิตของบุคคลผู้เลี้ยงชีพอยู่
 อย่างนั้น ชื่อว่าเป็นชีวิตที่ตั้งอยู่ในธรรม,
 มหาบพิตร ก็กรรม มีใจกรรมเป็นต้น
 ย่อมบีบคั้นเบียดเบียน(แก่ผู้ทำ) ในโลกนี้

คุณปราณี ลีศิริเสริญ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นาม นตฺถิ, ปุริสสฺส หิ
 ธนปาริชูณฺณกาเล ภตฺติ วา กสิ วา
 กตฺวา ชีวิตเมว ธมฺมิกชีวิตนฺนาม,
 เอวรูปสฺส หิ วีริยสมฺปนฺนสฺส
 สติสมฺปนฺนสฺส กายวาจาทีหิ
 ปริสฺสทุทกมฺมสฺส ปณฺณาย นิสมฺมการิโน
 กายาทีหิ สญฺเจตสฺส ธมฺมชีวิตํ
 ชีวนฺตสฺส สติอวิปฺปวาเส จิตสฺส
 อิศฺสรียํ วทฺตติเยวา”ติ วตฺวา อิมํ
 คาถมาห

และชื่อว่าความสุข อันมีกรรมนั้นเป็นเหตุ
 ย่อมไม่มีในโลกหน้า, เพราะว่า การที่-
 บุรุษทำการรับจ้างก็ดี ทำนาก็ดี
 เลี้ยงชีพอยู่ ในกาลที่เสื่อมทรัพย์นั้นเที่ยว
 ชื่อว่า เป็นชีวิตที่ตั้งอยู่ในธรรม ด้วยว่า
 ความเป็นใหญ่ ย่อมเจริญนั้นเที่ยว
 แก่บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยความเพียร ผู้
 สมบูรณ์ด้วยสติมีการงานบริสุทธิ์
 ทางทวารทั้งหลาย มีกายทวารและ
 วจิตวารเป็นต้น มีปกติใคร่ครวญด้วย
 ปัญญาแล้วจึงทำ ผู้สำรวมทางไตรทวาร
 มีกายทวารเป็นต้น เลี้ยงชีวิตอยู่โดยธรรม
 ตั้งอยู่ในอันไม่เห็นห่างสติ เห็นปานนั้น”
 ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถา นี้ว่า

๒๔. “อฺภูจฺานวโต สติมโต
 สฺจิกมฺมสฺส นิสมฺมการิโน
 สญฺเจตสฺส จ ธมฺมชีวิน
 อปฺปมตฺตสฺส ยโสภิวทฺตติ”ติ.

๒๔. “ยศ ย่อมเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นแก่บุคคล
 ผู้มีความขยัน มีสติ มีการงานที่
 สะอาด มีปกติใคร่ครวญแล้วจึงทำ
 ผู้สำรวม มีความเป็นอยู่โดยธรรม
 และไม่ประมาท”.

ตตฺถ อฺภูจฺานวโตติ อฺภูจฺาน-
 วีริยวฺนตฺสฺส. สติมโตติ สติ-
 สมฺปนฺนสฺส. สฺจิกมฺมสฺสชาติ นิทฺโทเสหิ

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ผู้มี
 ความขยัน คือผู้มีความเพียรเป็นเหตุ
 ลุกขึ้น. คำว่า ผู้มีสติ คือ ผู้ถึงพร้อม

คุณปราณี ลีศิริเสริญ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นिरปราเชหิ
 สมนุณาตตสฺส.
 “เอวญฺเจ ภวิสฺสตี, เอวํ ภวิสฺสตี”ติ
 วา “อิมสฺมี กมฺเม เอวํ กเต
 อิทนฺนาม ภวิสฺสตี”ติ วา เอวํ
 นิทานํ สลฺลภฺเขตฺวา โรคฺตีกิจฺจนํ
 วย สพฺพกมฺมานิ นิสาเมตฺวา
 อุปฺชาเรตฺวา กโรนฺตสฺส สลฺยตสฺสชาติ
 กายาทิหิ สลฺยตสฺส นิจฺฉิทฺทสฺส.
 วมฺชีวิโนติ อากาโรกสฺส ตฺลากุฏาทีน
 วชฺเขตฺวา กสิโครกฺขาทีหิ อนา-
 คาริกสฺส เวชชกมฺมทฺตกมฺมาทีน
 วชฺเขตฺวา วมฺเมเน สเมเน
 ภิกฺขาจรียาย ชีวิทํ กปฺเปนตสฺส.
 อปฺปมตฺตสฺสชาติ อวิปฺปวฺตฺตสฺสตีโน.
 ยโสภิวทฺตมฺมตีติ อิสฺสรียโมกฺสมฺมาน-
 สงฺขาโต เจว กิตฺติวณฺณภณฺนสงฺขาโต
 จ ยโส วทฺตมฺมตีติ.

ด้วยสติ. คำว่า ผู้มีภาระงานสะอาด
 ได้แก่ ผู้ประกอบด้วยการงานทั้งหลาย
 มีภาระงานทางกายเป็นต้น อันไม่มีโทษ
 คือปราศจากความผิด. คำว่า ผู้มีปกติ
 ใคร่ครวญแล้วจึงทำ ความว่า ผู้ใคร่-
 ครวญ คือไตร่ตรองอย่างนี้ว่า “ถ้าผล
 อย่างนี้ จักมี, เราจักทำเหมือนอย่างนี้”
 หรือว่า “เมื่อเราทำกรรมนี้ อย่างนี้
 ผลชื่อนี้ จักมี” ดังนี้แล้ว จึงทำกรรม
 ทุกอย่างเปรียบเหมือนแพทย์ตรวจดูต้นเหตุ
 (สมุฏฐานของโรค) แล้วจึงเยียวยาโรค
 ฉะนั้น. คำว่า ผู้สำรวมแล้ว ได้แก่
 ผู้สำรวมแล้ว คือไม่มีช่องด้วยทวาร
 มีกายทวารเป็นต้น. คำว่า ผู้เป็นอยู่
 โดยธรรม ความว่า ผู้เป็นคฤหัสถ์
 เว้นการโกงวิธีต่าง ๆ มีโกงด้วยตาชั่ง
 เป็นต้นเลี้ยงชีวิตอยู่ด้วยการงานชอบธรรม
 ทั้งหลาย มีกสิกรรมและโครัคกรรม
 (การเลี้ยงโค) เป็นต้น, ผู้เป็นบรรพชิต
 เว้นการแสวงหาอันไม่เหมาะสมทั้งหลาย
 มีเวชกรรม(การงานของหมอ) และ
 ทูตกรรม(การงานของคนรับใช้)เป็นต้น
 เลี้ยงชีวิตอยู่ ด้วยการเที่ยวไปเพื่อภิกษา

คุณปราณี ลีศิริเสริญ
 สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โดยธรรม คือ โดยชอบ. คำว่า ผู้ไม่
ประมาท คือผู้ไม่อยู่ปราศจากสติ. คำว่า
ยศย่อมนเจริญ ความว่า ยศ กล่าวคือ
ความเป็นใหญ่ ความมีโภคสมบัติและ
ความนับถือ และกล่าวคือ การมีเกียรติ
และการกล่าวสรรเสริญ ย่อมเจริญ.

คาถาปริโยसानะ กุมภโฆษโก
โสดาปัตติผลแล ปฏิญจहि. อญเณปิ
พหู โสดาปัตติผลาทีนิ ปาปุณิสสุ.
เอว มหาชนสฺส สาทฎิกกา เทสนา
ชาตาคิ.

ในที่สุดแห่งคาถา กุมภโฆษก
ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล. ชนเป็นอันมาก
แม้อื่น ๆ บรรลุอรุณผลทั้งหลาย มีโสดา-
ปัตติผลเป็นต้นแล้ว. เทศนา ได้สำเร็จ
ประโยชน์แก่มหาชนแล้ว ด้วยประการ
ดังนี้.

กุมภโฆษกเสฏฐิวิจตุฏฺ ทุติยํ.

เรื่องกุมภโฆษกเศรษฐีที่ ๒ จบ.

คุณปราณี ลีศิริเสริญ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๓. จูฬปณฺถกตฺเถรวตฺถุ

๒๕. อฏฺฐจาเนนปฺปมาเทน
สณฺณเมเน ทเมเน จ
ทีปํ กยิราถ เมธาวิ
ยํ โอิโฆ นากิเกีรติ.

๓. เรื่องพระเถระชื่อว่า จูฬปณฺถก

๒๕. คนมีปัญญา พึ่งทำที่พึ่งเพียงตั้ง
เกาะ ที่กิเลสเพียงตั้งหวังน้ำท่วมทับ
ไม่ได้ ด้วยความขยัน ความไม่
ประมาท ความสำรวมและความ
ฝึก.

นางสารักษ์ประนาท (จำเรณฺสุข บุนนาค)
อุทิศส่วนกุศลให้หลวงสารักษ์ประนาทและเจ้ากรรมนายเวร

๓. จูปันถกตฤถรวตถุ

อุฏฐาเนนปุปมาเทนาติ อิมัม
ธมฺมเทสนํ สตุฏา ราชคหํ นิสฺสาย
ชีวกมฺพวเน วิหรนฺโต จูปันถกตฤถรํ
อารพฺภ กถลสิ.

ราชคเห กิร ธนเสฏฺฐิกุลสฺส
ธิตา วยปฺปตฺตกาเล มาตาปิตุหิ
สตุฏมฺภิกสฺส ปาสาทสฺส อฺปริตเล
อติวีย รกฺขียมานา โยพฺพนมทมตฺตตาย
ปฺริสโลพา หุตฺวา อตฺตโน ทาเสเนว
สทฺธิ สนฺถวํ กตฺวา “อณฺเวยปิ
อิทํ กมฺมํ ชานเวยฺยุน”ติ ภูติ
เอวมาห “อเมหฺหิ อิมสฺมิมิ จาเน
น สกฺกา วสิตุํ, สเจ มม
มาตาปิตโรปิ อิมํ โทสํ ชานิสฺสนฺติ,
ขณฺฑาขณฺฑิกํ มํ กริสฺสนฺติ, วิเทสํ
กนฺตฺวา วสิสฺสามา”ติ. เต เทว
เกเห หตฺถสาร์ คเหตฺวา
อตุตฺตรทฺวาเรน. นิกฺขมิตฺวา “ยตฺถ วา
ตตฺถ วา อณฺเวยหิ อชานนฺนฺจฺจัน

๓. เรื่องพระเถระชื่อว่า
จูปันถก

พระศาสดา ทรงอาศัยกรุงราช-
คฤห์ ประทับอยู่ในชีวกัมพวัน ทรง
ปรารภ พระเถระชื่อว่าจูปันถก ตรัส
พระธรรมเทศานี้ว่า ด้วยความขยัน
ด้วยความไม่ประมาท เป็นต้น.

เล่ากันมาว่า ลูกสาวแห่งตระกูล
เศรษฐีผู้มีทรัพย์ ในกรุงราชคฤห์ ใน
กาลที่นางเจริญวัยถูกมารดาบิดารักษา
อย่างเข้มแข็ง อยู่ชั้นบนปราสาท ๗ ชั้น
เป็นหญิงฝึกไฟในบุรุษ เพราะนางเมา
ด้วยความเมาในความเป็นสาว ได้ทำ
ความเซยชิดกับคนใช้ของตนนั้นเที่ยว
กล่าวว่า “แม่คนอื่น ๆ ฟังรู้กรรมนี้
(ของเรา)” จึงกล่าวอย่างนี้ว่า “เรา ๒
คน ไม่อาจจะอยู่ในที่นี่ได้, ถ้ามารดา
บิดาของฉันทัน จักรู้โทษนี้เข้า, ก็จักสั่ง
เราให้เป็นท่อนน้อยท่อนใหญ่, เราจัก
ไปสู่ที่ต่างถิ่นแล้วอยู่กันเถอะ”. คนทั้ง ๒
นั้น ก็เอาสิ่งของในเรือนที่เป็นสารระ
เท่าที่จะถือไปได้ด้วยมือ ออกไปทาง

นางสารักษ์ประนาท (จำเรณฺสุข บุนนาค)

อุทิศส่วนกุศลให้หลวงสารักษ์ประนาทและเจ้ากรรมนายเวร

คนุตวา วสิสสามา”ติ อุโภปิ
อกมंसฺ.

ประตูกิศเหนือ กล่าวชวนกันว่า “เรา
ทั้ง ๒ คน จักไปอยู่ในที่แห่งใดแห่ง
หนึ่งที่คนเหล่านี้ไม่รู้จักกันเถอะ” ดังนี้
แล้ว ได้พากันไปทั้ง ๒ คน.

เตสฺ เอกสฺมี จาเน วสนุตานํ
สํวาสมนวาย. ตสฺสา กุจฺฉิสฺมี คพฺโภ
ปติฏฺฐาสิ.

เมื่อคนทั้ง ๒ นั้นอยู่ในที่แห่งเดียวกัน
นางก็ตั้งกรรม เพราะอาศัยการอยู่รวม
กัน.

สา คพฺภปริปากมาคมฺม เตน
สทฺธิ มนฺเตสิ “คพฺโภ เม
ปริปากํ คโต, ญาติพนฺธุวิริเต
จาเน คพฺภวฺภูจฺฉานํ นาม อุภินฺนํปิ
อมฺหากํ ทุกฺขาวหํ, กุลเคหเมว
คจฺฉามา”ติ. โส “สจฺหาํ ตตฺถ
คมิสฺสามิ, ชีวิตํ เม นตฺถิ”ติ
ภเยน “อชฺช คจฺฉาม, เสว
คจฺฉามา”ติ. ทิวเส อติกกฺกามาสิ.
สา จินฺเตสิ “อโย พาลो อตฺตโน
โทสมหนฺตตาย คนฺตุํ น อุตฺสหติ,
มาตาปิตโร นาม เอกนฺตหิตกามา,
อโย คจฺฉตฺวา มา วา, อหํ
คมิสฺสามิ”ติ. สา ตสฺมี เกหา
นิกฺขนฺเต, เกหปริกฺขารํ ปฏฺฐิสฺสามิตฺวา

นางอาศัยความที่กรรมแก่เต็มที
จึงปรึกษากับสามีนั่นว่า “กรรมของฉัน
ถึงความแก่เต็มทีแล้ว, ธรรมดากการ
คลอดลูกในที่ปราศจากญาติพวกพ้อง
ย่อมเป็นสาเหตุของความลำบากมาให้
แก่พวกเราทั้ง ๒, เราทั้ง ๒ จะไป
สู่เรือนแห่งตระกูลนั้นเทียว”. สามีนั่น
พูดอ้างว่า “วันนี้ เราทั้ง ๒ จะไปกัน,
พรุ่งนี้ เราทั้ง ๒ จะไปกัน” ดังนี้
ให้วันทั้งหลายล่วงเลยไปแล้ว เพราะ
กลัวว่า “ถ้าเราจักไปในที่นั้น ชีวิตของ
เราก็คงไม่มี”. นางคิดว่า “เจ้าคนเขลา
นี่ไม่อาจเพื่อจะไป เพราะความที่ตนมีโทษ
มาก, ธรรมดามารดาบิดามีความ
ประสงค์เกื้อกูล โดยส่วนตัวเดียว, เจ้านี้

นางสารักษ์ประนาท (จำเรยฺยสุข บุนนาค)

อุทิศส่วนกุศลให้หลวงสารักษ์ประนาทและเจ้ากรรมนายเวร

อตตโน กุลฆรคณนภาว อนนตร-
 เคหวาสิน อารโจะตวา มคคํ ปฏิปชชิ.

จะไปหรือจะไม่ไปก็ตามเถิด, เราจัก
 ไปละ”. เมื่อสามีนี้ออกจากเรือนแล้ว
 นางจึงเก็บเครื่องใช้ในเรือนแล้ว บอก
 ความที่ตนไปสู่เรือนแห่งตระกูล แก่
 ชาวบ้านที่อยู่บ้านถัดไป แล้วจึงเดิน
 ทางไป.

โสปี ฆริ อากนตฺวา ตํ
 อทิสฺวา ปฏิวิสุสเก ปุจฺฉิตฺวา “กุลฆริ
 คตา”ติ สุตฺวา เวเคน อนุพฺนุชิตฺวา
 อนฺตรามคฺเค สมฺปาปฺณิ. ตสฺสาปิ
 ตตฺถเว คพฺภาวฺจฺจนํ อโหสิ. โส
 “กิ อิทํ ภาทฺเท”ติ ปุจฺฉิ. “สามิ
 เอโก ปุตุโต เม ชาโต”ติ. “อิทานิ
 กิ กริสฺสามา”ติ. “ยสฺสสตฺถาย มยํ
 กุลฆริ คจฺเจยฺยาม, ตํ กมฺมํ
 อนฺตรามคฺเคว นิปฺพนฺนํ, ตตฺถ
 คนฺตฺวา กิ กริสฺสาม, นิวตฺตมา”ติ
 เทวปี เอกจิตฺตา หุตฺวา นิวตฺตีสฺสุ.
 ตสฺเสว ทารกสฺส ปนฺถเก ชาตตฺตา
 “ปนฺถโก”ติ นามํ กริสฺสุ. ตสฺสา
 น จิสฺเสว อปโรปี คพฺโก
 ปติฏฺจหิ. สพฺพิ ปุริมฺนเยเนว
 วิตุฏฺทาเรตพฺพิ. ตสฺสาปิ ทารกสฺส

ฝ่ายสามีนี้น กลับมายังเรือนแล้ว
 ไม่เห็นภรรยา นั้น จึงถามพวกคนคั่นเคย
 กัน ฟังว่า “ไปเรือนแห่งตระกูล”
 จึงรีบติดตาม ทันในระหว่างทาง. แม้
 ภรรยาของเขานั้น ก็ได้คลอดบุตรใน
 ระหว่างทางนั่นเอง. เขาถามว่า “นี่
 มันอะไรกันเล่า น้อง”. ภรรยาตอบว่า
 “พี่ น้องคลอดลูกชายคนหนึ่งแล้ว”.
 สามีนถามว่า “บัดนี้ เราจักทำอะไร”.
 คนทั้ง ๒ มีความคิดอย่างเดียวกันว่า
 “เราพึงไปสู่เรือนแห่งตระกูล เพื่อ
 ประโยชน์แก่กรรมใด, กรรมนั้นสำเร็จ
 เสียแล้วในระหว่างทางเถียว, เรา ๒ คน
 จักไปในเรือนแห่งตระกูลนั้นทำอะไรร
 พวกเราจะกลับ” จึงพากันกลับ. คน
 ทั้ง ๒ ได้ตั้งชื่อเด็กนั้นแล้วว่า “ปันถก”
 เพราะว่าเขาเกิดในหนทาง. ต่อกาล

นางสารักษ์ประนาท (จำเรณฺสุช บุนนาค)

อุทิศส่วนกุศลให้หลวงสารักษ์ประนาทและเจ้ากรรมนายเวร

ปนุเถ ชาตตุตา ปรมิ ชาตสุส
 “มหาปนุถโก”ติ นามิ กตฺวา
 อิตฺรสุส “จูพปนุถโก”ติ นามิ กริสฺสุ.
 เต เทวปี ทารเก คเหตุวา
 อตุตโน วสนฏฺฐานเมว กตา.

เตสํ ตตุถ วสนุตานํ มหาปนุถก-
 ทารโก อญฺเฆ ทารเก “จูพิตา
 มหาปิตา”ติ “อยุโยโก อยุโยกา”ติ จ
 วทนฺเต สุตฺวา มาตริ ปุจฺฉิ
 “อมฺม อญฺเฆ ทารกา ‘จูพิตา
 มหาปิตา’ติ ‘อยุโยโก อยุโยกา’ติ จ
 วทนฺติ, อมฺหากํ ปน ฅาตกา
 นตฺถิ”ติ. “อาม ตาต, อมฺหากํ
 เอตฺถ ฅาตกา นตฺถิ, ราชคฺชนฺคร
 ปน โว ธนเสฏฺฐิ นาม อยุโยโก,
 ตตุถ อมฺหากํ พหุ ฅาตกา”ติ.
 “กสฺมา ตตุถ น คจฺฉาม
 อมฺมา”ติ.

ไม่นานนัก นางก็ตั้งครรภ์แม่อีก.
 เรื่องราวทั้งหมด ฟังให้พิสดารตามนัย
 อันมีในก่อนนั้นเทียว. เพราะเด็กแม่ นั้น
 เกิดในระหว่างทาง มารดาบิดาจึงตั้งชื่อ
 บุตรผู้เกิดคนแรกว่า “มหาปันถก” แล้ว
 ตั้งชื่อบุตรผู้เกิดภายหลังว่า “จูพปันถก”.
 สองสามีภรรยา นั้น ก็พาเอาเด็ก
 ทั้ง ๒ คน ไปยังที่อยู่ของตนตามเดิม.

เมื่อ ๒ สามีภรรยา นั้น พักอยู่ในที่นั้น
 เด็กชายมหาปันถก ได้ยินพวกเด็ก
 เหล่าอื่นเรียก (คนโน้น คนนี้)ว่า “อา
 ลุง” และว่า “ตา (ปู่) ยาย (ย่า)”
 จึงถาม มารดาว่า “แม่จ๋า เด็กคนอื่น ๆ
 ย่อมเรียก (คนนี้) ว่า ‘อา ลุง’ และเรียก
 (คนนี้) ว่า ‘ตา ยาย’, ก็พวกญาติ
 ของเราทั้งหลาย ไม่มีบ้างหรือ?”.
 มารดาตอบว่า “เออ มียู่ นะพ่อ,
 พวกญาติของเราทั้งหลาย ไม่มีอยู่ในที่นี้,
 แต่ในเมืองราชคฤห์ ลูกทั้ง ๒ คน มี
 ตาชื่อว่าธนเศรษฐี, ในเมืองราชคฤห์
 นั้น พวกญาติของพวกเรา มีมาก”.
 เด็กชายมหาปันถกถามว่า “ทำไม
 พวกเราจึงไม่ไปในที่นั้นกันเล่า แม่จ๋า”.

นางสารักษ์ประนาท (จำเรณฺฺสุข บุนนาค)

อุทิศส่วนกุศลให้หลวงสารักษ์ประนาทและเจ้ากรรมนายเวร

สา อุตตโน อากมนการณ
 ปุตตสสุ อกเถตวา ปุตเตสุ ปุนปุณ
 กเถนเตสุ, สามิกิ อาก “อิเม
 มั ทารกา อติวีย กิลเมนุติ, กิ
 โน มาตาปิตโร ทิสวา มัส
 ขาทิสสนุติ, เอहि ทารกานั อยยกกุล
 ทสเสสสามา”ติ. “อหิ สมมุขา ภวิทุ
 น สกขิสสามิ, เต ปน
 นยิสสามิ”ติ. “สาธ, เยน เกนจิ
 อูปาเยน ทารกานั อยยกกุลเมว
 ทญจ วญจติ”ติ.

เทวปี ชนา ทารเก อาทาย
 อนุปุพเพน ราชคหิ ปตวา
 นครทวาเร เอกิสสา सालाय वसिषु.
 ทารกมาตา เทว ทารเก คเหตุวา
 อากตภาว มาตาปิตูนั อโรจาเปสิ.
 เต ตั สาสนั สุตวา “สัสาเร
 วิจรณตानं न पुटोते न रिता
 गुत्तपुपुपा नाम नत्ति, เต
 อมหากั महाप्राठिका, न सकुका
 เตहि อมหากั จกขุเปถ จาตุ
 เอตุตกนุนาม ธนั คเหตุวา เทวปี

นางไม่ยอมบอกเหตุที่ตนมา แก่
 ลูกชาย เมื่อลูกชายทั้ง ๒ พุดรับเรา
 อยู่บ่อย ๆ จึงพุดกับสามีว่า “เด็ก ๆ
 เหล่านี้ ย่อมรบกวนฉันเหลือเกิน,
 มารดาบิดาเห็นพวกเราแล้วจักกินเนื้อ
 หรือ? พี่ไปเถิด, เราทั้ง ๒ จักแสดง
 ตระกูลแห่งตา-ยาย แก่พวกเด็ก ๆ”.
 สามีพุดอ้างว่า “พี่ไม่อาจเข้าหน้า
 (พ่อตา-แม่ยาย)ได้, แต่พี่จักพาพวก
 เด็ก ๆ นั้นไป”. ภรรยาพุดว่า “ดีจ๊ะ,
 สมควรที่พวกเด็ก ๆ จักได้เห็นตระกูล
 ของตาด้วยอุบาย อย่างใดอย่างหนึ่งแท้”.

ชนทั้ง ๒ พาพวก เด็ก ๆ ไปถึงเมือง
 ราชคฤห์โดยลำดับ แล้วพักอยู่ในศาลา
 หลังหนึ่ง ใกล้ประตูเมือง. มารดาของ
 เด็กให้คน(ไป)บอกแก่มารดาบิดาว่าตน
 ได้พาเอาเด็ก ๒ คนมาแล้ว. มารดา
 บิดาทั้ง ๒ นั้น ได้ฟังข่าวนั้นแล้วกล่าวว่า
 “บรรดาชนทั้งหลาย ผู้เที่ยวไปในสงสาร
 ธรรมดาว่าคนผู้ไม่เคยเป็นบุตร ไม่เคย
 เป็นธิดากัน ย่อมไม่มี, คนเหล่านั้น
 มีความผิดใหญ่หลวงต่อพวกเรา, พวก
 เขาไม่อาจจะตั้งอยู่ในคลองจักขุของพวก

นางสารักษ์ประนาท (จำเรียดุช บุนนาค)

อุทิศส่วนกุศลให้หลวงสารักษ์ประนาทและเจ้ากรรมนายเวร

ชนา ผาสุกฏจัน คนฺตฺวา ชีวนฺตฺ,
ทการเก ปน อธิ เปเสนฺตฺ”ติ ธนํ
ทตฺวา ทฺเต ปาเสสุ.

เต เตหิ เปสิตํ ธนํ คเหตุวา
ทการเก อากตฺทฺตานณฺเวย หตฺเต
ทตฺวา ปหิณฺสีสุ ทการกา อยฺยกฺกุเล
วทฺตฺตฺนฺติ. เตสุ จุพฺปนฺตฺโก
อติทฺโร, มหาปฺนฺตฺโก ปน อยฺยเกน
สทฺธิ ทสพลฺลสฺส ธมฺมกถํ โสตุ
คจฺจนฺตฺติ. ตสฺส นิจฺจํ สตฺถุ สนฺตฺกํ
คจฺจนฺตฺสฺส, ปพฺพชฺชชย จิตฺตํ นมิ.
โส อยฺยกํ อหา “สเจ มํ
อนฺุชาเนยฺยาถ, อหํ ปพฺพชฺชชยนฺ”ติ.

“กิ วเทสิ ตาต, สกฺลโลกฺสฺสาปี
เม ปพฺพชฺชิตโต ตว ปพฺพชฺชชา
ภทฺทิกกา สเจ สกฺโกสิ, ปพฺพชฺชชชิตฺ
ตํ สตฺถุ สนฺตฺกํ เนตฺวา “กิ
คหปติ ทการโก เต ลทฺโธ”ติ
วฺตฺเต, “อาม ภนฺเต, อยํ เม

เราได้ ชนทั้ง ๒ จึงถือเอาทรัพย์
ประมาณเท่านี้ ไปสู่ที่อันสำราญ เป็น
อยู่เกิด, แต่จงส่งพวกเด็ก ๒ คนมา
ในที่นี่” ดังนี้แล้ว จึงให้ทรัพย์ ส่งคน
รับใช้ไปแล้ว.

สองสามีภรรยา นั้น รับทรัพย์ที่ท่าน
ทั้ง ๒ ส่งมาแล้ว มอบเด็ก ๒ คนใน
มือของพวกคนใช้ที่มานั้นเทียว แล้วส่งไป.
เด็ก ๒ คน เติบโตอยู่ในตระกูลของตา.
บรรดาเด็ก ๒ คนนั้น จุพฺปนฺตฺกยัง
เล็กน้อย, ส่วนมหาปฺนฺตฺก ไปฟังธรรม-
กถาของพระทศพลกับตา. เมื่อเขา
ไปยังสำนักพระศาสดาเป็นประจำ จิต-
ก็น้อมไปในบรรพชา. เขาพูดกับตาว่า
“ถ้าคุณตา ฟังอนุญาตให้กระผม,
กระผมฟังบวช”.

ท่านเศรษฐีผู้เป็นตากล่าวว่า “เจ้าพูด
อะไร? หลานตา, การบรรพชาของเจ้า
เป็นความดีแก่ตา กว่าคนหมดทั้งโลกบวช
ถ้าเจ้าจะอาจ(บวช)ก็จงบวชเถิด” ดังนี้
แล้ว จึงพาหลานนั้นไปสู่นักของพระ-
ศาสดา เมื่อพระองค์ตรัสว่า “คฤหบดี

นางสารักษ์ประนาท (จำเริญสุข บุนนาค)
อุทิศส่วนกุศลให้หลวงสารักษ์ประนาทและเจ้ากรรมนายเวร

นตฺตา ตุมหากํ สนฺตึเก
 ปพฺพชิตฺกามา”ติ อห. สตฺถา
 อญฺจตรํ ปิณฺฑปาตึกํ ภิกฺขุ “อิมํ
 ทารกํ ปพฺพาเซหิ”ติ อาณาเปสิ.
 เถโร ตสฺส ตจฺปญฺจกมฺมฏฺฐานํ
 อาจึกฺขิตฺวา ปพฺพาเซสิ. โส พหุ
 พุทฺธวณฺํ อุกฺคณฺ्हิตฺวา ปริปฺปนฺนวาสฺโส
 อุปสมฺบพฺทํ ลภิตฺวา โยนิโสมนสิกาเรน
 กมฺมฏฺฐานํ กโรนฺโต อรหฺตํ
 ปาปฺกฺนิ. โส ฌานสฺสฺเชน จ
 ผลสฺสฺเชน จ วิตึนาเมนฺโต จินฺตสิ
 “สกุภา นุ โข อิมํ สฺขํ
 จุพฺปนฺถกสฺส ทาทฺนุ”ติ. ตโต
 อยฺยกเสฏฺฐิสฺส สนฺตึกํ คนฺตฺวา
 เอวมาห “มหาเสฏฺฐิ สเจ
 อนุชาเนยฺยาถ, อหํ จุพฺปนฺถกํ
 ปพฺพาเซยฺยนุ”ติ. “ปพฺพาเซถ นํ
 ภาณฺเต”ติ.

ท่านได้เด็กแล้วหรือ?”, กราบทูลว่า
 “ถูกแล้ว พระเจ้าข้า เด็กคนนี้เป็น
 หลานของข้าพระองค์ มีความประสงค์
 จะบวชในสำนักของพระองค์”. พระ-
 ศาสดารับสั่งภิกษุ ผู้ถือบิณฑบาตเป็น
 วัตรรูปหนึ่งว่า “เธอจงให้เด็กนี้บวชเถิด”.
 พระเถระบอกกัมมฏฐานซึ่งกำหนดมีหนึ่ง
 เป็นที่ ๕ แก่เด็กนั้นแล้วให้บรรพชา.
 สามเณรมหาบันถกนั้น เรียนเอา
 พุทธพจน์เป็นอันมากแล้ว มีอายุครบ
 ได้อุปสมบทแล้วเจริญพระกัมมฏฐาน
 ด้วยโยนิโสมนสิการ บรรลุพระอรหัต
 แล้ว. พระมหาบันถกนั้น ให้เวลาผ่านไป
 ด้วยความสุขในฌานและความสุขในผลอยู่
 คิดว่า “เราอาจจะให้ความสุขนี้แก่
 จุพบันถกได้หรือ?”. ลำดับนั้น เธอ
 จึงไปสู่สำนักของท่านเศรษฐีผู้เป็นตาแล้ว
 กล่าวอย่างนี้ว่า “คุณโยมมหาเศรษฐี
 ถ้าคุณโยมตา พึง อนุญาตไฉร, รูปพึง
 ให้นายจูปันถกบวช”. เศรษฐีกล่าวว่า
 “นิมนต์พระคุณเจ้าจงให้จูปันถกบวช
 เกิดเจ้าข้า”.

นางสารักษ์ประนาท (จำเรณฺสุข บุนนาค)

อุทิศส่วนกุศลให้หลวงสารักษ์ประนาทและเจ้ากรรมนายเวร

เสฏฐิ กิร สาสเน จ สุปฺปสนฺโน
 “กตริธิตาย โว เอเต ปุตุตา”ติ
 ปุจฺฉิยาโน จ “ปลาตริธิตายา”ติ
 วตฺตํ ลชฺชติ, ตสฺมา สุขฺเขเนว
 เตสํ ปพฺพชฺชํ อณฺชานาติ. เกโร
 จุพฺปนถกํ ปพฺพาเซตฺวา สีเสสุ
 ปติฏฺฐาเปสิ. โสปี ปพฺพชิตฺวา
 ทนฺโร อโหสิ.

เขวากันว่า ท่านเศรษฐีผู้เลื่อมใสดีแล้ว
 ในศาสนา และเมื่อถูกใคร ๆ ถามว่า
 “เด็ก ๆ เหล่านี้ เป็นบุตรของลูกสาว
 คนไหนของท่าน” ละอายที่จะบอกว่า
 “ของลูกสาวคนที่หนีไป”, เพราะฉะนั้น
 ท่านเศรษฐีจึงอนุญาตการบวชแก่หลาน
 ทั้ง ๒ คนโดยง่ายตาย. พระเถระให้
 จุพฺปนถกนั้นบวชแล้ว ให้ตั้งอยู่ในศีล
 ทั้งหลาย. ฝ่ายจุพฺปนถกนั้น พอบวช
 แล้ว ได้กลายเป็นคนโง่เขลา. เธอไม่
 อาจจะเรียนเอาคาถาหนึ่งนี้ว่า

“ปทุมํ ยถา โกกนฺทํ สุขนฺธํ
 ปาโต สียา ผลฺลมวิตฺตนฺธํ,
 องฺกิริสํ ปสฺส วิโรจมานํ,
 ตปนฺตมาทิจฺจมิวนฺตลิกฺเข”ติ

“ดอกบัวโกกนฺท มีกลิ่นหอม บาน
 แต่เช้า พึงมีกลิ่นไม่ไปปราศ
 ฉันทใจ, เธอจงเห็นพระอังกิริส ผู้
 รุ่งโรจน์อยู่ เปรียบเหมือนพระ-
 อาทิตยส่องแสงในอากาศ ฉะนั้น”
 ดังนี้

อิมํ เอกํ คากํ จตุหิ มาเสหิ
 อุกฺกณฺหิตุํ นาสกฺขิ. โส กิร
 กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺธกาเล ปพฺพชิตฺวา
 ปณฺณวา หุตฺวา อณฺณตรสฺส
 ทนฺธริกฺขุโน อุกฺทเทสคฺคณฺนกาเล

โดย ๔ เดือน. ได้ยินว่า เธอบวชแล้ว
 ในกาลแห่งพระสัมมาสัมพุทฺธเจ้าพระนาม
 ว่ากัสสปะ เป็นผู้มีปัญญา ได้ทำการ
 หัวเราะเยาะเย้ย ในกาลที่พระภิกษุ-
 เขลารูปหนึ่งเรียนบาลี. ภิกษุนั้นละอาย

คุณเจตสมบุรณ์ บุนนาค
 อภิบาลให้หลวงสารรักษ์ประนาคและเจ้ากรรมนายเวร

ปริหาสเกพี อกาสิ. โส ภิกขุ เตน
 ปริหาเสน ลชชิตโต เนว อุกุเทส
 กณฺหิ, น. สชฺฌายมกาสิ. เตน
 กมฺเมน อโย ปพฺพชิตวาว ทนฺโท
 ชาโต, คหิตคหิตํ ปทํ อปรุปริปทํ
 อุกุณฺหนตฺตสฺส, นสฺสติ. ตสฺส
 อิมเมว คากํ อุกุคเหตุํ วายมนตฺตสฺส,
 จตฺตารโ มาสา อติกฺกนฺตา.

อท นํ มหาปนฺถโก “จูฬปนฺถก
 ตวํ อิมสฺมี สาสเน อภพฺโพ,
 จตุหิ มาเสหิ เอกํ คากํปี คเหตุ
 น. สกฺโกสิ, ปพฺพชิตกิจฺจํ ปน
 กถํ มตฺถกํ ปาเปสฺสสิ, นิกฺขม
 อโธ”ติ วิหารา นิกฺกขฺตฺติ.

จูฬปนฺถโก พุทฺธสาสเน สีเนเหน
 คิหิภาวํ น. ปตฺถเถติ. ตสฺมิณฺจ
 กालเ มหาปนฺถโก ภตฺตุกุเทสโก
 โหติ. ชิวโก โกมารภจฺจํ พหุ
 มาลาคนฺธวิเลปนํ อาทาย อมฺพวนํ
 คนฺธวาท สตุถารํ ปุเชตฺวา ฐมฺมํ

เพราะการหัวเราะเยาะนั้น จึงเลิกเรียน
 อุเทศ(บาลี), ไม่ทำการสาธยาย. เพราะ
 กรรมนั้น จูฬปันถกนี้ พอบวชแล้ว
 จึงกลายเป็นคนโง่เขลา, เมื่อเธอเรียนบท
 ต่อ ๆ ไป บทที่เธอเรียนแล้ว ๆ ก็
 เลือนหายไป. เมื่อเธอพยายามเรียนคาถา
 นั้นนั้นเที่ยว ก็ล่องไป ๔ เดือน.

ลำดับนั้น พระมหาปันถกกล่าวกับ
 พระจูฬปันถกนั้นว่า “จูฬปันถกเอ๋ย
 ตัวเจ้าเป็นคนอากัปกั (ไม่ควรจะบรรลู่)
 ในศาสนานี้, เจ้าไม่อาจเพื่อจะเรียนเอา
 แม้คาถาหนึ่ง โดย ๔ เดือนได้, ก็เจ้า
 จักยังกิจแห่งบรรพชิต ให้ถึงที่สุดได้
 อย่างไม่, เจ้าจงออกไปเสียจากที่นี่เถิด”
 ดังนี้แล้ว จึงฉุดคร่าออกจากวิหาร.

พระจูฬปันถก ไม่ปรารถนาความ
 เป็นคฤหัสถ์ ด้วยความเชื่อใจในพระ-
 พุทธศาสนา. ก็ในกาลนั้น พระมหา-
 ปันถกเป็นภัตตูกุเทสก(ผู้แจกภัตตาหาร).
 หมอชีวกโกมารภจฺจํ ถือเอาดอกไม้
 ของหอมและเครื่องลูบไล้มากมาย ไปสู่

คุณเจตสมบุรณ์ บุนนาค

อุทิศส่วนกุศลให้หลวงสารรักษ์ประนาทและเจ้ากรรมนายเวร

สุตฺวา อฏฺฐายาสนา ทสพลํ
 วนฺทิตฺวา มหาปณฺธกํ อุตฺตมมิตฺวา
 “กิตฺตกา ฆนฺเต สตฺถุ สนฺติเก
 ภิกฺขุ”ติ ปุจฺฉิ. “ปญฺจมตฺตานิ
 ภิกฺขุสฺตานิ”ติ. “เสว ฆนฺเต
 พุทฺธปฺปมฺขานิ ปญฺจภิกฺขุสฺตานิ
 อาทาย อมฺหากํ นิเวสเน ภิกฺขุ
 คณฺหธา”ติ.

“อุปาสก จูฬปณฺธโก นาม ทนฺโร
 ภิกฺขุ อวิรุฬฺหิธมฺโม, ตํ จเปตฺวา
 เสสํ นิมนฺตํ สมฺปฏฺิจฺฉามิ”ติ
 เถโร อาห.

ตํ สุตฺวา จูฬปณฺธโก จินฺตสิ
 “เถโร เอตฺตกานํ ภิกฺขุณํ นิมนฺตํ
 สมฺปฏฺิจฺฉนฺโต มํ พาทิรํ กตฺวา
 สมฺปฏฺิจฺฉติ, นิสฺสํสยํ มยฺหํ ภาตฺติกสฺส
 มยิ จิตฺตํ ภินฺนํ ภวิสฺสติ, กิ
 อิทานิ มยฺหํ อิมินา สาสเนน,

อัมพวันํ บุชาพระศาสดา พังชรรมแล้ว
 ลุกจากอาสนะ ถวายบังคมพระทศพล
 แล้วจึงเข้าไปหามหาปณฺธก ทถามว่า
 “ท่านเจ้าข้า ภิกษุในสำนักของพระ-
 ศาสดามีจำนวนเท่าไร”. พระมหาปณฺธก
 กล่าวว่า “มีภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป”.
 หมอชีวกกล่าวนิมนต์ว่า “ท่านเจ้าข้า
 พຽ່ງนี้ ขอรารานาพระคุณเจ้า
 พาภิกษุ ๕๐๐ รูป มีพระพุทธรเจ้าเป็น
 ประธานไปรับภิกษาในเรือนของกระผม
 เกิด”.

พระมหาปณฺธก กล่าวกับหมอชีวกนั้นว่า
 “โยมอุปาสก ภิกษุโง่เขลา ชื่อว่า
 จูฬปณฺธก ผู้มีธรรมไม่องงาม, อาตมา
 จะรับนิมนต์ สำหรับพวกภิกษุที่เหลือ
 เว้นท่านจูฬปณฺธกนั้นเสีย”.

พระจูฬปณฺธก ได้ยินคํานั้น คิดว่า
 “พระเถระเมือรับนิมนต์เพื่อภิกษุทั้งหลาย
 มีประมาณเท่านี้ ทำเราไว้ภายนอกแล้ว
 จึงรับ, จิตของพี่ชายเราจักแตกแยก
 ในเราแล้วอย่างไม่ต้องสงสัย, บัดนี้
 เราจะต้องการอะไรด้วยศาสนานี้, เรา

คุณสุริย์ มงคล และครอบครัว
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คิหิ หุตฺวา ทานาทิณี ปุณฺณานิ
กโรนฺโต ซีวิสุสามิ”ติ. โส ปุณฺทิวเส
ปาโต ว วิพฺภมิตฺตุํ ปายาสิ.

สตฺถา ปจฺจฺจฺสกาเลเยว โลกํ
โวโลเกนฺโต อิมํ การณํ ทิสฺวา
ปจฺมตรํ คนฺตฺวา จูฬปนฺถกสฺส
คมนมคฺเค ทฺวารโกฏฺจเก จงฺกมนฺโต
อฏฺฐาสิ. จูฬปนฺถโก คจฺฉนฺโต
สตฺถารํ ทิสฺวา อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิ.

อถ นํ สตฺถา “กหิ ปน
ตฺวํ จูฬปนฺถก อิมาย เวลาย
คจฺฉสึ”ติ อาท. “ภาตา มํ ฆนฺเต
นิกฺกทฺฆตฺติ, เตนาหิ วิพฺภมิตฺตุํ
คจฺฉามิ”ติ.

“จูฬปนฺถก ตว ปพฺพชฺชา นาม
มม สนฺติเก, ภาตรา นิกฺกทฺฆตฺติโตปิ
กสฺมา มม สนฺติกํ นาคจฺฉิ, เอหิ,
กิณฺเต คิหิภาเวน, มม สนฺติเก
ภวิสุสฺสึ”ติ จกฺกฺกวิจิตฺตฺกตฺเลน ปาณินา

จักเป็นคฤหัสถ์ ทำบุญต่าง ๆ มีทาน
เป็นต้น เลี้ยงชีพ”. ในวันรุ่งขึ้น เธอไป
เพื่อจะสึกแต่เช้าเทียว.

ในเวลาใกล้รุ่งนั้นเทียว พระ-
ศาสดา ทรงตรวจดูสัตว์โลก เห็น
เหตุนี้แล้ว จึงเสด็จไปล่วงหน้า ได้ทรง
หยุดจงกรมอยู่ที่ซุ้มประตูใกล้ทางที่พระ-
จูฬปันถกจะเดินไป. พระจูฬปันถกกำลัง
เดินไป พบพระศาสดา เข้าไปเฝ้า
ถวายบังคม.

ลำดับนั้น พระศาสดาตรัส(ถาม)
เธอว่า “จูฬปันถก ก็เธอจะไปที่ไหนใน
เวลานี้”. พระจูฬปันถก กราบทูลว่า
“พระพี่ชายขบไล่ข้าพระองค์ พระเจ้าข้า,
เพราะเหตุนั้น ข้าพระองค์ จะไปเพื่อสึก”.

พระศาสดาตรัสว่า “จูฬปันถก เธอ
ชื่อว่าบวชในสำนักของเรา, เธอแม้ถูก
พระพี่ชายขบไล่แล้ว ทำไมจึงไม่มา
สู่สำนักของเราเล่า, จงมาเถิด, จะมี
ประโยชน์อะไรแก่เธอ . ด้วยความเป็น

๑ ฉ. จกฺกฺกวิจิตฺตฺกตฺเลน.

ตัม สิริสิ ปรามสิตวา ตัม อาทาย
 คนุตวา คนุชกุฎิปมุเข นิสีทาเปตวา
 “จูปปนถก ปุรตถาภิมุโข หุตวา อิมัม
 ปิไลติกัม ‘รโชหรณัม รโชหรณนุ’ติ
 ปริมชชนุโต อิวเ ว โหหิ”ติ อิทุธิยา
 อภิสงขตัม ปริสุทฺธัม ปิไลติกัม ทตวา
 กालเ อาโรจิตเ, ภิกขุสงฆปรีวโต
 ชีวกสฺส เคหัม คนุตวา ปณฺณตตาสเน
 นิสีทิ. จูปปนถโกปิ สุริยัม โอลเเกนุโต
 ตัม ปิไลติกัม “รโชหรณัม รโชหรณนุ”ติ
 ปริมชชนุโต นิสีทิ. ตสฺส ตัม
 ปิไลติกขณฺทัม ปริมชชนุตสฺส, กิลิฏฺจัม
 อโหสิ. ตโต จินฺเตสิ “อิทัม
 ปิไลติกขณฺทัม อติวีย ปริสุทฺธัม, อิมัม
 ปน อตฺตภาวัม นิสฺสาย ปุริมปกตตี
 ชหิตวา เอวัม กิลิฏฺจัม ชาดัม,
 อนิจฺจา วต สงฺขาราม”ติ ขยวยมัม
 ปฏฺฐเปนุโต วิปสฺสนนัม วทฺุฆเสิ.

คฤหัสถ์, เธอจงอยู่ในสำนักของเราเถอะ”
 ทรงเอาฝ่าพระหัตถ์ อันมีพื้นวิจิตรไป
 ด้วยจักร ลูบที่ศีรษะเธอ ทรงพาเธอไป
 ให้เธอนั่งอยู่หน้ามุขพระคันธกุฎี ประทาน
 ท่อนผ้าอันสะอาดที่ทรงแต่งขึ้นด้วยฤทธิ์
 ด้วยพระดำรัสว่า “จูปปนถก เธอจง
 ผินหน้าไปทางทิศตะวันออก ลูบท่อนผ้า
 นี้ พร้อมบริกรรมว่า ‘รโชหรณัม
 รโชหรณัม’ อยู่ในที่นี้นั้นเทียว เมื่อเขา
 กราบทูลเวลาแล้ว, ทรงมีภิกษุสงฆ์
 แวดล้อมเสด็จไปยังเรือนของหมอชีวก
 ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาปูลาดไว้แล้ว.
 ฝ่ายจูปปนถกนั่งมองดูพระอาทิตย์ พลัง
 ลูบท่อนผ้านั้นบริกรรมว่า “รโชหรณัม
 รโชหรณัม”. เมื่อเธอลูบคลำท่อนผ้านั้น
 ไป ท่อนผ้าได้เป็นสีเศร้าหมองแล้ว. ที่นั่น
 เธอคิดว่า “ท่อนผ้านี้ สะอาดเหลือเกิน,
 แต่มันอาศัยอัฏฐกาพนี้ จึงละปกติเดิมเสีย
 กลายเป็นของเศร้าหมองอย่างนี้, สังขาร
 ทั้งหลาย ไม่เที่ยงหนอ” ดังนี้แล้ว ก็
 เริ่มตั้งความสิ้นไปและความเสื่อมไป เจริญ
 วิปัสสนา.

คุณสมัย วรรณสิทธิ์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตถา “จูฬปันถกสฺส จิตฺตํ วิปสฺสนํ
 อารุพฺพหนฺ”ติ ญตฺวา “จูฬปันถก
 ตฺวํ เอตํ ปิไลตีกขณฺทเมว ‘สงฺกิลิฏฺจํ
 รชฺชณฺชิตนฺ”ติ มา สณฺณํ กริ.
 อพฺพนฺตเร ปน เต รากฺรชาทโย
 อตฺถิ เต หราหิ”ติ วตฺวา โอภาสํ
 วิสฺสชฺเชตฺวา ปุรโต นิสินฺโน วิย
 ปณฺณายมานรฺูปํ หุตฺวา อีมา
 คากา อภาสิ

พระศาสดาทรงทราบว่ “จิตของ
 จูฬปันถกขึ้นสู่วิปัสสนาแล้ว” ตรัสว่า
 “จูฬปันถก เธออย่าทำความสำคัญ
 ท่อนผ้านั้นนั่นแหละว่า ‘เป็นผ้าเศร้าหมอง
 แล้ว ธุลี(ฝุ่นละออง)ติดแล้ว’ ก็ธุลีทั้งหลาย
 มีธุลีคือราคะเป็นต้น มีอยู่ภายในตัวเธอ,
 เธอจงนำ(กำจัด)มันไปเสีย” ทรงเปล่ง
 พระรัศมีไป เป็นผู้มีพระรูปปรากฏ
 ประดุจประทับนั่งอยู่ตรงหน้า ได้ทรง-
 ภาษิตพระคาถาเหล่านี้ว่า

“ราโค รโชน จ
 ปน เรณู วุจฺจติ,
 รากฺสเสตํ อธิวจฺนํ ‘รโชน’ติ
 เอตํ รชํ วิปฺปชฺหิตฺว ภิภฺขโว
 วิหรนฺติ เต วิคฺตฺรชฺชสฺส สาสเน.
 โทโส รโชน จ
 ปน เรณู วุจฺจติ,
 โทสเสตํ อธิวจฺนํ ‘รโชน’ติ,
 เอตํ รชํ วิปฺปชฺหิตฺว ภิภฺขโว
 วิหรนฺติ เต วิคฺตฺรชฺชสฺส สาสเน.
 โมโห รโชน จ
 ปน เรณู วุจฺจติ
 โมหเสตํ อธิวจฺนํ ‘รโชน’ติ

“ธุลี เราเรียกว่าราคะ ก็แต่ว่า
 ละออง เราหาเรียกว่าราคะไม่,
 คำว่า ‘ธุลี’ นั้น เป็นชื่อของราคะ,
 ภิกษุเหล่านั้นละราคะเพียงตั้งธุลีนั้น
 ได้เด็ดขาดแล้ว ย่อมอยู่ในศาสนา
 ของพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากราคะ
 เพียงตั้งธุลี. ธุลีเราเรียกว่าโทสะ
 ก็แต่ว่า ละออง เราหาเรียกว่า
 โทสะไม่, คำว่า ‘ธุลี’ นั้น เป็นชื่อ
 ของโทสะ ภิกษุเหล่านั้น ละโทสะ
 เพียงตั้งธุลีนั้นได้เด็ดขาดแล้ว ย่อม
 อยู่ในศาสนาของพระพุทธเจ้า ผู้-
 ปราศจากโทสะเพียงตั้งธุลี. ธุลี

คุณสมัย วรรณสิทธิ์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เอตํ ราชํ วิปฺปชฺหิตฺวา ภิกฺขโว
 วิหรนฺติ เต วิคตฺรชฺชสฺส สาสเน”ติ.

เราเรียกว่า โมหะ ก็แต่ว่า ละออง
 เราหาเรียกว่าโมหะไม่, คำว่า
 ‘ธูลี’ นั้น เป็นชื่อของโมหะ ภิกษุ
 เหล่านั้นละโมหะ เพียงตั้งธูลีนั่นได้
 เต็ดขาดแล้ว ย่อมอยู่ในศาสนาของ
 พระพุทธเจ้า ผู้ปราศจากโมหะ
 เพียงตั้งธูลี”.

คาคาปริโยसानเน จุพฺปนถโก
 สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺุณิ.
 สห ปฏิสมฺภิทาหิเยวสฺส ติปิฏฺกานิ
 อากมฺิสฺสุ.

ในที่สุดแห่งพระคาคา พระจุพ-
 ปันถก บรรลุพระอรหัต พร้อมด้วย
 ปฏิสัมภิตา. ปิฏก ๓ มาถึงแก่ท่าน
 พร้อมด้วยปฏิสัมภิตานั้นเทียว.

โส กิร ปุพฺเพ ราชา
 หุตฺวา นครปทกฺขิณํ กโรนฺโต
 นลาฏฺโต เสเท มุณฺจนฺเต,
 ปริสฺสุเชน สภาฏฺเณ นลาฏฺนตํ
 ปุณฺจิ. สภาฏฺโก กิลิฏฺโจะ อโหสิ.
 โส “อิมํ สรีรํ นิสฺสาย เอวรูปุ
 ปริสฺสุโร สภาฏฺโก ปกตํ ชฺหิตฺวา
 กิลิฏฺโจะ ชาโต, อนิจฺจา วต
 สงฺขารา”ติ อนิจฺจสณฺณํ ปฏิลภิ.
 เตน การณฺนสฺส รชฺหรณฺเมว

เล่ากันว่า ครั้งดึกดำบรรพ์ จุพ-
 ปันถกนั้น เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ทรงทำ
 ประทักษิณพระนคร เมื่อพระเสโท
 ไหลออกจากพระนลาฏ(หน้าผาก), ทรง
 เอาผ้าสะอาดเช็ดที่สุดพระนลาฏ. ผ้าได้
 เป็นของเศร้าหมองแล้ว. พระเจ้าแผ่นดิน
 พระองค์นั้นกลับได้อนิจสัญญา (ความ
 สำคัญว่าไม่เที่ยง) ว่า “ผ้าสะอาดเห็น
 ปานนี้ อาศัยสรีระนี้ ก็ละปกติ
 กลายเป็นผ้าเศร้าหมองได้, สังขาร

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภิกษุหิ. ปริปัญฺณน”ติ. ชีวกสฺส
อาโรเจสิ. เถโรปี โข ตตฺถเว

สทฺสสทฺทํ อตฺตานิ
นิมฺมิตฺวาน ปนฺถโก
นีสึทึ อมฺพวเน รมฺเม
ยว กาลปฺปเวทนาติ.

อถ สตฺถา ตํ ปุริสํ อาท
“วิหารํ คนฺตว ‘สตฺถา จุพฺปนฺถกํ
นาม ปกฺโกสตี’ติ. วเทหิ”ติ. เตน
คนฺตว ตถา วุตฺเต, “อหํ
จุพฺปนฺถโก, อหํ จุพฺปนฺถโก”ติ
มุขสทฺสํ อฏฺฐหิ. โส ปุริโส
ปฺน คนฺตว “สพฺเพปิ กิร
ภนฺเต จุพฺปนฺถกาเยว นามา”ติ
อาห. ภควา “เตนหิ คนฺตว
โย ปจฺมํ ‘อหํ จุพฺปนฺถโก’ติ
วทตี, ตํ หตฺถเว คณฺห, อวเสสา
อนฺตรธาณิสฺสนฺตี”ติ. โส ตถา
อกาสี. ตาวเทว สทฺสสมตฺตา

มาบอกแก่หมอชื่อว่า “คุณหมอครับ
อัมพวันทั้งสิ้นเต็มแน่นไปด้วยภิกษุทั้ง-
หลาย”. (พระธรรมสังคากาจารย์
กล่าวว่า)

ฝ่ายพระเถระ ชื่อว่าจุพบันถก
เนรมิตตนขึ้นพันครั้ง (เป็นภิกษุ
๑,๐๐๐รูป) ในอัมพวันนั้นนั้นแล
นั่งอยู่ในอัมพวันอันน่ารื่นรมย์ จน-
กว่าเขาจะประกาศเวลา.

ที่นั่น พระศาสดา ตรัสกับบุรุษนั้นว่า
“เธอจงไปสู่วิหารแล้วกล่าวว่า ‘พระ-
ศาสดา รับสั่งหาพระจุพบันถก’ เมื่อ
บุรุษนั้นไปกล่าวตามรับสั่งนั้นแล้ว
ปากพันปากก็ขานขึ้นว่า “อาตมาชื่อว่า
จุพบันถก, อาตมาชื่อว่าจุพบันถก”.
บุรุษนั้นไปทูลอีกว่า “ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ได้ยินว่า ภิกษุทั้งหมด ชื่อ
ว่าจุพบันถกเหมือนกัน”. พระผู้มีพระ-
ภาค ตรัสว่า “ถ้าเช่นนั้น เธอจงไป
จับที่มือ ภิกษุรูปที่พูดก่อนว่า ‘อาตมา
ชื่อจุพบันถก’ พวกภิกษุที่เหลือ ก็จัก
หายไป”. บุรุษนั้น ได้ทำตามพระ

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภิกษุ อนุตราชายีสุ. เถโร ว
 เตน ปุริเสน สทุธิ อคมาสิ.
 สตุถา ภาตตกิจจปรีโยसानะ ชีวก
 อามนุเตสิ “ชีวก จูปนุถกสสุ
 ปตต คณห, อยนุเต อนุโมทน
 กริสสุตตี”ติ. ชีวกโก ตถา อกาสิ.

ดำรัสนั้นแล้ว. ภิกษุประมาณ ๑,๐๐๐
 รูป ก็หายไปในขณะที่นั้นเทียว. พระเถระ
 เทียว ได้ไปกับบุรุษนั้น. ในเวลาเสร็จ
 ภัตกิจ พระศาสดาตรัสเรียกหมอชีวกว่า
 “หมอชีวก ท่านจงรับบาตรของพระจูป-
 ปันถกเถิด, พระจูปันถกนี้ จักทำ
 อนุโมทนา แก่ท่าน”. หมอชีวกได้ทำ
 ตามรับสั่งแล้ว.

เถโร สีหนาทํ นทนุโต ตรุณสีโห
 วย ตีหิ ปฎิเกหิ สงโขภเกตวา
 อนุโมทนํ อกาสิ. สตุถา
 อฎุจายาสนา ภิกษุสัมปรีวโต วิหาร
 คนตุวา ภิกษุหิ วตุเต ทสสิเต,
 อฎุจายาสนา คนุชกุกฎิปมุเข จตุวา
 ภิกษุสัมมสสุ สุกโตวาทำ ทตุวา
 กมมฎุจานํ กเถตุวา ภิกษุสัม
 อฎุโยเชตุวา สुरुภิกษุชวาสิตติ คนุชกุกฎิ
 ปวิสิตุวา ทกขิณน ปสเสน
 สีหเสยยํ อุกโต.

พระเถระบันลือสีหนาท เป็นดุจสีหะหนุ่ม
 ได้ทำอนุโมทนา ยังพระไตรปิฎกให้
 กระฉ่อนแล้ว. พระศาสดา เสด็จลุกขึ้น
 จากอาสนะ ทรงมีภิกษุสงฆ์แวดล้อมแล้ว
 เสด็จไปสู่วิหาร เมื่อภิกษุทั้งหลายแสดง
 วัตรเสร็จแล้ว เสด็จลุกขึ้นจากอาสนะ
 ประทับยืนอยู่ที่หน้ามุขพระคันธกุกฎิ
 ประทานสุคโตวาทตรัสบอกพระกัมมัฏ-
 ฐานแก่ภิกษุสงฆ์ ทรงส่งภิกษุสงฆ์
 แล้วเสด็จเข้าสู่พระคันธกุกฎิที่อบด้วยกลิ่น
 หอมฟุ้ง บรรทมสีหไสยา โดย
 พระปรักศว์เบื้องขวา(นอนตะแคงข้างขวา).

อถ สายณุหสมเย ภิกษุ อิตโต
 จิตโต จ สโมสริตุวา รตุตกมุพลาสาณียา

ครั้งนั้น ในเวลาเย็น ภิกษุทั้ง-
 หลาย นั่งประชุมกันข้างนี้และข้างโน้น

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปริกขิปนุตา วิวินิสิทิตวา สตุถุ
 คุณกถา อารภิสสุ “อาวุโส มหาปนุถโก
 จุพปนุถกสฺส อชฺฌมาสยํ อชานนุโต
 จตุหิ มาเสหิ เอกํ คากํ
 กณฺหาเปตฺตํ น สกุโกติ, ‘ทนุโ
 ยนฺ’ติ ตํ วิหารา นิกฺกขุตฺติ,
 สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปน อตฺตโน
 อนุตฺตรธมฺมราชตาย เอกสฺมิณฺณเวสส
 อนุตฺตราภตฺเต สห ปฏิสมฺภิทาหิ
 อรหตฺตํ อทาสิ, ตินฺนิ ปิฎฺฎกาหิ
 สห ปฏิสมฺภิทาหิเยว อากตานิ, อโห
 พุทฺธานํ พลนฺนาม มหนฺตนฺ”ติ.

อถ ภควา ธมฺมสภายํ อิมํ
 กถาปวตฺติ ติตฺวา “อชฺช มยา
 กนฺตํ วฏฺฏตี”ติ พุทฺธเสยฺยาย
 วฏฺฏจาย สฺสรตฺตทฺตฺตฺตํ นีวาเสตฺวา
 วิชฺชุตฺตํ วิวินิ กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา
 รตฺตกมฺพลสทิสํ สุกตฺมมหาปัสฺสูกุลจิวรํ

ดูจแวงด้วยผ้าม่านกัมพลสีแดง ปรราม
 คุณกถา(เรื่องพระคุณ) ของพระศาสดาว่า
 “ท่านผู้มีอายุ พระมหาบัณฑิตไม่รู้
 อธิษาศัยของพระจุพบัณฑิต จึงไม่อาจ
 เพื่อให้เรียนเอาคาถาบทหนึ่ง โดย ๔
 เดือน, ขับไล่พระจุพบัณฑิตนั้นออกจาก
 วิหาร ด้วยกล่าวว่า ‘พระรูปนี้ โง่เขลา’
 แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ประทาน
 พระอรหัตพร้อมทั้งปฏิสัมภิทา ในระหว่าง
 ภัตตรมื้อเดียวเท่านั้น แก่พระจุพบัณฑิตนั้น
 เพราะ พระองค์ทรงเป็นธรรมราชา
 ยอดเยี่ยม, พระไตรปิฎกมาแล้วพร้อมกับ
 ปฏิสัมภิทานั้นเทียว, น่าชื่นใจ ชื่อว่า
 พระกำลัง ของพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย
 ใหญ่หลวง”.

ที่นั่น พระผู้มีพระภาคทรงทราบ
 เรื่องราวนี้ ในโรงธรรม ทรงดำริว่า
 “วันนี้ เราควรจะไป” เสด็จลุกขึ้น
 จากพุทธไสยา ทรงนุ่งผ้า ๒ ชั้น ที่ย้อม
 ดีแล้ว ทรงคาดประคดเอวประดุจสายฟ้า
 ทรงครองผ้ามหาบังสุกุลของพระสุคต

๑ ฌ. สุกตมมหาจิวร.

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปารุปีตวา สุรภิกษุณฺธกฺขิโต
 นิภขมฺม มตฺตวรวารณสีหวิภนฺตวิลาเสน
 อนนฺตตาย พุทฺธสีฬุทาย ฐมฺมสมภ
 กนฺตวา อลงฺกตมณฺฑลมาลมชฺเฌ
 สุปฺณฺณตตปวรวุทฺธาสนํ อารุห
 ฉพฺพณฺณพฺพทฺธร์สีโย วิสุสชฺเชนฺโต
 อณฺณวากุจฺฉี สํโฆภยมาโน วีย
 ยุกนฺธธรรมตฺตเก พาลสุริโย วีย จ
 อาสนมชฺเฌ นิสีทิ.

อันเช่นกับผ้ากัมพลสีแดง เสด็จออกจาก
 พระคันธกฏฐอันมีกลิ่นหอมตลบแล้ว จึง
 เสด็จไปสู่โรงธรรม ด้วยความมงดงามแห่ง
 พระอากัปกิริยาที่ทรงย่างไปแล้ว ประดุจ
 พญาช้างตัวชั้บมันและประดุจสีหะ (และ)
 ด้วยการเยื้องกรายแห่งพุทธ อันไม่มีที่สุด
 เสด็จขึ้นสู่พุทธาสนะอันประเสริฐที่ได้
 บรรจงจัดไว้ ณ ท่ามกลางแห่งโรงกลม
 ที่ประดับแล้ว ประทับนั่ง ณ ท่ามกลาง
 อาสนะ เปล่งพุทธรังสีมีพรรณหก(คือ
 สีเขียว ๑ สีเหลือง ๑ สีแดง ๑
 สีขาว ๑ สีหงสบาท ๑ สีปภัสสร
 ได้แก่สีเลื่อมพรายเหมือนแก้วผลึก ๑)
 ประหนึ่งเทพผู้วิเศษบันดาลท้องมหาสมุทร
 ให้กระเพื่อมอยู่ และประหนึ่งพระอาทิตย์
 ทอแสงอ่อน ๆ เหนือยอดเขายุคันธร.

สมฺมาสมฺพุทฺเธ ปน อากตมตฺเต
 ภิกฺขุสํโฆ กถํ ปจฺฉินฺทิตฺวา
 ตฺตุนฺหิ อโหสิ.

ก็เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พอเสด็จมา
 แล้ว ภิกษุสงฆ์ก็หยุดสนทนา นิ่งเงิบ.

๑ น. มคฺควรวารณสีหวิภนฺตวิลาเสน.

คุณปริชา สุธรรมชัย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตถา มุกุเกน เมตตจิตเตน
 ปริสํ โอลเกตวา “อัยํ ปริสา
 อติวิย โสภติ, เอกสสาปี
 หตถกุกุกุจํ วา ปาทกุกุกุจํ วา
 อุกาสิตสทโท วา ขิปิตสทโท วา
 นตฺถิ สพฺเพปิเม พุทฺธการเวน
 สการวา พุทฺธเตเชน ตชฺชิตา, มยิ
 อายุกปฺปมฺปิ อกเกตวา นิสินฺเน
 เกจิ ปจมํ กถํ สมฺภูจาเปตวา น
 กเถสฺสนตฺถิ, กถาสมฺภูจาปนวตฺตุนฺนาม
 มยา ชานิตพฺพํ, อหเมว ปจมํ
 กเถสฺสามิ”ติ มธฺเรน พุทฺทมสเรน
 ภิกฺขุ อามนฺเตตวา “กาย นฺตถ
 ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสินฺนา,
 กา ปน โว อนฺตรา กถา
 วิปฺปกตา”ติ ปุจฺฉิตวา “อิมาย
 นามา”ติ วุตฺเต; “น ภิกฺขเว
 จุพฺพนถโก อิทาเนว ทนฺโร,
 ปุพฺเพปิ ทนฺโรว น... เกวลญฺจสฺสาหํ
 อิทาเนว อวสฺสโย ชาโต,

พระศาสดา ทรงตรวจดูบริษัท
 ด้วยพระฤทัยกอบปรด้วยเมตตาอันอ่อนโยน
 ทรงดำริว่า “บริษัทนี้ ย่อมงามเหลือ-
 เกิน, แม้ภิกษุรูปหนึ่ง ก็ไม่มีการคะนอง
 มือ หรือการคะนองเท้า เสียงโหหรือ
 เสียงจาม ภิกษุเหล่านี้แม้ทั้งหมดมีความ
 เคารพด้วยพุทธคารวะ(เคารพในพระ-
 พุทธเจ้า) ถูกเดชแห่งพระพุทธรเจ้าคุกคาม
 แล้ว, เมื่อเรานั่งไม่กล่าวแม้ตลอดชั่วอายุ
 ภิกษุรูปไหน ๆ จักไม่ยกเรื่องขึ้นกล่าว
 ก่อน, ธรรมดาว่าธรรมเนียมของการ
 ยกเรื่องขึ้นกล่าว เราควรรู้, ตัวเราเอง
 จำจักกล่าวขึ้นก่อน” ดังนี้แล้ว จึง
 ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายด้วยพระสุรเสียง
 อันไพเราะะ ดุจเสียงพรหม ตรัสถามว่า
 “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้พวกเธอหนึ่งประชุม
 กัน ด้วยเรื่องอะไรเล่าหนอ? ก็เรื่องราว
 อะไรที่พวกเธอหยุดค้างไว้ในระหว่าง
 เล่า?” เมื่อพวกภิกษุเหล่านั้น กราบทูล
 ว่า “ด้วยเรื่องราวชื่อนี้” ตรัสว่า
 “ภิกษุทั้งหลาย พระจุฬบัณฑกเป็นคน
 โง่เขลา ในบัดนี้เท่านั้นหามิได้ ถึงใน
 กาลก่อน เขาก็เป็นคนโง่เขลาเหมือนกัน

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปุพฺพเพปิ อวสุสโย อโหสีเยว,
 ปุพฺพเพ ปนาหํ อิมํ โลเกยฺยกุฏุมฺพสุส
 สามิกํ อกาสิ, อิทานิ โลกุตฺตร-
 คุฏุมฺพสุสา”ติ วตฺวา ตมตฺถํ
 วิตฺถารโต โสตุกาเมหิ ภิกฺขุหิ
 ยาจิโต อตีตํ อหาริ

อตีเต กิร พาราณสีนครวาสี
 เอโก มาณโว ตกุกสิลํ คนฺตุวา
 สิปปุคฺคกฺกณฺตถาย ทิสปาโมกฺขสุสา-
 จริยสุส ธมฺมนฺเตวาสิโก หุตฺวา
 ปญฺจนฺนํ มาณวกสฺตานํ อนฺตเร
 อติวิย อัจริยสุส อุปการโก อโหสี,
 ปาทปริกฺกมาทีนิจิ สพฺพภิกฺกจาณี กโรติ,
 ทนฺธตฺตาย ปน กิณฺจิจิ อุกฺกณฺหิตุ
 น สกฺโกติ. อัจริโย “อยํ
 มม พหุปรกาโร, สิग्ฺขาเปสฺสามิ
 นนฺ”ติ วายมนฺโตปิ กิณฺจิจิ สิग्ฺขาเปตฺ
 น สกฺโกติ. โส จิรํ วสิตฺวา
 เอกํ คาถํปี อุกฺกณฺหิตุ อสกฺโกณฺโต

อนึ่ง เรามีไฉ่จะเป็นที่พึงของเธอเฉพาะ
 ในบัดนี้อย่างเดียวเท่านั้น,

แม้ในกาลก่อน เราก็ได้เป็นที่พึงแล้ว
 เหมือนกัน, อนึ่ง ในกาลก่อน เรา
 ก็ได้ทำจูปันถกนี้ให้เป็นเจ้าของโลกีย-
 ทรัพย์แล้ว, บัดนี้ได้ทำให้เป็นเจ้าของ
 โลกุตระทรัพย์” อันภิกษุทั้งหลายผู้ใคร่
 จะพึงเนื้อความนั้นโดยกว้างขวางทูล
 อ้อนวอนแล้ว ทรงนำเรื่องอดีตนิทานมาว่า

เล่ากันมาว่า ในครั้งดึกดำบรรพ์
 มาณพชาวเมืองพาราณสีคนหนึ่ง ไปสู่
 กรุงตักสิลาเป็นธัมมกันเตวาสิก (ศิษย์ผู้
 เรียนธรรม) ของอาจารย์ทิสปาโมกข์
 เพื่อต้องการจะเรียนศิลปะจะได้มีอุปการะ
 แก่อาจารย์อย่างยิ่ง ภายในมาณพ
 ประมาณ ๕๐๐ คน, ทำกิจทุกอย่างมี
 การนวดเท้าเป็นต้น, แต่ก็ไม่สามารถ
 จะเรียนศิลปะอะไรได้ เพราะเป็นคนโง่.
 อาจารย์ถึงพยายามอยู่ด้วยคิดว่า “ศิษย์
 คนนี้ เป็นผู้ที่มีอุปการะมากแก่เรา, เรา
 จักให้ศิษย์นั้นศึกษา” ดังนี้ ก็ไม่อาจ
 ให้เขาศึกษาศิลปะอะไรได้. มาณพนั้น

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อุกุกณฺหิตฺวา “คมิสฺสามิ”ติ อจฺริยํ
 อาปุจฺฉิ. อจฺริโย จินฺตฺสึ “อัย
 มยฺหํ อุปการโก, ปณฺทิตฺถาวมสฺส
 ปจฺจาสีสามิ, น จ นํ กาคฺตุ
 สกฺโกมิ, อวสฺสํ มยา อิมสฺส
 ปจฺจูปกาโร กาคพฺโพ, เอกมสฺส
 มนฺตํ พนฺธิตฺวา ทสฺสามิ”ติ.

โส ตํ อรณฺณํ เนตฺวา “ฆเณสิ,
 ฆเณสิ, กิการณา ฆเณสิ, อหฺปิ
 ตํ ชานามิ ชานามิ”ติ อิมํ
 มนฺตํ พนฺธิตฺวา อุคฺคณฺหาเปนฺโต
 อเนกสตกฺขตฺตํ ปรีวตฺตาเปตฺวา
 “ปณฺณายติ เต”ติ ปุจฺฉิตฺวา “อาม
 ปณฺณายติ”ติ วุตฺเต, “ทนฺเชน
 นาม วายามํ กตฺวา ปคฺคณํ
 กตํ สิปปํ น ปลายติ”ติ อุปายํ
 อจฺจิภูตฺวา มคฺคปรีพฺพยํ ทตฺวา
 “คจฺฉ, อิมํ มนฺตํ นิสฺสาย
 ซีวิสฺสสิ, อปลายนตฺถาย ปนฺสฺส
 นิจฺจํ สชฺฌายํ กเรยฺยาสี”ติ
 วตฺวา ตํ อุยฺโยเชสิ. อถสฺส

อยู่ช้านานแล้ว เมื่อไม่อาจจะเรียน
 แม้คาถาสักคาถาหนึ่งได้ เอือมระอาแล้ว
 จึงกล่าวลาอาจารย์ว่า “กระผมจักไป
 ละ”. อาจารย์คิดว่า “ศิษย์คนนี้เป็น
 คนมีอุปการะแก่เรา, เรามุ่งหวังจะ
 ให้เขาเป็นบัณฑิต แต่เราก็ไม่สามารถ
 จะทำให้เขาบัณฑิตนั้นได้, เราจะต้อง
 ทำอุปการะตอบแก่ศิษย์นี้ให้ได้, เราจัก
 ผูกมนต์บทหนึ่งให้แก่เธอ”.

อาจารย์นั้น นำเขาไปสู่ป่าแล้ว ผูกมนต์
 บทนี้ว่า “ฆเณสิ, ฆเณสิ, กิการณา
 ฆเณสิ, อหฺปิ ตํ ชานามิ ชานามิ
 (ท่านพยายามเข้าเกิด พยายามเข้าเกิด,
 เพราะเหตุไร? ท่านจึงพยายาม, ถึงเรา
 ก็รู้เหตุนี้ได้อยู่(รู้อยู่)” ดังนี้แล้ว ให้เขา
 เรียนคาถาทบทวนกลับไปกลับมาหลาย-
 ร้อยครั้ง ถามว่า “เธอจำมนต์บทนี้ได้
 หรือ?” เมื่อศิษย์ตอบว่า “ขอรับ
 (กระผม) จำได้”, จึงพูดปลอบว่า “ศิลปะ
 ที่ ธรรมดาคนโง่ทำความพยายามทำ
 ให้คล่องแคล่วแล้ว ย่อมไม่เลือนหาย”
 ดังนี้แล้ว ก็บอกอุปาย ให้เสียบึงเดินทาง
 กล่าวว่า “จงไปเกิด, เธอจักอาศัย

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พาราณสี สมุปตตกาเล “ปุตุโต
เม สิปปิ สิกขิตฺวา อากโต”ติ
มาตา สกฺกาการสมฺมานมกาสิ.

มนต์บทนี้เลี้ยงชีพ, แต่เพื่อต้องการจะ
ไม่ให้มนต์เลือนหายไป เธอจึงทำการ
สาธยายมนต์บทนี้ไว้เป็นประจำ” ดังนี้
แล้วส่งศิษย์นั้นไป. ครั้งนั้น ในกาล
ที่มาณพนั้นมาถึงกรุงพาราณสี มารดา
ได้ทำสักการะและการยกย่อง ด้วยดีใจ
ว่า “บุตรของเราศึกษาศิลปะจบกลับมา
แล้ว”.

ตทา พาราณสีราชา “อตฺติ
นุ โข เม กายกมฺมาทิสฺสุ โภจ
โทโส”ติ ปจฺจเวกฺขนฺโต อตฺตโน
อนนฺจฺฉวิกํ กิณฺจิกิ กมฺมํ อทิสฺวา
“อตฺตโน วชฺชนฺนาม อตฺตโน น
ปณฺณายติ, ปเรสํ ปณฺณายติ,
นากรานํ ปรีคฺคณฺหิสฺสามิ”ติ จินฺเตตฺวา
สายํ อณฺเฑาตกเวเสน นิภฺขมิตฺวา
“สายมาสํ ภูฏชิตฺวา นิสินฺนมนฺนุสฺसानํ
กกาสฺลลาโป นาม นานปฺปกาโร
โหติ, สจฺหาหิ อธฺมเมเน รชฺชํ
กาเรมิ, ‘ปาเปเน อธฺมมิกรณฺเฑา
ทณฺฑทพลีอาณาทีหิ หตฺมฺหา’ติ วกฺขนฺติ,
สเจ ธฺมฺเมเน กาเรมิ ‘ทีชฺมายุโก

ในครั้งนั้น พระเจ้าแผ่นดินเมือง
พาราณสี ทรงพิจารณาอยู่ว่า “โทษ
บางอย่างในกรรมทั้งหลาย มีกายกรรม
เป็นต้นของเรามีอยู่หรือหนอ ?” ก็ไม่
ทรงเห็นกรรมอะไร อันไม่เหมาะสม
แก่พระองค์ ทรงดำริว่า “ธรรมดว่า
โทษของตน ย่อมไม่ปรากฏแก่ตน,
ย่อมปรากฏแก่คนเหล่านี้, เราจัก
กำหนด(ความเป็นอยู่)ของชนชาวเมือง”
ทรงปลอมเพศเสด็จออกไปในเวลาเย็น
ทรงดำริว่า “ธรรมดากการสนทนา
ปราศรัยกันของพวกมนุษย์ผู้หนึ่งบริโภคน
อาหารเย็น มีประการต่าง ๆ กัน, ถ้าเรา
ครองราชสมบัติ โดยไม่ชอบธรรม,

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โน โหตุ ราชา'ติ อาทีนิ วตวา พสกนิกรจักพูดกันว่า 'พวกเรา ถูก
 มม. คุณ กณฺเฐสนฺตี'ติ เตสํ พระเจ้าแผ่นดินผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ผู้
 เตสํ เกหานํ ภิตฺติอนฺุสาเรน วิจริ. ชั่วช้า เบียดเบียนด้วยกรรมต่าง ๆ
 มีปรับสินไหมเก็บภาษีและพระอำนาจ
 เป็นต้น' ถ้าเราจักรองราชสมบัติ
 โดยธรรม, พสกนิกรก็จักกล่าวสรร-
 เสริญเป็นต้นว่า 'ขอให้พระเจ้าแผ่นดิน
 ของเราทั้งหลาย จงมีพระชนมายุ
 ยืนนานเถิด' กล่าวสรรเสริญคุณของ
 เรา" ดังนี้แล้ว จึงเสด็จเที่ยวไป
 เลียบตามลำดับชายฝาเรือนเหล่านั้น ๆ.

ตสมิ ฆณฺเฐ อุมฺมงฺคโจรา
 ทูวินฺนํ เกหานํ อนฺุเตร อุมฺมงฺค
 ภินฺทนฺติ เอกอุมฺมงฺคเณว เทว
 เกหานิ ปวิสนฺตถาย. ราชา เต
 ทิสฺวา เคหจฺจนายาย อฏฺฐาสิ. เตสํ
 อุมฺมงฺคํ ภินฺทิตฺวา เคหํ ปวิสิตฺวา
 ภณฺฑทกํ โอลอฺกนกาเล มาณโว
 ปพฺพชฺฉิตฺวา ตํ มนฺตํ สชฺชฌายํ
 กโรนฺุโต "อฆฺเฐสิ อฆฺเฐสิ กิการณา
 อฆฺเฐสิ, อหฺปี ตํ ชานามิ
 ชานามิ"ติ อาห.

ในขณะนั้น พวกโจรผู้หากินทาง
 ขุดอุโมงค์กำลังขุดอุโมงค์ระหว่างเรือน ๒
 หลัง เพื่อต้องการจะเข้าไปสู่เรือน ๒ หลัง
 ทางอุโมงค์เดียวกันนั้นทีเดียว. พระราชา
 ทอดพระเนตรเห็นโจรพวกนั้น ได้
 ประทับยืนชும்อยู่ในเงาเรือน. ในกาลที่
 พวกโจรนั้นขุดอุโมงค์ เข้าไปสู่เรือน
 แล้วมองหาสิ่งของอยู่ มาณพตื่นขึ้นแล้ว
 เมื่อทำการท่อมนต์นั้น ก็กล่าวว่า
 "อฆฺเฐสิ อฆฺเฐสิ, กิการณา อฆฺเฐสิ,
 อหฺปี ตํ ชานามิ ชานามิ".

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เต ตั สุตวา “อิมิณา
 กิรมหา ฌาตวา, อิทานิ โน
 นาเสสฺสตี”ติ นีวตฺถวตฺถานิปี
 จตฺตเตตฺตวา ภิตา สมมุขสมมุขญ-
 จาเนเนว ปลายีสุ. ราชชา เต
 ปลายนฺเต ทิสฺวา อิตฺตสฺส จ
 มนฺตสชฺชฌายนสทฺทํ สุตวา เคหํ
 วตฺถเปตฺตวา นาคฺคานํ ปรีคณฺหิตฺตวา
 นิเวสนํ ปาวีสิ. โส วิภาตยา
 รตฺติยา, ปาโตว เอกํ ปุริสํ
 ปกุโกสิตฺตวา อาห “คจฺฉ ภาณ,
 อสุกฺวิถียํ อสุกฺสุมี นาม เคเห
 อุมฺมงฺโค ภิโน, ตตฺถ ตกฺกสิลโต
 สิปปิ อุกฺคณฺหิตฺตวา อากตฺตมาณโว
 อตฺถิ, ตํ อาเนหิ”ติ. โส กนฺตฺตวา
 “ราชชา ตํ ปกุโกสตี”ติ วตฺตวา
 มาณวํ อาเนสิ.

โจรเหล่านั้น ได้ฟังมนต์บทนั้นแล้ว
 ตกใจกลัว ทั้งแม่ผ้าที่ตนนุ่งแล้วพากัน
 หนีไป โดยที่ซึ่ง ๆ หน้านั้นเที่ยว
 ด้วยกล่าวว่า “นัยว่า เจ้าคนนี้รู้จัก
 พวกเราแล้ว, บัดนี้ มันจักยังพวกเรา
 ให้หนีหาย”. พระราชาทอดพระเนตรเห็น
 พวกโจรนั้นหนีไปอยู่ และฟังเสียงมาณพ
 นอกนี้สารยาณมนต์ ทรงกำหนดเรือน
 ได้แล้ว กำหนด(ความเป็นอยู่)ของชน
 ชาวเมืองแล้ว เสด็จเข้าพระราชมนเทียร.
 เมื่อราตรีสว่างแล้ว พระองค์รับสั่งเรียก
 บุรุษ คนหนึ่งมาแต่เช้าเที่ยว ตรัสว่า
 “พนาย เจ้าจงไปเถิด, ที่เรือนหลัง
 ชื่อโน้น ถนนสายโน้น พวกโจรได้ขุด
 อุโมงค์, ที่เรือนหลังนั้น มีมาณพผู้เรียน
 ศิลปะมาจากเมืองตักสิลา, เจ้าจงไป
 เชิญตัวเขามา”. เขาไปบอกว่า
 “พระเจ้าแผ่นดิน รับสั่งหาท่าน”
 พามาณพมาแล้ว.

อก นํ ราชชา อาห “จฺวํ ที่นั้น พระราชาตรัสกับมาณพนั้นว่า
 ตาต ตกฺกสิลโต สิปปิ อุกฺคณฺหิตฺตวา “พ่อ เจ้าเป็นมาณพผู้เรียนศิลปะมา

๑ ฉ. ยสุมี.

คุณปริชา สุธรรมชัย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

www.dhammadownload.com

อาคตมานโว”ติ. “อาม เทวา”ติ.
 “อมหากปิ ตัง สิปปิ เทหิ”ติ.
 “สาธู เทว, สมาสเน นิสีทิตฺวา
 คณฺหา”ติ. อถ ราชา ตถา กตฺวา
 ตัง มนฺตํ คเหตฺวา “อยนฺเต
 อจฺริยภาโค”ติ สหสฺสํ อทาสิ.

จากเมืองตักสิลาหรือ?”. มาณพกราบทูล
 ว่า “พระอาชญาไม่พ้นเกล้า ฯ พระ-
 เจ้าข้า”. พระราชาตรัสว่า “เจ้าจงให้
 ศิลปะนั้นแก่เราบ้างเถอะ”. มาณพ
 กราบทูลว่า “ดีละ พระเจ้าข้า,
 ขอพระองค์จงประทับบนอาสนะที่เสมอกัน
 แล้วเรียนเอาเถิด”. ลำดับนั้น พระราชา
 ทรงทำตามคำกราบบังคมทูลนั้นแล้ว ทรง
 เรียนมนต์นั้น ได้พระราชทานทรัพย์
 ๑,๐๐๐ (แก่เขา) ด้วยพระดำรัสว่า “นี่
 เป็นส่วนบูชาอาจารย์ของเจ้า”.

ตทา เสนาปติ รณฺโณ กปฺปกํ
 อาห “กทา รณฺโณ มสฺสुकมฺมํ
 กสิสฺสสิ”ติ. “เสว วา ปฺรเสว
 วา”ติ. โส ตสฺส สหสฺสํ ทตฺวา
 “กิจฺจํ โน อตฺถิ”ติ วตฺวา “กิ
 สามิ”ติ วุตฺเต, “रणฺโณ มสฺสुकมฺมํ
 กโรนฺโต วิย หุตฺวา ขุรํ
 อติวิย มฺสิตฺวา กลนาฬิ จินฺท,
 ตวํ เสนาปติ ภวิสฺสสิ, อหํ
 ราชา”ติ. โส “สาธู”ติ
 สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา รณฺโณ มสฺสุกรณฺทิวเส
 คณฺโธทเกน มสฺสํ เตเมตฺวา ขุรํ

ในกาลนั้น ท่านเสนาบดีกล่าวกับ
 นายกัปปกะ(ช่างตัดผม)ของพระราชาว่า
 “เมื่อไร ? เจ้าจักแต่งพระมัสสุ(หนวด)
 ของพระราชาเล่า”. นายกัปปกะบอกว่า
 “พรุ่งนี้ หรือมะรืนนี้แหละ”. เสนาบดี
 นั้นจึงให้ทรัพย์ ๑,๐๐๐ แก่นายกัปปกะ
 นั้นแล้วกล่าวว่า “ข้ามีกิจสำคัญอยู่”
 เมื่อเขาถามว่า “กิจอะไรกันนาย ?”,
 จึงบอกว่า “เจ้าจงทำที่เป็นเหมือนแต่ง
 พระมัสสุของพระราชา ลับมีดโกนให้
 คมกริบ ตัดก้านพระศอเสีย, ตัวเจ้า
 จักเป็นเสนาบดี, เราจักเป็นพระเจ้า-

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สหสฺสํ ทตฺวา ‘รณฺโณ มสฺสํ
 กโรนฺโต วยิ คณนาพี ฉินฺท,
 ตสฺมี มเต, อหิ ราชา หุตฺวา
 ตํ เสนาปตี กสิสฺสามิ’ติ อาหา”ติ.

กลับกันนั้น กราบทูลว่า “ขอได้ฝ่าละออง-
 ธุลีพระบาท โปรดพระราชทานอภัยแก่
 ข้าพระองค์เถิด พระเจ้าข้า”.
 พระราชาตรัสพลอบว่า “ช่างมันเถอะ,
 เจ้าอย่ากลัวเลย, จงเล่าไปเถิด”. นายช่าง
 กลับกราบทูลว่า “ข้าแต่สมมติเทพ
 ท่านเสนาบดีได้ให้ทรัพย์ ๑,๐๐๐ แก่
 ข้าพระองค์ กล่าวว่า ‘เจ้าจงทำที่เป็น
 เหมือนแต่งพระมัสสุของพระเจ้าแผ่นดิน
 ตัดก้านพระศอ, เมื่อพระองค์สวรรคต
 แล้ว, ตัวข้าจักเป็นพระเจ้าแผ่นดิน
 แต่งตั้งให้เจ้าเป็นเสนาบดี”.

ราชา ตํ สุตฺวา “อาจริยํ เม
 นิสฺสาย ชีวิตํ ลทฺธนฺ”ติ เสนาปตี
 ปกฺโกสาเปตฺวา “อมฺโภ เสนาปตี
 กิ นาม ตยา มม สนฺติกา
 น ลทฺธํ, อิทานิ ตํ ทฏฺฐํ น
 สกฺโกมิ, มม รฏฺฐา นิภฺขมา”ติ
 ตํ รฏฺฐา ปพฺพาเซตฺวา อาจริยํ
 ปกฺโกสาเปตฺวา “อาจริยํ ตํ นิสฺสาย
 มยา ชีวิตํ ลทฺธนฺ”ติ วตฺวา
 มหนตํ สกฺการํ กริตฺวา ตสฺส
 เสนาปตีฏฺฆานํ อทาสิ. โส ตทา

พระราชา ทรงสดับคำกราบบังคมทูล
 นั้นแล้ว ทรงดำริว่า “เราได้ชีวิตเพราะ
 อาศัยอาจารย์” ดังนี้แล้ว ตรัสสั่งให้
 เรียกเสนาบดีมา ตรัสซักถามว่า
 “เสนาบดีผู้เจริญ ชื่อว่าสิ่งของอะไร
 เจ้าไม่ได้จากสำนักของเราหรือ? เดียวนี้
 เราไม่อาจจะเห็นหน้าเจ้าได้, จงออกไป
 เสียจากแคว้นแคว้นของเรา” จึงเนรเทศ
 เสนาบดีนั้นไปจากแคว้นแคว้นแล้ว
 ตรัสสั่งให้คนเชิญมาณพผู้อาจารย์มาเฝ้า
 ตรัสว่า “ท่านอาจารย์ ข้าพเจ้าได้ชีวิต

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

จูปนุถโก อโหสิ,
ทิสปาโมกฺขาจริโยติ.

สตถา เพราะอาศัยท่าน” ได้จัดเครื่องสักการะ
ใหญ่แล้ว ประทานตำแหน่งเสนาบดีแก่
มาณพผู้อาจารย์นั้น. มาณพนั้น
ในกาลนั้น ได้เป็นพระจูปันถก,
พระศาสดาได้เป็นอาจารย์ทิสปาโมกข์.

สตถา อิมํ อตีตํ อahrtiva
“เอวํ ภิกฺขเว ปุพฺเพปิ จูปนุถโก
ทนุชฺชว อโหสิ, ตทาปิสุส อหํ
อวสุสโย หุตฺวา ตํ โลกียกฺกมุเพ
ปติฏฺฐาเปสิ”ติ วตฺวา ปุณ
เอกทิวสํ “อโห สตถา จูปนุถกสุส
อวสุสโย ชาโต”ติ กถาย
สมุฏฺฐิตาย จุพฺกเสฏฺฐิชาตเก อตีตวตฺถุ
กถेतฺวา

พระศาสดา ครั้นทรงนำเรื่องอดีต
นี้มาแล้ว ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย แม้ใน
กาลก่อน พระจูปันถก ก็เป็นคน
โง่เขลาเช่นนี้เหมือนกัน, ถึงในครั้งนั้น
เราก็ได้เป็นที่พึ่งอาศัยของเธอ ทำเธอให้
ตั้งอยู่ในโลกียทรัพย์แล้ว” ในวันรุ่งขึ้น
เมื่อเกิดการสนทนาขึ้นว่า “น่าชื่นชมจริง
พระศาสดาทรงเป็นที่พึ่งอาศัยของพระ-
จูปันถก” ทรงเล่าเรื่องอดีตในจุพก-
เสฏฐิชาตก ตรัสพระคาถาว่า

“อปปเกนปิ เมธาวิ
ปามเตน วิจกฺขณเ
สมุฏฺฐาเปติ อตฺตานํ
อณฺเฏ อคฺคิวิ สนุชฺชนุ”ติ

“บุคคลมีปัญญาเฉลียวฉลาด ย่อม
ตั้งตัวได้ ด้วยต้นทุนแต่น้อย ประดุจ
บุคคล ก่อไฟกองน้อยให้เป็นไฟ
กองใหญ่ได้ ฉะนั้น”

คาถํ วตฺวา “น ภิกฺขเว
อิทาเนวาทํ อิมสุส อวสุสโย
ชาโต, ปุพฺเพปิ อวสุสโย อโหสิเมว,

ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราไม่ได้เป็น
ที่พึ่งอาศัยของพระจูปันถกนี้ แต่ใน
บัดนี้เท่านั้น, แม้ในกาลก่อน เราก็ได้

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปุพฺเพ ปนาหํ อิมํ โลกียกฺกมฺพสฺส
 สามิกํ อกาสิ, อิทานิ โลกุตฺตร-
 กฺกมฺพสฺสา”ติ วตฺวา “ตทาปิ
 จุพฺกนฺเตวาลิกโก จุพฺปนฺถโก อโหสิ,
 จุพฺกเสฏฺฐิ ปน ปณฺทิตฺโต พยฺยโต
 นกฺขตฺตโกวิทฺโธ อหเมว”ติ ชาตกํ
 สโมธาเนสิ.

ปุเนกทิวสํ ฐมฺมสภายํ ภิกฺขุ
 กถํ สมฺมุจฺจาเปสฺสุ “อาวุโส จุพฺปนฺถโก
 จตุหิ มาเสหิ จตุปฺปทคากถํ
 คเหตุํ อสกุโกนฺโตปิ วีริยํ
 อโนสฺสชฺชิตฺวา ว อรหตฺเต ปตฺติฏฺฐิตฺโต,
 อิทานิ โลกุตฺตรฐมฺมกฺกมฺพสฺส
 สามิกโก ชาโต”ติ. สตฺถา อากนฺตฺวา
 “กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ
 กถาย สนฺนิสิณฺนา”ติ ปุจฺจิตฺวา
 “อิมาย นามา”ติ วุตฺเต, “ภิกฺขเว
 มม สาสเน อารทฺธวีริโย ภิกฺขุ
 โลกุตฺตรฐมฺมสฺส สามิกโก โหติเยว”ติ
 วตฺวา อิมํ คาถมาห

เป็นที่ฟังแล้วเหมือนกัน, แต่ในกาลก่อน
 เราได้ทำพระจุพบันถกนี้ให้เป็นเจ้าของ
 โลกียทรัพย์แล้ว, บัดนี้ เราได้ทำให้
 เธอเป็นเจ้าของโลกุตฺตรทรัพย์” ทรง
 ประมวลชาดกว่า “จุพกันเตวาลิก แม้
 ในกาลนั้น ได้เป็นจุพบันถก, ส่วน
 จุพกเศรษฐิ ผู้ฉลาดหลักแหลมเข้าใจ
 พยากรณ์นักษัตร์ คือเรานั้นเทียว”.

วันรุ่งขึ้น ภิกษุทั้งหลายสนทนากัน
 ในโรงฟังธรรมว่า “ท่านผู้มีอายุ พระ-
 จุพบันถกแม้ไม่อาจจะเรียนเอาคาถาสัก ๔
 บทได้ โดย ๔ เดือน ยังไม่เลิกละ
 ความเพียรเลย ได้ดำรงอยู่ในพระอรหัต
 แล้ว, บัดนี้เธอได้เป็นเจ้าของขุมทรัพย์
 คือโลกุตฺตรธรรม”. พระศาสดาเสด็จมา
 ตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลายบัดนี้พวกเธอ
 กำลังนั่งประชุมกันด้วยเรื่องอะไรหนอ?”
 เมื่อพวกภิกษุกราบทูลว่า “ด้วยเรื่อง
 ชื่อนี้”, ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
 ผู้ปรารถนาความเพียรในศาสนาของเรา
 ย่อมเป็นเจ้าของแห่งโลกุตฺตรธรรมแท้เทียว”
 ตรัสพระคาถานี้ว่า

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๕. “อุฏฺฐาเนนปฺปมาเทน
 สณฺณเมเน ทเมเน จ
 ทิปฺ กยิราถ เมธาวิ
 ยํ โอิโฆ นาภิกีรตี”ติ.

ตตฺถ	ทิป	กยิราถาติ
วิริยสงฺขาทေန	อุฏฺฐาเนน	สตียา
อวิปฺปวาสการณฺสงฺขาทေန	อปฺปมาเทน	
จตุปาริสฺสุทฺธิสึลสงฺขาทေန	สณฺณเมเน	
อินฺทฺริยทมเนน	จาติ	อิเมหิ
การณฺญเตหิ	จตุหิ	ธมฺเมหิ
ธมฺโมชปณฺณาย	สมนฺนาคโต	เมธาวิ
อิมฺสุมิ	อติทูลฺลภปติฏฺฐจตาย	อติคฺมุภีเร
สํสารสาครเร	อตุตฺโท	ปติฏฺฐานภุตํ
อรหตุตผลทิป	กยิราถ	กเรยฺย
กาตุํ	สภฺกฺกุณฺเณยฺยาติ	อตุโถ.

๒๕. “คนมีปัญญา พึ่งทำที่พึ่งเพียงดัง
 เกาะที่กิเลสเพียงดังห้วงน้ำ ท่วมทับ
 ไม่ได้ ด้วยความขยัน ความไม่
 ประมาท ความสำรวม และ
 ความฝึก”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า พึ่งทำที่
 พึ่งเพียงดังเกาะ ความว่า คนมีปัญญา
 ผู้ประกอบด้วยปัญญาอันรุ่งเรืองในธรรม
 พึ่งทำคือพึ่งกระทำ ได้แก่ พึ่งอาจเพื่อ
 จะทำเกาะคืออรหัตผลอันเป็นที่พึ่งพำนัก
 ของตน ในสาครคือสงสารอันลึกยิ่ง
 เพราะความเป็นที่พึ่งอันหาได้ยากยิ่งนี้
 ด้วยธรรม ๔ ประการอันเป็นเหตุเหล่านี้
 คือ ด้วยความขยัน กล่าวคือ ความเพียร
 ๑ ด้วยความไม่ประมาท กล่าวคือ การ
 ไม่อยู่ปราศจากสติ ๑ ด้วยความสำรวม
 กล่าวคือปาริสฺสุทฺธิสึลสี่ ๑ ด้วยความฝึก
 อินฺทฺริย ๑.

๑ ฉ. อวิปฺปวาสการณฺสงฺขาทေန.

ก็ทิสฺ ? ยํ โอม นามิกิรตีติ
 ยํ จตุพฺพิโรปิ กิเลสโสม อภิกิรตุ
 วิทฺธเสตุํ น สกฺโกติ. น หิ สกฺกา
 อรหตุตํ โอมเนน วิกีรตุณฺติ.

คาถาวसानเน พหุ โสตา-
 ปนฺนาทโย. อหฺสุ. เอวํ เทสนา
 สมฺปตฺตปริสาย. สาทฎิกกา ชาตาดิ.

จูปนฺถกตฺเถรวตฺถุ ตติยํ.

ถามว่า ฟังทำที่ฟังเพียงดังเกาะเช่นไร?
 ตอบว่า ฟังทำที่ฟังเพียงดังเกาะที่กิเลส
 เพียงดังห้วงน้ำท่วมทับไม่ได้. อธิบายว่า
 ฟังทำที่ฟังเพียงดังเกาะ ที่ห้วงน้ำ คือ
 กิเลสทั้ง ๔ อย่าง ไม่อาจเพื่อท่วมทับได้
 คือเพื่อกำจัด. เป็นความจริง พระอรหัต
 อันห้วงน้ำไม่อาจ จะท่วมทับได้.

ในเวลาจบคาถา ชนเป็นอันมาก
 ได้เป็นพระอริยบุคคลมีพระโสดาบันเป็น-
 ต้น. เทสนา ได้สำเร็จประโยชน์
 แก่บริษัทผู้ประชุมกันแล้ว ดังนี้แล.

เรื่องพระจูปนฺถกที่ ๓ จบ.

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๔. พาลนกุขตตวตถุ

๒๖. ปมาทมนุญฺญชนฺติ
พาลา ทุมฺเมธิโน ชนา
อปฺปมาทญจ เมธาวิ
ธนํ เสฏฺฐจํ รกฺขติ.

๒๗. ปมาทมนุญฺญเชถ
มา กามรติสนฺถวํ
อปฺปมตฺโต หิ ฉายนฺโต
ปปฺโปติ วิปุลํ สุขํ.

๔. เรื่องพาลนักษัตร

๒๖. เหล่าชนผู้เขลา ผู้มีปัญญาทราวม
ย่อมชวนชวายเป็นเรื่อง ๆ ซึ่งความ
ประมาท ส่วนเหล่าชนผู้มีปัญญา
ย่อมรักษาความไม่ประมาท ไว้ได้
เพียงดังบุคคล รักษาทรัพย์อัน
ประเสริฐ.

๒๗. พวกเขา จงอย่าชวนชวายเป็นเรื่อง ๆ
ซึ่งความประมาทเลย อย่าตาม
ชวนชวายความเขยชิด ด้วยความ
ยินดีในกาม เพราะว่าบุคคลผู้ไม่
ประมาท เฟ่งพินิจอยู่ ย่อมบรรล
ความสุขอันไพบูรณ์.

คุณปริชา สุธรรมชัย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๔. พาลนกุขตตวตฺถุ

ปมาทมนุญฺญชฺชนฺตํ อิมํ ธมฺม-
เทสนํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
พาลนกุขตฺตํ อารพฺภ กณฺเธิ.

เอกสฺมี หิ สมเย สาวตฺถิยํ
พาลนกุขตฺตํ นาม สงฺฆมฺมจํ. ตสฺมี
นกุขตฺเต พาลา ทุมฺเมธิโน ชนา
ฉาริกาย เจว โคมเยน จ สรีรํ
มกุเขตฺวา สตฺตาทํ อสพฺภิวาจํ
ภณฺนตา วิจรนฺติ. กณฺจि ฌาตี
วา สุหฺชชํ วา ปพฺพชิตํ วา
ทิสฺวา ลชฺชนฺตา นาม นตฺถิ, ทฺวาเร
ทฺวาเร จตฺวา อสพฺภานิ ภณฺนติ.
มนุสฺสา เตสํ อสพฺภิวาจํ โสตุ
อสกฺโกนฺตา ยถาพลํ อหฺมํ วา
ปาทํ วา กหาปณํ วา เปเสนฺติ.
เตสํ เตสํ อมฺรทฺวาเร ลทฺธํ ลทฺธํ
คเหตฺวา ปกฺกมฺนฺติ.

๔. เรื่องพาลนักรัศตร

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
พระเชตวัน ทรงปรารภนักรัศตร
ของคณพาล ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า
ย่อมนชวนขวยเนื่อง ๆ ซึ่งความประมาท
เป็นต้น.

ความพิสดารว่า ในสมัยหนึ่ง ใน
เมืองสาวัตถี ประชาชนต่างป่าวประกาศ
ชื่อพาลนักรัศตรกัน. ในนักรัศตรนั้น
พวกชนพาลผู้มีปัญญาทรามเอาขี้เถ้า
และโคมัย(ขี้โค)ทาร่างกาย เทียวกล่าว
วาจาของอัสตบुरुช ตลอด ๗ วัน. ชน-
ทั้งหลายเห็นใคร ๆ ผู้เป็นญาติที่ดี
เป็นเพื่อนที่ดี เป็นบรรพชิตที่ดี ชื่อว่า
จะละอายอยู่ ไม่มี, คนทั้งหลายยินกล่าว
คำของอัสตบुरुช อยู่ในทุก ๆ ประตุ.
มนุษย์ทั้งหลาย ไม่อาจจะฟังวาจาของ
อัสตบुरुชของพวกเขาได้ ส่งทรัพย์ไป
ให้ถึงบาทบ้าง บาทหนึ่งบ้าง กหาปณะ
หนึ่งบ้าง ตามกำลัง. พวกเขาถือเอา
ทรัพย์ที่ตนได้แล้ว ๆ ที่ประตุเรือนของ
มนุษย์เหล่านั้น ๆ แล้ว ก็หลีกไป.

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตทา ปน สาวตถิยํ ปญจ-
 โภจิมตฺตา อริยสาวกา โหนติ. เต
 สตฺถุ สาสนํ เปสยีสฺสุ “ภควา
 ฆนฺเต สตฺตาหํ ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ
 นครํ อปฺวิสิตฺวา วิหารเวยว โหตุ”ติ.
 เต จ ปน สตฺตาหํ ภิกฺขุสงฺฆสฺส
 วิหารเวยว ยาคุกตฺตาทีนํ สมุปาเทตฺวา
 หาราเปสฺสุ, สยंपิ เคะหา น นิกฺขมียสฺสุ.
 นกฺขตฺเต ปน ปรีโยสียเต, อฏฺฐเม
 ทิวเส พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ
 นิมนฺเตตฺวา นครํ ปเวเสตฺวา
 มหาทานํ ทตฺวา เอกมฺหตํ นิสินฺหา
 “ภนฺเต อติทฺกุเชน โน สตฺต
 ทิวสา อติทฺกนฺตา, พาลานํ
 อสพฺภาณิ สุนฺหุตานํ กณฺเฑนา
 ภิชฺชนาการปฺปตฺตา วีย โหนติ, โภจि
 กสฺสจฺจि น ลชฺชติ, เตน มยํ
 ตุมฺหากํ อนฺโตนครํ ปวิสิตฺตํ น
 ทมฺหา, มยंपิ เคะโต น
 นิกฺขมิมฺหา”ติ อาหํสฺสุ. สตฺถา เตสํ
 กถํ สุตฺวา “พาลานํ ทุมฺเมธานํ
 กิริยา นาม เอวรูปา โหติ,
 เมธาวิโน ปน ฐนสารํ วีย

ก็ในกาลนั้น ในเมืองสาวัตถี มี
 พระอริยสาวกอยู่ประมาณ ๕ โภจ.
 ท่านเหล่านั้น ส่งข่าวไปถวายแด่พระ-
 ศาสดาว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 ขอพระผู้มีพระภาคพร้อมทั้งภิกษุสงฆ์
 อย่าเสด็จเข้าไปสู่พระนคร จงประทับอยู่
 ในวิหารสิ้น ๗ วันก่อน”. ก็แล ชน
 เหล่านั้น จัดแจงสิ่งของต่าง ๆ มีข้าวต้ม
 และข้าวสวยเป็นต้นแล้ว ให้นำไป
 ในวิหารนั้นเที่ยว เพื่อภิกษุสงฆ์ตลอด ๗
 วัน, ถึงตัวเองก็ไม่ออกจากเรือน. ก็
 เมื่อนักขัตฤกษ์เสร็จสิ้นแล้ว, ในวันที่ ๘
 เหล่าอริยสาวก ทูลอาราธนาภิกษุสงฆ์
 มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ให้เสด็จ
 เข้าไปสู่พระนคร ถวายมหาทาน นั้
 ณ ที่ควรข้างหนึ่งกราบทูลว่า “ข้าแต่-
 พระองค์ผู้เจริญ ๗ วันของข้าพระองค์
 ผ่านพ้นไป โดยความลำบากยิ่ง,
 เมื่อพวกข้าพระองค์ได้ฟังวาจาไมใช่ของ
 สัตบุรุษของพวกคนพาล หูทั้ง ๒ ย่อม
 เป็นเหมือนดังว่าถึงอาการแตก, ไกร ๆ
 ย่อมไม่ละอายต่อใคร ๆ เลย, เพราะ
 เหตุนั้น พวกข้าพระองค์ จึงไม่ให้

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อปปมาทํ รุกขิตฺวา นิพฺพานสมฺปตฺติ
 ปาปฺพนฺหฺติ”ติ วตฺวา อีมา เทว
 คากา อภาสิ

พระองค์เสด็จเข้าไปยังภายในพระนคร,
 แม้พวกข้าพระองค์ก็ไม่ได้ออกจากเรือน”.
 พระศาสดาทรงสดับคำกราบทูล ของ
 พวกอริยสาวกเหล่านั้นแล้ว ตรัสว่า
 “ขึ้นชื่อว่า กิริยาของพวกคนพาล ผู้มี
 ปัญญาทรามย่อมเป็นเช่นนี้, ส่วนคนผู้มี
 ปัญญาทั้งหลาย รักษาความไม่ประมาท
 ไว้เหมือนทรัพย์อันเป็นสาระ ย่อมถึง
 สมบัติคือพระนิพพาน” ได้ทรงภาษิต
 ๒ พระคาถาเหล่านี้ว่า

๒๖. “ปมาทมนฺยุญฺชนฺติ
 พาลา ทุมฺเมธิโน ชนา.
 อปปมาทญฺจ เมธาวิ
 ธนํ เสฏฺฐํ ว รุกฺขติ.

๒๖. “เหล่าชนผู้เขลา ผู้มีปัญญาทราม
 ย่อมขวนขวายเนื่อง ๆ ซึ่งความ
 ประมาท ส่วนเหล่าชนผู้มีปัญญา
 ย่อมรักษาความไม่ประมาท ไว้ได้
 เพียงดังบุคคล รักษาทรัพย์อัน
 ประเสริฐ.

๒๗. มา ปมาทมนฺยุญฺเชถ
 มา กามรติสนฺถวํ
 อปปมตฺโต หิ ฌายนฺโต
 ปปฺโปติ วิปฺลํ สุขนฺ”ติ.

๒๗. พวกเธอ จงอย่าขวนขวายเนื่อง ๆ
 ซึ่งความประมาทเลย อย่าตาม
 ขวนขวายความเซยซิด ด้วยความ
 ยินดีในกาม เพราะว่าบุคคลผู้ไม่
 ประมาท เฟ่งพินิจอยู่ ย่อมบรรลु
 ความสุขอันไพบูรณ์”.

ดตุถ พาลาติ พาละยน
 สมนุหาคตา อิลโลกปรโลกตุถ
 อชานนุตา. ทุมเมธิโนติ นิบุปญญา.
 เต ปมาเท อาทินวั อปสสนุตา
 ปมาท อนุญชุนติ ปวตเตนุติ
 ปมาเทน กาล วิตินาเมนุติ. เมธาวิตติ
 ธมโมชปญญา ย สมนุหาคโต ปน
 ปนุชิตโต กุลวสานุคต เสฏฐจ
 อุตตม สุตตรัตนธณ วิย อปุปมาท
 รกขติ.

บรรดาค่าเหล่านั้น คำว่า ผู้เขลา
 คือ ผู้ประกอบด้วยความเป็นชนพาล ได้แก่
 ผู้ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกนี้และประโยชน์
 ในโลกหน้า. คำว่า ผู้มีปัญญาธรรม
 คือผู้ไร้ปัญญา. ชนพาลเหล่านั้น เมื่อ
 ไม่เห็นโทษในความประมาท ชื่อว่า
 ย่อมตามชวนชวายเป็น ย่อมให้ความ
 ประมาทเป็นไป ได้แก่ ย่อมให้กาล
 ล่วงไปด้วยความประมาท. คำว่า ผู้มี
 ปัญญา คือส่วนบัณฑิตผู้ประกอบด้วย
 ปัญญาอันรุ่งเรืองในธรรม ย่อมรักษา
 ความไม่ประมาท เหมือนบุคคลรักษา
 ทรัพย์ คือ รัตนะ ๗ ประการ อัน
 ประเสริฐ คือสูงสุด อันดำเนินตาม
 วงศ์ตระกูล.

ยถา हि “อุตตม ธนํ นิสสาย
 กามคุณสมุปตตี ปาปุณิสสาม,
 ปุตตทการมปิ โปเสสสาม, ปรโลก-
 คมนมกคํ โสเชสสามา”ติ ธเน
 อานิสสํ ปสสนุตา ตํ รกขนุติ,
 เอวํ ปนุชิตโตปิ “อปุปมตโต
 ปจมชฎานาสิณี ปฏิลภติ, มคคผลาทีนิ
 ปาปุณาติ, ติสุโส วิชชา จ

อธิบายว่า เหมือนอย่างว่า ชนทั้งหลาย
 เมื่อเห็นอานิสงส์ในทรัพย์ว่า “เราทั้งหลาย
 อาศัยทรัพย์อันสูงสุด จักถึงสมบัติคือ
 กามคุณบ้าง, จักเลี้ยงบุตรและภรรยา
 บ้าง, จักทำทางไปสู่ปรโลกให้หมดจด
 บ้าง” ชื่อว่า ย่อมรักษาทรัพย์นั้นไว้ได้
 ฉันท, แม้บัณฑิตก็ฉันทนั้น เมื่อ
 พิจารณาเห็นอานิสงส์ในความไม่ประมาท

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธรรมบท.ป-ท.๒-๑๓

ฉ อภิญญา จ สมุปาเทตี”ติ
 อปฺปมาเท อานิสฺสํ สมฺปสฺสนฺโต
 ธนํ เสฏฺฐํ วยิ อปฺปมาทํ รกฺขตฺติ
 อตฺถโก. มา ปมาทนฺติ ตสฺมา
 ตุมฺเห มา ปมาทมนุญฺเจตฺต มา
 ปมาเทน กาลํ วิตฺตินามยิตฺถ. มา
 กามรตฺติสฺสนฺถวณฺติ วตฺถุกามกิลฺเสกามเมสฺสุ
 รตฺติสฺสงฺชาตํ ตณฺหาสนฺถวปี มา
 อญฺญุเชตฺต มา วินฺทตฺต มา ปฏฺฐิตฺต.
 อปฺปมตฺโต หีติ อฺปฏฺฐิตฺตสฺติตาย
 หิ อปฺปมตฺโต ฉายนฺโต ปุคฺคโล วิปฺลํ
 โอพารํ นิพฺพานสฺขํ ปาปฺณาตฺติ.

คาถาปริโยसानะ พหู โสตา-
 ปนฺนาทโย อหฺเสสุ. มหาชนสฺส

ว่า “ชนผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมกลับได้
 ฌานทั้งหลาย มีปฐมฌานเป็นต้น, ย่อม
 บรรลุโลกุตระธรรม มีมรรคและผลเป็นต้น,
 ย่อมยังวิชา ๓ และอภิญญา ๖ ให้
 ถึงพร้อม” ชื่อว่า ย่อมรักษาความ
 ไม่ประมาทไว้ เหมือนบุคคลรักษาทรัพย์
 อันประเสริฐ ฉะนั้น. คำว่า **อย่าตาม
 ประกอบความประมาท** ความว่า
 เพราะฉะนั้น พวกเธอจงอย่าชวนชวาย
 เนื่อง ๆ ซึ่งความประมาท คืออย่าให้
 กาลล่วงไปด้วยความประมาท. คำว่า
**อย่าตามประกอบความเขยชิดด้วยความ
 ยินดีในกาม** ความว่า อย่าตามชวน-
 ชวาย คืออย่าประสพ ได้แก่ อย่าได้
 แม้ความชื่นชมด้วยอำนาจแห่งตัณหา
 กล่าวคือความยินดีในวัตถุกามและกิลฺเส-
 กาม. คำว่า **เพราะว่าผู้ไม่ประมาท**
 เป็นอาทิ ความว่า เพราะว่าเป็นผู้
 ผู้ไม่ประมาทเพราะความเป็นผู้มีสติตั้งมั่น
 พังอยู่ ย่อมประสพความสุขเกิดแต่
 นิพพานอันไพบูรณ์ คือโอฬาร.

ในที่สุดคาถา ชนเป็นอันมาก ได้-
 เป็นพระอริยบุคคลมีพระโสดาบันเป็นต้น.

ม.ร.ว.อรรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วรรค)

๔. เรื่องพาลนักรัศ

๒๐๗

สาตติกา เทสณา ซาตติ.

เทศนาได้สำเร็จประโยชน์แก่มหาชน
ดังนี้แล.

พาลนกุขตตวตถุ จตตถ.

เรื่องพาลนักรัศที่ ๔ จบ.

๕. มหาภสฺสปรตฺตเถรวตฺต

๒๘. ปมาทํ อปฺปมาเทน
ยทา นฺทติ ปณฺทิตโต
ปณฺณปาสาทมารุห
อโสโก โสกินี ปชํ
ปพฺพตฺตจฺจว ภูมฺมจฺจ
ธีโร พาเล อเวกฺขติ.

๕. เรื่องพระมหากัสสปเถระ

๒๘. ในกาลใด บัณฑิตย่อมบรรเทาความ
ประมาท ด้วยความไม่ประมาท
ในกาลนั้น บัณฑิตนั้นขึ้นสู่ปัญญา
เพียงดังปราสาท ไม่มีความ
เศร้าโศก ย่อมพิจารณาเห็นหมู่ชน
ผู้มีความโศก ปราชญ์ย่อม
พิจารณาเห็นเหล่าคนพาลได้เหมือน
คนผู้ยืนอยู่บนยอดเขา มองเห็น
คนทั้งหลายผู้ดำรงอยู่บนพื้นดินได้
ฉะนั้น.

ม.ร.ว.อรรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๕. มหากัสสปตเถรวตถุ

ปมาทํ อปฺปมาเทนาคิ อิมํ
 ฌมฺมเทสนํ สตุฏฺทา เขตฺตวเน วิหรนฺโต
 มหากัสสปตเถรํ อารพฺภ กถเอสิ.

เอกสฺมึ หิ ทิวเส เถโร
 ปิปลิคุหายํ วิหรนฺโต ราชคเห
 ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปจฺจมาตฺตํ
 ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต อาโลกํ
 วทฺตเมตฺตวา ปมตฺเต จ อปฺปมตฺเต
 จ อุกฺกปจฺวิปฺพพฺตาทิสฺสุ จวนเก
 อฺปฺปชฺชนเก สตุฏฺเต ทิพฺเพน จกฺขุณา
 โอลิเกนฺโต นิสฺสีทิ.

สตุฏฺทา เขตฺตวเน นิสฺสินฺโภาว
 “เกน นุ โข วิหาเรณ อชฺช
 มม ปุตฺโต กสฺสโป วิหฺรตี”ติ
 ทิพฺเพน จกฺขุณา อฺปฺธาเรนฺโต
 “สตุฏฺตานํ จุตฺตฺปาตํ โอลิเกนฺโต
 วิหฺรตี”ติ ญตฺตวา “สตุฏฺตานํ
 จุตฺตฺปาโต นาม พุทฺธญาเนนาปิ
 อปริจฺจินฺโน, มาตฺตฺกฺจฺฉิยํ ปฏิสฺนฺธี

๕. เรื่องพระมหากัสสปเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับในพระ-
 เขตวัน ทรงปรารภพระมหากัสสปเถระ
 ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า บัณฑิต
 บรรเทาความประมาท ด้วยความไม่
 ประมาท เป็นต้น.

ความพิสดารว่า ในวันหนึ่ง พระ-
 เถระอยู่ในถ้ำปิปลิ เทียวไปบิณฑบาต
 ในกรุงราชคฤห์ กลับจากบิณฑบาต
 ภายหลังภัต หนึ่งเจริญอาโลกกสิณ
 ตรวจดูเหล่าสัตว์ผู้ประมาทแล้วและไม่
 ประมาทแล้ว ผู้จืดและอุปติ ในสถานที่
 ทั้งหลาย มีน้ำ แผ่นดิน และภูเขา
 เป็นต้นอยู่ ด้วยทิพยจักขุ.

พระศาสดา ประทับนั่งในพระ-
 เขตวันเทียว ตรวจดูด้วยทิพยจักขุว่า
 “วันนี้ กัสสปะผู้บุตรของเรา ย่อมอยู่ด้วย
 ธรรมเครื่องอยู่อะไรหนอแล” ทรงทราบ
 ว่า “เขตรวจดูการจืดและอุปติของ
 เหล่าสัตว์อยู่” ตรัสว่า “ชื่อว่า การจืด
 และการเกิดของสัตว์ทั้งหลาย แม้พระ-
 พุทธญาณก็กำหนดไม่ได้, อันใดร ๑

ม.ร.ว.อรุวดี มาณะวิท
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คเหตฺวา มาตาปิตโร อชานาเปตฺวา ว
 จวนกสตุตฺตานํ ปริจฺเจทํ กาทํ น
 สกฺกา, เต ชานิตฺตํ ตว อวิสโย
 กสฺสเป อปฺปมตฺตโก ตว วิสโย,
 สพุทฺโส ปน จวนฺเต จ อฺปฺปชฺชนฺเต
 จ ชานิตฺตํ ปสฺสิตฺตํ พุทฺธานเมว
 วิสโย”ติ วตฺวา โอภาสํ ผริตฺวา
 สมฺมุเข นิสินฺโน วย หุตฺวา อิมํ
 กาทมฺภ

ไม่อาจจะทำการกำหนดเหล่าสัตว์ผู้ถือ
 ปฏิสนธิในท้องมารดาแล้วไม่ให้มารดา
 และบิดารู้อยู่ก็จู้ได้ การรู้สัตว์เหล่านั้น
 มีใช้วิสัยของเธอ กัสสปะ วิสัยของเธอ
 มีประมาณน้อย, ก็ การรู้การเห็น
 เหล่าสัตว์ผู้จู้และผู้เกิดอยู่ โดยประการ
 ทั้งปวง เป็นวิสัยของพระพุทธเจ้า
 ทั้งหลายเท่านั้น” ทรงแผ่พระรัศมีไป
 เป็นประจักษ์ว่าประทับนั่งอยู่ตรงหน้า ตรัส
 พระคาถานี้ว่า

๒๘. “ปฺมาทํ อปฺปมาเทน
 ยทา นฺทติ ปณฺทิตโต
 ปณฺญาปาสาทมารุญฺห
 อโสโก โสกินี ปชํ
 ปพฺพตฺตฺวจฺว ภูมฺมฏฺเจ
 ธีโร พาลเ อเวกฺขติ”ติ.

๒๘. “ในกาลใด บัณฑิต ย่อมบรรเทา
 ความประมาท ด้วยความไม่
 ประมาท ในกาลนั้น บัณฑิตนั้น
 ขึ้นสู่ปัญญาเพียงดังปราสาท ไม่มี
 ความเศร้าโศก ย่อมพิจารณาเห็น
 หมู่สัตว์ ผู้มีความโศก ปราชาญ์
 ย่อมพิจารณา เห็นเหล่าคนพาลได้
 เหมือนคน ผู้ยืนอยู่บนยอดเขามอง-
 เห็นคนทั้งหลาย ผู้ดำรงอยู่บน
 พื้นดินได้ ฉะนั้น”.

ตตฺถ นฺทตฺติ ยถา นาม
 ปกฺขรณํ ปวิสฺนุตํ นโวทกํ

บรรดาค่าเหล่านั้น คำว่า ย่อม
 บรรเทา ความว่า ในกาลใด บัณฑิต

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภูมียัง จิตะ ออุปริปาสาทะ วา จิตะ
 ปาสาทปริเวณเณ จิตะ อภิจุฉะเน
 อเวกขติ, ตถา โสปี ธีโร ปณฺหิโต
 มหาชีณาสโว อสมฺมุจฺฉินฺนาวฏฺฐพีเช
 พาลเณ จวณฺเต จ ออุปชฺชณฺเต จ
 อภิจุฉะเน อเวกขติติ.

คากาปริโยसानเ พหุ โสตา-
 ปตฺติผลาทินิ สจฺฉิกโรสุติ.

มหากสฺสปตฺเตรวตฺถุ ปณฺจมํ.

ทั้งหลาย ผู้ดำรงอยู่บนพื้นดิน ฉะนั้น
 อธิบายว่า บุคคลผู้ยืนอยู่บนยอดเขา
 ย่อมมองเห็นเหล่าชนผู้ดำรงอยู่บนพื้นดิน
 ก็ดี คนผู้ยืนอยู่บนปราสาทชั้นบน ย่อม
 มองเห็นเหล่าชน ผู้ดำรงอยู่ในบริเวณ
 ปราสาท โดยไม่ยากก็ดี ฉันทใจ,
 ปราชญ์คือบัณฑิต ได้แก่พระมหา-
 ชีณาสพ แม้ฉนั้น ก็ย่อมพิจารณาเห็น
 เหล่าคนพาล ผู้ยังถอนพืชคือวัฏฏะไม่ได้
 ซึ่งกำลังจุดและอุปติโดยไม่ยาก ฉันทนั้น.

ในที่สุดพระคากา ชนเป็นอันมาก
 กระทำให้แจ้งอริยผลทั้งหลาย มีโสดา-
 ปตฺติผลเป็นต้น ดังนี้แล.

เรื่องพระมหากัสสปเถระที่ ๕ จบ.

ม.ร.ว.อรวดี. มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๖. เทวสหายนิกขุชุตถุ

อปฺปมตฺโต ปมตฺเตสฺสุติ อิมํ
 ฐมฺมเทสนํ สตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต
 เทว สหายนเก นิกฺขุ อารพฺภ
 กเถสิ.

เต กิร สตฺถุ สนฺติเก
 กมฺมฏฺฐานํ คเหตฺวา อารญฺญิกวิหารํ
 ปวิสิสฺสุ เตสฺсу เอโก สกาลสฺเสว
 ทารุณิ อหริตฺวา องฺคารกปลลํ
 สขุเขตฺวา ทหรสามเณเรหิ สทฺธิ
 สลฺลปนฺโต ปจฺมยามํ วิสิพฺพมาโน
 นิสิตฺติ. เอโก อปฺปมตฺโต สมณฐมฺมํ
 กโรนฺโต อิตโร โอวทติ “อาวุโส
 มา เอวํ กิร, ปมตฺตสฺส หิ
 จตฺตารอ อปายา สกขฺรสทิสสา,
 พุทฺธา จ นาม น สาเกยฺเยน
 อาราเชตฺตุ สกฺกา”ติ. โส ตสฺโสวาทํ
 น สฺนฺนาติ. อิตโร “นายํ
 วจนฺกฺขโม”ติ ตํ อวตฺวา อปฺปมตฺโต
 สมณฐมฺมํ อกาสิ.

๖. เรื่องภิกษุ ๒ สหาย

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเชตวัน ทรงปรารภภิกษุผู้เป็น
 เพื่อนกัน ๒ รูป ตรัสพระธรรมเทศนา
 นี้ว่า เมื่อชนทั้งหลายประมาณ คนมี
 ปัญญาดีไม่ประมาณ เป็นต้น.

เล่ากันว่า ภิกษุ ๒ รูปนั้น เรียน
 กัมมัฏฐาน ในสำนักของพระศาสดา
 แล้ว เข้าไปยังวิหารอันตั้งอยู่ในป่า.
 บรรดาภิกษุ ๒ รูปนั้น รูปหนึ่ง ขนพิน
 มาต่อเวลายังวันนั้นเที่ยวแล้วจัดเตาไฟ หนึ่ง
 ผิงไฟสนทนาอยู่กับภิกษุหนุ่มและสามเณร
 ตลอดปฐมยาม. ภิกษุรูปหนึ่งไม่ประมาณ
 ทำสมณธรรมอยู่ ตักเตือนภิกษุรูปนอกนี้
 ว่า “ผู้มีอายุ ท่านอย่าได้ทำอย่างนี้เลย,
 เพราะใช้อบาย ๔ เป็นเช่นกับเรือน
 ของตน ของคนผู้ประมาณแล้ว, จึงอยู่
 ธรรมดาพระพุทฺธเจ้าทั้งหลาย อันบุคคล
 ผู้โง่เขลา ไม่อาจจะให้ทรงโปรดปราน
 ได้”. ภิกษุ ผู้ประมาณรูปนั้น ไม่ฟัง
 คำตักเตือน ของภิกษุผู้ไม่ประมาณรูปนั้น.
 ภิกษุไม่ประมาณนอกนี้ คิดว่า “ภิกษุนี้

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“ไม่อดทนคำตักเตือน” ดังนี้ จึงไม่
ตักเตือนเธอ ไม่ประมาทแล้วเที่ยว
ได้บำเพ็ญสมณธรรม.

อลสตฺถโรปี ปจฺมยาเม
วิสิพฺเพตฺวา อิตฺรสุส จงฺกมิตฺวา คพฺภํ
ปวิฏฺฐกาเล ปวิสิตฺวา “มหากุสิต
สยนตฺถาย อรณฺณํ ปวิฏฺฐโจสิ, ก็
พฺพุชานํ สนฺติเก กมฺมฏฺฐานํ
คเหตฺวา อฏฺฐาย รตฺติณฺทิว
สมณธมฺมํ กาคฺตุํ น วฏฺฐติ”ติ
วตฺวา อตฺตโน วสนฺนฏฺฐานํ
ปวิสิตฺวา นิปฺชชิตฺวา สุปฺติ.

ฝ่ายพระเถระผู้เกียจคร้าน ผิงไฟ
ในปฐมยาม ในกาลที่ภิกษุนอกนี้เดิน
จงกรมแล้ว เข้าไปสู่ห้อง จึงเข้าไปพูด
(เตือน) ว่า “ท่านผู้เกียจคร้านมาก ท่าน
เข้ามาสู่ป่าเพื่อต้องการนอน อันบุคคล
เรียนเอากัมมัฏฐาน ในสำนักของพระ-
พุทธเจ้าทั้งหลายแล้ว ลุกขึ้นบำเพ็ญ
สมณธรรมตลอดทั้งคืนทั้งวัน ไม่ดีหรือ?”
ดังนี้แล้ว จึงเข้าไปสู่ที่พักของตนแล้ว
ก็จำวัดหลับ.

อิตโรปี ปจฺมยาเม จงฺกมิตฺวา
มชฺฌิมยาเม วิสุสมิตฺวา ปจฺฉิมยาเม
ปจฺจุฏฺฐาย สมณธมฺมํ กโรติ. โส
เอวํ อปฺปมตฺโต วิหรนฺโต นจิรสฺเสว
สห ปฏฺิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.
อิตโร ปมาเทเนว วิตินาเมสิ. เต
วฏฺฐวสุสา สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตุวา
สตฺถวํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิสฺสุ.
สตฺถวา เตหิ สทฺธิ ปฏฺิสนฺถวํ

แม้ภิกษุ(ผู้ไม่ประมาท)นอกนี้ เดิน
จงกรม ในปฐมยาม พักผ่อนใน
มัชฌิมยาม กลับลุกขึ้นในปัจฉิมยาม
บำเพ็ญสมณธรรมอยู่. เธอผู้ไม่ประมาท
อยู่อย่างนี้ ต่อกาลไม่นานนัก ก็บรรลु
พระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย.
ภิกษุผู้เกียจคร้านนอกนี้ ให้เวลาว่างไป
ด้วยความประมาทนั้นเที่ยว. ภิกษุทั้ง ๒
รูปนั้น ออกพรรษาแล้วจึงพากันไปยัง

ม.ร.ว.อรุวดี มาณะวิท
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กตวา “กัจฉิ ภิกขเว อปฺปมตฺตา
สมณธมฺมํ กริตฺถ, กัจฉิ โว
ปพฺพชิตกัจฉํ มตฺถกํ ปตฺตนฺ”ติ
ปฺจฺฉิ. ปมตฺโต ภิกขุ อาน
“กฺโต ฆนฺเต เอตสฺส อปฺปมาโท,
คตกาลโต ปฏฺจาย นิปชฺชิตฺวา
นิตฺุทายนฺโต ว กาลํ วิตฺตินาเมสิ”ติ.

“กิ ตฺวํ ปน ภิกขุ”ติ. “อหํ
ฆนฺเต สกาลสฺสเว ทารุณิ
อาหริตฺวา องฺการกปลลํ สชฺเชตฺวา
ปจฺมยามํ วิสิพฺเพนฺโต นิสิตฺติวา
อนิตฺุทายนฺโต ว กาลํ วิตฺตินาเมสิ”ติ.
อถ นํ สตฺถา “ตฺวํ ปมตฺโตว
กาลํ วิตฺตินาเมตฺวา ‘อปฺปมตฺโตมฺหิ’ติ
วทสิ; อปฺปมตฺตํ ปน ปมตฺตํ
กโรสิ; ตฺวํ มม ปตฺตสฺส สนฺติเก
ชวฉฺฉินฺโน ทฺุพฺพลสฺโส วย,
เอส ปน ตว สนฺติเก สีมฺชวสฺโส

สำนักของพระศาสดา ถวายบังคมพระ-
ศาสดาแล้วพลาถนั่งลง ณ ที่ควรข้างหนึ่ง.
พระศาสดา ทรงทำปฏิสันถารกับภิกษุ
ทั้ง ๒ รูปนั้น ตรัสถามว่า “ภิกษุทั้ง-
หลาย พวกเธอทั้ง ๒ ไม่ประมาณบำเพ็ญ
สมณธรรมแลหรือ ? กิจบรรพชิตของ
พวกเธอ ถึงที่สุดแล้วหรือ?”. ภิกษุรูป
ประมาณแล้ว กราบทูลว่า “ข้าแต่-
พระองค์ผู้เจริญ ความไม่ประมาณของ
ภิกษุนั้น จักมีแต่ที่ไหน ตั้งแต่เวลา
ที่ไปแล้ว เธอก็มีแต่จำวัดเท่านั้นให้
เวลาล่วงเลยไปแล้ว”.

พระศาสดา ตรัสถามว่า “ก็เธอ
เล่า ? ภิกษุ”. ภิกษุรูปเกียดคร้าน
กราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ข้าพระองค์ ขนพินมาต่อเวลายังวันนั้น-
เที่ยวแล้ว จัดเตาไฟ นั่งผิงไฟอยู่ตลอด
ปฐมยาม ไม่จำวัดเลย ให้เวลาล่วง
ไปแล้ว”. ลำดับนั้น พระศาสดา ตรัส
กับภิกษุนั้นว่า “เธอเป็นผู้ประมาณแล้ว
แท้ ให้เวลาล่วงไป ยังพูดว่า ‘เรา
ไม่ประมาณ’ ก็เธอย่อมทำผู้ไม่ประมาณ
ให้เป็นผู้ประมาณ, เธอเป็นเสมือนม้า

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คเหตุ วายมนุเตเยว สุเมธโส
 เอกัง วคคัง คณฺหาติ, เอวัง ตาว
 อากเมน หิตฺวา ยาทิ มนุทปญฺเญ
 ปน รตฺติฎฺฐานทิวาฎฺฐานานิ กาทุ
 วายมนุเตเยว กมฺมฎฺฐานํ อุกฺคเหตฺวา
 สชฺฌายมนุเตเยว จ สุเมธโส
 ปุพฺพภาเคปิ ปเรน กตํ รตฺติฎฺฐานํ
 วา ทิวาฎฺฐานํ วา ปวิสิตฺวา
 กมฺมฎฺฐานํ สมฺมสนฺโต สพุทฺทกิเลส
 เขเปตฺวา นวโลกุตฺตรธมฺเม หตฺถกเต
 กโรติ, เอวัง อธิคเมน หิตฺวา
 ยาทิ. วฏฺฏเญ ปน ตํ มนุทปญฺเญ
 หิตฺวา ฉทฺเทตฺวา วฏฺฏโต นิสฺสรนฺโต
 ยาทิเยวาติ.

สินธพ(ชาติ)อาชาไนย ตัวมีผีเท้าเร็ว
 ทิ้งผ้าตัวมีกำลังทราม ตัวขาดผีเท้าโดย
 ความเป็นมามีเท้าด้วนไป ฉะนั้น. คำว่า
ผู้มีปัญญาดี ความว่า บุคคลผู้มีปัญญา
 ยอดเยี่ยม ย่อมละบุคคลผู้เห็นปานนั้นไป
 ด้วยนิกายเป็นที่มาบ้าง ด้วยมรรคผล
 เป็นที่บรรลู่บ้าง. อธิบายว่า เมื่อบุคคล
 ผู้มีปัญญาน้อย พยายามเพื่อจะเรียนเอา
 สูตรหนึ่งนั้นเทียว คนผู้มีปัญญาดี
 ย่อมเรียนได้วรรคหนึ่ง, ย่อมละทิ้งไป
 ด้วยนิกายเป็นที่มาอย่างนี้ก่อน, ก็เมื่อ
 คนมีปัญญาน้อยกำลังชวนขวยเพื่อทำที่
 พักกลางคืนและที่พักกลางวันอยู่นั้นเทียว
 และมัวเรียนกัมมัฏฐาน สาราบายอยู่นั้นเอง
 แม้ในกาลส่วนเบื้องต้น คนผู้มีปัญญาดี
 ก็เข้าไปสู่ที่พักกลางคืนหรือที่พักกลางวัน
 ที่คนอื่นสร้างไว้ แล้วพิจารณากัมมัฏฐาน
 อยู่ ยังกิเลสทั้งปวงให้สิ้นไป ทำ
 โลกุตตรธรรม ๙ ประการ ให้อยู่ใน
 เจื่อมมือ, คนผู้มีปัญญาดี ย่อมละไป
 ด้วยมรรคผลเป็นที่บรรลู่อย่างนี้. อนึ่ง
 คนผู้มีปัญญาดี ละคือทิ้งคนผู้มีปัญญา-
 น้อยนั้นไว้ในวัฏฏะ สลัดออกจากวัฏฏะ
 ไปโดยแท้แล.

ม.ร.ว.อุรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๗. สกุกวตฺตฺ

๓๐. อปฺปมาเทน มชฺวา
เทวานํ เสฏฺฐตํ คโต
อปฺปมาทํ ปสฺสนฺติ
ปมาโท ครหิตो สทา.

๗. เรื่องท้าวลักกะ

๓๐. ท้าวมชฺวา ถึงความเป็นผู้ประเสริฐ
กว่าเทพยดาทั้งหลาย เพราะความ
ไม่ประมาท บัณฑิตทั้งหลาย
ย่อมสรรเสริญ ความไม่ประมาท
ความประมาท บัณฑิตติเตียนทุก-
เมื่อ.

๗. สกกวตฤ

อปุปมาเทน มขวาติ อิมิ
 ฐมมเทสนัน สตุถา เวสาลียิ นิสฺสาย
 กุฎาคารสาลาเย วิหรนฺโต สกุกิ
 เทวราชาเน อารพุก กเถสิ.

เวสาลียิ หิ มหาสิ นาม
 ลิจฺฉวี วสติ. โส ตถาคตสฺส
 สกุกปณฺหสฺสตุตฺตนฺตเทสนัน. สุตฺวา
 “สมฺมาสมฺพุทฺโธ สกุกสฺส สมฺปตฺตี
 มหตี กตฺวา กเถสิ, หิสฺวา
 นุ โข กเถสิ อุกาหุ อหิสฺวา,
 ชานาติ นุ โข สกุกิ อุกาหุ
 โน, ปุจฺฉิสฺสามิ นนฺ”ติ จินฺเตสิ.

อถโข มหาสิ ลิจฺฉวี เยน
 ภควา เตนุปลงฺกมิ อปลงฺกมิตฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ
 นิสฺสิทิ. เอกมฺนฺตํ นิสฺสินฺโน โข
 มหาสิ ลิจฺฉวี ภควนฺตํ เอตทโวจ
 “ทิฎฺฐโจะ นุ โข ภนฺเต ภควตา
 สกุกิ เทวานมินฺโท”ติ.

๗. เรื่องท้าวสักกะ

พระศาสดา เมื่อทรงอาศัยเมือง
 เวสาลี ประทับอยู่ที่กุฎาคารศาลา
 ทรงปรารภท้าวสักกะจอมเทพ ตรัส
 พระธรรมเทศานี้ว่า ท้าวมขวะ...เพราะ
 ความไม่ประมาท เป็นต้น.

ความพิสดารว่า เจ้าลิจฉวีนามว่า
 มหาสิอยู่ในเมืองเวสาลี. ท้าวเธอทรงสดับ
 เทศนาในลักกปัญหสูตร ของพระตถาคต
 แล้ว ทรงดำริว่า “พระสัมมาสัมพุทฺธ-
 เจ้า ตรัสทำสมบัติของท้าวสักกะให้มาก,
 พระองค์ทอดพระเนตรเห็นแล้วจึงตรัส
 หรือไม่ทอดพระเนตรเห็นแล้วตรัสหนอแล,
 พระองค์ทรงรู้จักท้าวสักกะหรือไม่ทรง
 รู้จักหนอแล? จำเราจักทูลถามพระองค์”.

ที่นั่นแล เจ้าลิจฉวีนามว่ามหาสิ
 เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ
 ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว ประทับ
 นั่ง ณ ที่ควรข้างหนึ่ง. เจ้าลิจฉวี
 พระนามว่ามหาสิ ได้ประทับนั่งแล้ว
 ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง กราบทูลคำนี้
 กับพระผู้มีพระภาคว่า “ข้าแต่พระองค์

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ผู้เจริญ ท้าวสักกะจอมเทพทั้งหลาย
พระผู้มีพระภาคทอดพระเนตรเห็นแล้ว
หรือ ?”.

“ทิฏฺฐโจ โข เม มหาสิ สกฺโก
เทวานมินฺโท”ติ. “โส หิ นฺน
ภนฺเต สกฺโก สกฺกปฏฺฐิรูปโก ภวิสฺสติ
ทุทฺทโส หิ ภนฺเต สกฺโก
เทวานมินฺโท”ติ. “สกฺกญฺจาหํ มหาสิ
ปชานามิ สกฺกกรณฺเ จ ฐมฺเม
เยสญฺจ ฐมฺมานํ สมากินฺนตฺตา
สกฺโก สกฺกตฺตํ อชฺฌคา เต
จ ปชานามิ, สกฺโก มหาสิ
เทวานมินฺโท ปุพฺเพ มนุสฺสญฺโต
สมานो มโฆ นาม มาณโว อโหสิ,
ตสฺมา ‘มชฺวา’ติ วุจฺจติ, สกฺโก
มหาสิ เทวานมินฺโท ปุพฺเพ
มนุสฺสญฺโต สมานो ปุเร ทานํ
อทาสิ, ตสฺมา ‘ปุรินฺทโท’ติ วุจฺจติ,
สกฺโก มหาสิ เทวานมินฺโท ปุพฺเพ
มนุสฺสญฺโต สมานो สกฺกจฺจํ ทานํ
อทาสิ, ตสฺมา ‘สกฺโก’ติ วุจฺจติ,
สกฺโก มหาสิ เทวานมินฺโท
ปุพฺเพ มนุสฺสญฺโต สมานो อาวสถํ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “มหาสิ
ท้าวสักกะจอมเทพทั้งหลาย เราตถาคต
ได้เห็นแล้วแล”. เจ้ามหาสิกราบทูลว่า
“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ท้าวสักกะนั้น
คงจักเป็นท้าวสักกะปลอม เป็นแน่
เพราะว่า ท้าวสักกะจอมเทพทั้งหลาย
บุคคลเห็นได้ยาก พระเจ้าข้า”. พระผู้มี-
พระภาคตรัสว่า “มหาสิ เรา รู้จักทั้งตัว
ท้าวสักกะ ทั้งธรรมที่ทำให้เป็นท้าวสักกะ
และท้าวสักกะถึงความเป็ท้าวสักกะ
เพราะพระองค์ได้สมาทานธรรมเหล่านี้ได้
เราย่อมรู้จักธรรมเหล่านั้นด้วย, มหาสิ
ท้าวสักกะจอมเทพทั้งหลาย เมื่อก่อนเป็น
มนุษย์ได้เป็นมาณพชื่อมชฺวะ เพราะ-
ฉะนั้น เขาจึงขนานนามว่า ‘ท้าวมชฺวะ’,
มหาสิ ท้าวสักกะจอมเทพทั้งหลาย
เมื่อก่อนเป็นมนุษย์ ได้ถวายทานก่อน
เพราะฉะนั้น เขาจึงขนานนามว่า
‘ท้าวปุรินททะ’, มหาสิ ท้าวสักกะ
จอมเทพทั้งหลาย เมื่อก่อนเป็นมนุษย์

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อทาลี, ตสฺมา 'วาสโว'ติ วุจฺจติ,
 สกฺโก มหาสิ เทวานมินุโท
 สหสฺสปี อตุฏฺถิ มุหฺตฺเตน จินฺเตสิ,
 ตสฺมา 'สหสฺสกุโข'ติ วุจฺจติ,

ได้ถวายทานโดยเคารพ เพราะฉะนั้น
 เขาจึงขนานนามว่า 'ท้าวสักกะ' มหาสิ
 ท้าวสักกะจอมเทพทั้งหลาย เมื่อก่อน
 เป็นมนุษย์ ได้ถวายที่พัก เพราะฉะนั้น
 เขาจึงขนานนามว่า 'ท้าววาสวะ',
 มหาสิ ท้าวสักกะจอมเทพทั้งหลาย
 ทรงดำริเนื้อความตั้งพันโดยครู่เดียว
 เพราะฉะนั้น เขาจึงขนานนามว่า
 'ท้าวสหัสสักกะ',

สกฺกสฺส มหาสิ เทวานมินุทสฺส
 สุขาดานาม อสุรกณฺญา ปชาปติ,
 ตสฺมา 'สุขุมปตี'ติ วุจฺจติ, สกฺโก
 มหาสิ เทวานมินุโท เทวานัน
 ตาวตีสานัน อีสฺสริยาธิปจฺจ รชชํ
 กาวเรติ, ตสฺมา 'เทวานมินุโท'ติ
 วุจฺจติ, สกฺกสฺส มหาสิ เทวาน-
 มินุทสฺส ปุพฺเพ มนุสฺสญฺตสฺส
 สมานสฺส สตุต วตฺตปทานิ
 สมตฺตานิ สมาทินฺนานิ อหฺลํ เยสํ
 สมาทินฺนตฺตา สกฺโก สกฺกตฺตํ
 อชฺฌคา, กตฺมานิ สตุต ยาวชีวํ
 มาตาเปติภโร อสฺสํ, ยาวชีวํ กุเล
 เชฏฺฐาปจายี อสฺสํ, ยาวชีวํ

มหาสิ นางอสุรกัญญา นามว่าสุชาดา
 เป็นปชาบดี ของท้าวสักกะจอมเทพทั้ง-
 หลาย, เพราะฉะนั้น เขาจึงขนาน
 นามว่า 'ท้าวสุขุมปตี', มหาสิ ท้าวสักกะ
 จอมเทพทั้งหลาย เสวยราชสมบัติอัน
 เป็นอิสริยาธิปัตย์(เป็นอธิบดีโดยความ
 เป็นใหญ่) แห่งเหล่าเทพชั้นดาวดึงส์,
 เพราะฉะนั้น เขาจึงขนานนามว่า
 'ท้าวเทวานมินทะ', ดูก่อนมหาสิ
 ท้าวสักกะ(จอมเทพทั้งหลาย) ถึงความ
 เป็นท้าวสักกะได้ เพราะท้าวเธอได้
 สมาทานวัตตบท ๗ เหล่าใด วัตตบท ๗
 เหล่านั้น เป็นอันท้าวสักกะจอมเทพทั้ง
 หลาย เมื่อก่อนเป็นมนุษย์ สมาทาน

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

(พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสคำ
ไวยากรณ์นี้แล้ว พระสุคตศาสดา ครั้น
ตรัสคำไวยากรณ์ไว้แล้ว, ได้ตรัส
พระพุทฺธพจน์ภายหลังว่า)

“มาตาเปติภร ชนฺตํ
กุเล เชฏฺฐาปจาอินฺ
สณฺหํ สขิลสมฺภาสํ
เปสฺสณฺเวยฺยปฺปหาอินฺ
มจฺจุเชรวิเนเย ยุตฺตํ
สจฺจํ โภธาภิภูํ นรํ
ตํ เว เทวา ตาวตีสสา
อาหุ ‘สปฺปุริโส’ อิติ”^๑

“เทพทั้งหลายชั้นดาวดึงส์ เรียก
คนผู้เลี้ยงมารดาบิดา มีปกติ
ประพฤดิอ่อนน้อม ต่อผู้ใหญ่ใน
ตระกูล พุดไพเราะอ่อนหวาน ละ
วาจาส่อเสียด ประกอบในธรรม
อันกำจัดความตระหนี่ มีวาจาสัตย์
ข่มความโกรธได้ นั้นแลว่า
‘สัตบุรุษ’.

“อิทํ มหาสิ สกฺกเณ
มชฺชมาณวกาเล กตํ กมฺมมนฺ”^๒ติ
วตฺวา ปุณฺ เตเน “กถํ ภาเน
มชฺชมาณโว ปฏฺิปปชฺชตี”^๓ติ ตสฺส
ปฏฺิปปตฺตี วิตุถารโต โสตุกาเมเน
ปฺปฺุโจ “เตเนหิ มหาสิ สฺุณาหิ”^๔ติ
วตฺวา อตีตํ อาหริ

พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า “มหาสิ
กรรมนี้ ท้าวสักกะบำเพ็ญไว้ในคราว
เป็นมชฺชมาณพ” อันเจ้าลิจจวินามว่า
มหาสิ นั้นผู้ใคร่จะสดับเรื่องราวของท้าว
สักกะนั้นโดยพิสดาร จึงทูลถามอีกว่า
“มชฺชมาณพยอมปฏิบัติอย่างไร ? พระ-
เจ้าข้า” ตรัสว่า “มหาสิ ถ้าเช่นนั้น
ท่านจงฟังเถิด” ทรงนำอดีตนิทานมา
(ตรัสว่า)

^๑ ส. ส. ๑๕/๓๓๗.

อตีเต มคธรฏฺเฐ มจลคามเ
 มโฆ นาม มาณโว คามกมม-
 กรณฎฺฐานัน คนฺตฺวา อตฺตโน
 จิตฺฎฺฐานเ ปาหนฺเตน ปัสสุ วิทยฺหิตฺวา
 รณณียํ กตฺวา อฏฺฐาสี. อปโรปี
 ตํ พาหุณา ปหริตฺวา ตโต
 อปเนตฺวา สยํ ตตฺถ อฏฺฐาสี.
 โส ตสฺส อกฺขมิตฺวา อณฺเณ
 ฌานํ รณณียํ กตฺวา อฏฺฐาสี.
 ตโตปี นํ อณฺเณ พาหุณา
 ปหริตฺวา อปเนตฺวา สยํ ตตฺถ
 อฏฺฐาสี. โส ตสฺสปี อกฺขมิตฺวา
 อณฺเณ ฌานํ รณณียํ กตฺวา
 ปุณฺ จิตฺ. อิติ ตํ เคหโต
 นิกฺขนฺตา นิกฺขนฺตา ปุริสา พาหุณา
 ปหริตฺวา โสจฺจิตฺโสจฺจิตฺฎฺฐานโต อปเนตฺสุ.
 โส “สพฺเพปิ เต สฺสจิตฺตา ชาตา,
 อิมินา กมฺเมเน มยฺหํ สุขทายเกน
 ปุณฺณกมฺเมเน ภวิตฺพฺพนฺ”ติ จินฺเตตฺวา
 ปุณฺทิวเส กุฑฺฑทาลมาทาย ขลมนฺทล-
 มตฺตํ ฌานํ รณณียํ อกาสี. สพฺเพ
 คนฺตฺวา ตตฺถ อฏฺฐัสฺสุ. อถ เนสฺ
 สีสตสมเย อคฺคิ กตฺวา อทาสี,

ในครั้งดีกดำบรรพ์ มาณพชื่อว่า
 มมะ ในมจลคาม ในแคว้นมคธ ไปสู่
 ที่ทำงานในหมู่บ้านแล้วใช้ปลายเท้าคู้ฝุ่น
 ในที่ตนยืนแล้ว ได้ทำให้เป็นสถานที่
 รื่นรมย์พักอยู่แล้ว. ฝ่ายอีกคนหนึ่ง
 เอาแขนผลักเขา นำออกจากที่นั้นแล้ว
 ตนเองก็พักอยู่ที่นั่น. มชมาณพนั้น
 ไม่โกรธต่อเขาได้ทำสถานที่อื่นให้เป็น
 รมณีสถาน พักอยู่แล้ว. คนอื่นเอา
 แขนผลักเขา นำออกจากที่นั้น
 ตนเองก็พักอยู่ที่นั่น. มชมาณพนั้น
 ไม่โกรธแม้ต่อคนนั้นได้ทำที่อื่นให้เป็น
 รมณีสถานแล้วพักอยู่อีก. บุรุษทั้งหลาย
 ที่ออกแล้ว ๆ จากเรือน เอาแขนผลักเขา
 นำออกไปจากสถานที่เขาชำระแล้ว ๆ
 ด้วยประการฉะนี้. มชมาณพนั้น คิดว่า
 “คนเหล่านั้นแม้ทั้งหมด เป็นผู้ได้รับ
 ความสุขแล้ว, อันกรรมนี้พึงเป็นบุญกรรม
 ให้ความสุขแก่เรา” วันรุ่งขึ้น ถือจอบ
 ได้ทำที่ขนาดเท่ามณฑลแห่งลานให้เป็น
 รมณีสถานแล้ว. ชนทั้งหมดพากันไป
 พักอยู่ที่นั่น. ครั้งนั้น ในคราว
 ฤดูหนาว มชมาณพได้ก่อไฟให้คน

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กิมุหกาเล อุกกั. ตโต “รมณีย
 จานั นาม สพฺเพสํ ปิย, กสฺสจ
 อปฺปิยํ นาม นตฺถิ, อิตฺถิ ปฏฺจาย
 มยา มคฺคํ สมํ กโรนฺเตน วิจฺริตฺ
 วฏฺฏติ”ติ จินฺเตตฺวา ปาโต
 นิภุมิตฺวา มคฺคํ สมํ กโรนฺโต
 จินฺทิตฺวา หริตพฺพยุตฺตกา รุกฺขสาขา
 หรนฺโต วิจฺรติ.

อก นํ อปโร ทิสฺวา
 อาห “สมฺม กิ กโรสี”ติ. “มยฺหํ
 สกฺคคามินํ มคฺคํ กโรมิ สมฺมา”ติ.
 “เตนหิ อหํปิ เต สหาโย โหมิ”ติ.
 “โหหิ สมฺม, สกฺโค นาม พหฺนํ
 ปิโย มนาโป”ติ. ตโต ปฏฺจาย
 เทว ชนา อหฺลํ. เต ทิสฺวา
 ตเถว ปุจฺฉิตฺวา สุตฺวา ว อปโรปิ
 เตสํ สหาโย ชาโต, เอวํ อปโรปิ
 อปโรปีติ สพฺเพปิ เตตฺตีส ชนา
 ชาตา. เต สพฺเพปิ กุฑฺฑทาลาภิตฺตกา
 มคฺคํ สมํ กโรนฺตา เอกโยชน-
 ทฺวิโยชนมตฺตํ มคฺคภูจฺฉานํ คจฺฉนฺติ.

เหล่านั้น ในฤดูร้อนได้ให้น้ำ(แก่คน
 เหล่านั้น). คราวต่อมา เขาคิดว่า
 “ชื่อรมณีสถานเป็นที่รักของคนทั้งปวง
 ชื่อว่าไม่เป็นที่รักของใครๆ ไม่มี, จำเดิม
 แต่่นี้ไป เราควรเที่ยวทำหนทางให้
 สม่่าเสมอ” ดังนี้แล้ว จึงออกไปแต่เช้าตรู่
 ปราบหนทางให้เรียบ เที่ยวรานกิ่งไม้ที่
 ควรตัดรานอยู่.

ลำดับนั้น บุรุษอีกคนหนึ่ง เห็น
 เขาแล้ว กล่าวว่า “เจ้าทำอะไรหรือ
 เพื่อนรัก”. มฆมาณพ บอกว่า “เรา
 กำลังสร้างหนทางเป็นที่ไปสู่สวรรค์ของ
 เรา นะซีเพื่อนรัก”. บุรุษนั้น กล่าวว่า
 “ถ้าเช่นนั้น ถึงข้าพเจ้าก็จะเป็นเพื่อน
 ของท่าน”. มฆมาณพ ตอบรับว่า
 “ได้ซี เพื่อนรัก, ธรรมดาสวรรค์
 ย่อมเป็นที่รักที่ชอบใจของชนเป็นอันมาก”.
 จำเดิมแต่นั้นมา ก็ได้เป็น ๒ คนด้วยกัน.
 แม้บุรุษอื่นอีก เห็นเขาทั้ง ๒ คนแล้ว
 ก็ถามเหมือนอย่างนั้นนั่นเทียว พอได้
 ฟังแล้ว ก็เป็นเพื่อนของคนทั้ง ๒ นั้น
 ถึงชายคนอื่น ๆ อีก ก็ทำอย่างนั้น
 รวมกันทั้งหมด จึงเป็นคน ๓๓ คน

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ด้วยประการฉะนี้. พวกเขาทั้งหมด
ถือเอาจอบเป็นต้น ช่วนกันปราบทาง
ให้เรียบ ไปถึงที่หนทางประมาณ ๑
โยชน์ ๒ โยชน์.

เต ทิสฺวา คามโกชโก จินฺตลสิ
“อิเม มนุสฺสา อโยเค ยุตฺตา,
สเจปิ อิเม อรณฺณโต มจฺจมนฺสาทีนึ
วา อاهرยฺยํ สุรํ วา กตฺวา
ปิเวยฺยํ, อณฺณํ วา ตาทิสํ กมฺมํ
กเรยฺยํ, อหฺปี กิณฺจิ ลภยฺยนฺ”ติ.
อถ เเน ปกฺโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ
“กี กโรนฺตา วิจรธา”ติ.

“สคฺคฺมคฺคํ สามึ”ติ. “ฉรราวาสํ
วสนฺเตหิ นาม เอวํ กาคฺตุํ น
วฏฺฐติ, อรณฺณโต มจฺจมนฺสาทีนึ วา
อาหริตฺตุํ สุรํ วา กตฺวา ปาตฺตุํ
นानปฺปการเก จ กมฺมนฺเต กาคฺตุํ
วฏฺฐติ”ติ. เต ตสฺส วจันํ ปฏิกุขิปีสุ.
เต เอวํ ปุณฺปุณฺนี วุจฺจมานาปิ
ปฏิกุขิปีสุเยว. โส กุชฺฉิตฺวา
“นาเสสฺสามิ เเน”ติ รณฺโณ สนฺติกํ

นายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) เห็นชน
เหล่านั้น คิดว่า “คนเหล่านี้ ประกอบ
ในฐานะที่ไม่ควรประกอบ, แม้ถ้าชน
เหล่านี้ พึ่งนำสิ่งต่าง ๆ มีปลาและเนื้อ
เป็นต้นมาจากป่าหรือพึ่งทำสุราดื่มกัน,
หรือพึ่งทำการงานเช่นนั้นอย่างอื่น, แม้
เราก็พึ่งได้สิ่งของใด ๆ ด้วย”. ครั้งนั้น
นายบ้านใช้ให้คนเรียกพวกเขามาหา ถาม
ว่า “พวกเจ้าเที่ยวทำอะไรกันอยู่”.

ชนเหล่านั้น ตอบว่า “กำลังทำทาง
สวรรค์กัน ขอรับนาย”. นายบ้าน
กล่าวว่า “ปกติเหล่าชนผู้อยู่ครองเรือน
ไม่ควรจะทำอย่างนี้, ควรนำวัตถุมีปลา
และเนื้อเป็นต้นมาจากป่าหรือควรจะทำ
สุราดื่มกัน, และควรทำการงานมี
ประการต่าง ๆ”. พวกเขาพากันคัดค้าน
คำของนายบ้านนั้นเสีย. พวกเขาแม้ถูก
นายบ้านกล่าวอยู่อย่างนี้หลายครั้ง ก็

ม.ร.ว.อรุณดี - มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คนุตวา “โจเร เทว วฤคพนฺธเน
 วิจารณ์เต ปสฺสามิ”ติ วตฺวา รณฺญา
 “กจฺฉ เต คเหตฺวา อาเนหิ”ติ
 วุตฺโต ตถา กตฺวา รณฺโณ
 ทสฺเสสิ. ราชา อวิมฺสิตฺวา
 “หตฺถินา มทฺทาเปถา”ติ อาณาเปสิ.
 มโฆ เสสานํ โอวาทํ อทาสิ
 “สมฺมา จเปตฺวา เมตฺตํ อณฺโณ
 อมฺหากํ อวสฺสโย นตฺถิ, ตฺมุห
 กตฺถจि โภปี อกตฺวา รณฺเณ
 จ ความโภชเก จ มทฺทนหตฺถิมฺหิ
 จ อตฺตนิ จ เมตฺตจิตฺเตน สมจิตฺตาว
 โหถา”ติ. เต ตถา กริสุ.

อถ เนสํ เมตฺตานุภาเวน หตฺถิ
 อฺปสงฺกมิตฺฺปี น วิสหติ. ราชา
 ตมตฺถํ สุตฺวา “พหู มนุสฺเส ทิสฺวา
 มทฺทิตฺฺ น วิสหิสฺสติ, กจฺฉถ
 กิลณฺเชน ปฏิจฺฉาเทตฺวา มทฺทาเปถา”ติ

คัดค้านอยู่ร่ำไปนั้นเทียว. นายบ้านนั้น
 โกรธ แล้วคิดว่า “เราจักให้พวกมัน
 ฉิบหาย” ไปราชสำนักกราบบังคมทูลว่า
 “ข้าพระองค์เห็นพวกโจรกำลังเทียวไป
 โดยผูกกันเป็นพวก พระเจ้าข้า” อัน
 พระราชาตรัสว่า “เจ้าจงไป, จงจับ
 พวกมันนำมาเถิด” ได้ทำตามพระดำรัส
 นั้น แสดงแด่พระราชา. พระราชา
 ยังไม่ทรงทันพิจารณาเลย รับสั่ง
 บังคับว่า “พวกเจ้าจงให้ช่างเหยียบ”.
 มฆมาณพ ได้ให้โอวาทแก่พวกชนที่เหลือ
 ว่า “เพื่อนรักทั้งหลายเอ๋ย เว้นเมตตา
 เสีย คนอื่นจะเป็นที่พึ่งของพวกเรา ไม่มี,
 พวกท่าน ไม่ต้องทำความโกรธในใคร ๆ
 จงเป็นผู้ มีจิตเสมอกันเทียว ด้วยเมตตา-
 จิตในพระราชา ในนายบ้าน(ผู้ใหญ่
 บ้าน) ในช่างที่จะเหยียบและในตน”.
 ชนเหล่านั้น ได้ทำอย่างนั้นแล้ว.

ครั้งนั้น ช่างย่อมน่าจะเข้าไป
 ไกลด้วยอานุภาพแห่งเมตตา ของชน
 เหล่านั้นได้. พระราชาทรงสดับความนั้น
 แล้ว ตรัสว่า “ช่างมันเห็นคนเป็นอัน
 มาก จึงไม่อาจจะเหยียบ, พวกท่าน

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อาห. เต กิลณฺเชน ปฏิจฺฉาเตตฺวา
มทฺทิตฺตํ เปสฺสิมาโนปี หตฺถิ ทูโรโตว
ปฏิกฺกมิ.

ราชา ตํ ปวตฺตี สุตฺวา
“การณเนตฺถ ภวิตพฺพนุ”ติ เต
ปกฺโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ “ตาทา มํ
นิสฺสาย ตุมฺเห กิ น ลภฺตา”ติ.
“กิเมตํ เทวา”ติ. “ตุมฺเห กิร
วคฺคพฺนฺเชน โจรา หุตฺวา อรณฺเณ
วิจฺรตา”ติ. “โก เอวมาห เทวา”ติ.
“คามโกชโก ตาทา”ติ. “น มยํ
เทว โจรา, มยํ ปน อตฺตโน
สคฺคมคฺคํ โสเชนฺตา อิทฺถจิทฺถจ
กโรม, คามโกชโก อมุห
อกุสฺลกิริยาย นโยเชตฺวา อตฺตโน วจฺนํ
อกโรนฺเต นาเสตฺกาโม หุตฺวา
กุชฺฉิตฺวา เอวมาหา”ติ.

จงไปจงเอาเสื่อลำแพนคลุมแล้วให้ช้าง
เหยียบเกิด”. ช้าง แม้เขาเอาเสื่อลำแพน
คลุมชนเหล่านั้นแล้ว โสเข้าไปเพื่อจะให้
เหยียบ ก็ถอยกลับแต่ไกลเทียว.

พระราชาทรงสดับเรื่องราวนั้นแล้ว
ทรงดำริว่า “ในเรื่องนี้ต้องมีเหตุ”
รับสั่งให้คนเรียกพวกชนเหล่านั้นมา
ตรัสถามว่า “พ่อทั้งหลาย พวกเจ้า
อาศัยเราแล้ว ย่อมไม่ได้อะไรหรือ?”.
ชนเหล่านั้น ทูลถามว่า “พระดำรัสนี้
หมายถึงอะไรกัน พระเจ้าข้า”. พระราชา
ตรัสว่า “นัยว่า พวกเจ้าเป็นโจร เทียว
ไปในป่า โดยผู้กั้นเป็นพวกหรือ?”.
ชนเหล่านั้น ทูลถามว่า “ใครเล่า
กราบทูลอย่างนี้ พระเจ้าข้า”. พระราชา
ตรัสว่า “นายบ้าน นะซี พ่อทั้งหลาย”.
ชนเหล่านั้น พากันกราบทูลว่า “พวก
ข้าพระองค์ ไม่ใช่พวกโจร พระเจ้าข้า,
แต่พวกข้าพระองค์ทางหนทางไปสวรรค์
ของตน จึงทำกรรมนี้และกรรมนี้,
นายบ้านชักชวนพวกข้าพระองค์ เพื่อ
ทำอกุศล มีความประสงค์จะให้พวกข้า-

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อด ราชา เตส กถิ สุตวา
 โสมนสฺสปฺตโต หุตฺวา “ตาด
 อยิ ติริจฺฉาโน ตุมหากิ คฺเช
 ชานาติ, อหิ มนุสฺสภฺโต ชานิตฺ
 นาสกฺขิ, ขมถ เม”ติ. เอวญจ
 ปน วตฺวา สปุตฺตทวาริ คามโกชกิ
 เตส ทาส กตฺวา ตํ หตฺถิปี
 เตส ทตฺวา อารโหณียญจ ตญจ
 คามิ ยถาสฺขิ ปริโกคิ กตฺวา
 อทาสิ. เต “อิเชว โน
 ปุณฺณสฺसानิสฺโส ทิฏฺฐโจะ”ติ ภิโยโยโส
 มตฺตตาย ปสนฺนมานสา หุตฺวา ตํ
 หตฺถิ วาเรน วาเรน อภิรุยฺห
 กจฺจนฺตวา มนุตฺยิสฺสุ “อิทานิ อเมหฺหิ
 อติเรกตริ ปุณฺณํ กาทพฺพนุ”ติ. “กิ
 กโรมา”ติ. “จตุมหาปเถ ทาวริ
 กตฺวา มหาชนสฺส วิสฺสมนสาลิ
 กริสฺสามา”ติ. เต “สาธฺฐ”ติ วตฺวา
 วทฺสมฺกิ ปกฺโกสาเปตฺวา สาลิ
 ปฏฺจเปสฺสุ. มาตฺตุคาเมสฺสุ ปน
 วิคตฺจนฺตตาย ตสฺสา สาลาย

พระองค์ผู้ไม่ทำตามคำของตนนิบหนาย
 โกรธแล้วกราบบังคมทูลอย่างนี้”.

ที่นั่น พระราชาทรงสดับถ้อยคำของ
 พวกชนเหล่านั้นแล้ว ทรงได้ความโสมนัส
 ตรัสว่า “พ่อทั้งหลาย สัตว์ดิรัจฉานนี้
 ยังรู้จักคุณของพวกเจ้า, ตัวข้าเป็นถึง
 มนุษย์ ไม่อาจจะรู้จัก, พวกเจ้าจงอด
 โทษแก่เราเถิด”. ก็แล ครั้นตรัสอย่างนี้
 แล้ว พระราชทานนายบ้าน พร้อมทั้ง
 บุตรและภรรยา ให้เป็นคนรับใช้
 ของชนเหล่านั้นแล้ว พระราชทาน
 แม่ช้างนั้น ให้เป็นพาหนะสำหรับขี่และ
 พระราชทานหมู่บ้านนั้นให้เป็นเครื่อง
 ใช้สอยตามสบายแก่พวกเขา. พวกเขา
 กล่าวกันว่า “พวกเราได้เห็นอาณิสงส์
 แห่งบุญ ในปัจจุบันนี้ทีเดียว” มีใจ
 เสื่อมใสมากขึ้นผลัดกันขึ้นช้างเชือกนั้น
 ตามวาระๆ ไป ปรีักษากันว่า “บัดนี้
 พวกเราควรบำเพ็ญบุญให้เพิ่มยิ่งขึ้น”.
 พวกเขาต่างถามกันว่า “พวกเราจะทำ
 บุญอะไรกันดี”. ตกลงกันว่า “จักสร้าง
 ศาลาเป็นที่พักสำหรับมหาชนให้ถาวร
 ที่ทางใหญ่ ๔ แยก”. พวกเขา กล่าวว่า

ม.ร.ว.อรุวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

มาตุคามานํ ปตฺตี นาทํสุ.

“ดีละ” สั่งให้หานายช่างไม้มาเริ่มสร้างศาลา. แต่เพราะว่าเป็นผู้ปราศจากความพอใจในมาตุคาม พวกเขาจึงไม่ได้ให้ส่วนบุญกุศลในศาลานั้น แก่พวกมาตุคาม.

มมฺมสุส ปน เกเห สุนนฺทา
 สฺจิจฺจตา สฺฐมฺมา สฺฐาตาติ จตฺตฺโส
 อิตฺติโย โหนฺติ.

ก็ในเรือนของมมมาณพ มีหญิง ๔ คน คือสุนันทา สฺจิจฺจตา สฺฐรรมา สฺฐาตา.

ตาสฺ สุธมฺมา วทฺตฺมกิณา สทฺธิ
 เอกโต หุตฺวา “ภาติก อิมิสฺสา
 สาลายํ มํ เชฏฺฐิกํ กโรหิ”ติ
 วตฺวา ลณฺจํ อทาสิ. โส “สาธฺ”ติ
 สมฺปฺยิจฺจติววา ปจฺมเมว กณฺณิกตฺถาย
 รุกฺขํ สุกฺขาเปตฺวา ตจฺเจตฺวา
 วิชฺฌิตฺวา กณฺณิกํ นิฏฺฐาเปตฺวา
 “สุธมฺมา นาม อยํ สาลา”ติ
 อกฺขรานิ จินฺหิตฺวา วตฺถน
 ปลิเวเจตฺวา จเปสิ.

บรรดาหญิง ๔ คนนั้น นางสุธรรมาเข้าร่วมกันกับช่างไม้ กล่าวว่า “พี่ชายขอพี่ จงทำฉันให้เป็นใหญ่ในศาลานี้เถิด” ได้ให้ค่าจ้าง(แก่ช่างไม้). ช่างไม้นั้นก็ตกลงรับคำแล้วว่า “ดีละ” จึงตากไม้สำหรับทำข้อฟ้าให้แห้งก่อนนั้นเทียว ถากเสร็จแล้ว สลักทำไม้ข้อฟ้าให้สำเร็จแล้วก็แกะสลักตัวอักษรว่า “ศาลานี้ชื่อว่าสุธรรมา” ดังนี้แล้วก็เอาผ้าพันเก็บไว้แล้ว.

อถ เน วทฺตฺมกิ สาลํ
 นิฏฺฐาเปตฺวา กณฺณิกาโรปนทิวเส

ลำดับนั้น นายช่างไม้สร้างศาลาให้สำเร็จแล้ว ในวันยกข้อฟ้า กล่าว

๑. ฉ. เชฏฐิก.

“โอโห อยฺยา เอกํ ภาระณียํ น
 สริมุหา”ติ อาห. “กีนํ นาม
 โภ”ติ. “กณฺณิกนฺ”ติ. “โหตุํ ตํ
 อหาริสฺสามา”ติ. “อิทานิ ฉินฺน-
 รุกฺเขน กาทํ น สกฺกา, ปุพฺเพเยว
 ฉินฺนํทิตฺวา ตจฺเจตฺวา วิชฺฌิตฺวา
 จปิตกณฺณิกํ สทฺธํ วฏฺฏตี”ติ.
 “อิทานิ กิ กาทพฺพนฺ”ติ. “สเจ
 กสฺสจฺจิ เกहे นิฏฺฐาเปตฺวา จปิตา
 มฺุเลน วิภฺกายิกกณฺณิกานํ อตฺถิ,
 สฺวา ปริเยสิตพฺพา”ติ. เต ปริเยสนฺตา
 สฺฐมฺุมาเย เกहे ทิสฺวาน สหสฺสํ
 ทตฺวา มฺุเลน น ลภิสฺสุ.

“มฺุเลน เม อตฺถิโก นตฺถิ, สเจ
 มํ สาลาย ปตฺตํ กโรถ,
 ทสฺสามิ”ติ วุตฺเต ปน เต “มยํ
 มาตฺตุคามานํ ปตฺตํ น ทมฺุหา”ติ
 อหํสฺสุ.

กับชน ๓๓ คนนั้นว่า “นายครับ โอ
 พวกกรรมนี้ถึงสิ่งสำคัญที่ควรทำ
 อย่างหนึ่งไม่ได้”. พวกมณะ ถามว่า
 “สิ่งสำคัญอะไรหรือ ? ท่านผู้เจริญ”.
 นายช่างตอบว่า “ช่อฟ้า”. พวกมณะ
 กล่าวว่า “ไม่เป็นไรหรอก, พวกเรา
 จักนำช่อฟ้านั้นมาเอง”. นายช่างไม่
 กล่าวว่า “กรรมไม่อาจจะทำด้วยไม้ที่
 ตัดแล้วเดี๋ยวนี้ได้, ต้องได้ไม้ช่อฟ้าที่เขา
 ตัดถากสลักแล้วเก็บไว้ในกาลก่อนเท่านั้น
 จึงใช้การได้”. พวกมณะถามว่า “เดี๋ยวนี้
 พวกเราควรทำอย่างไรเล่า ?”. นาย-
 ช่างไม่กล่าวว่า “ถ้าในเรือนของใคร ๆ
 มีไม้ช่อฟ้าที่เขาทำไว้ขายด้วยราคาที่เขา
 ทำเสร็จแล้วเก็บไว้, ควรแสวงหาไม้
 ช่อฟ้านั้น”. พวกเขาแสวงหาอยู่ เห็น
 (ไม้ช่อฟ้า) ในเรือนของนางสุธรรมา จึง
 ให้ทรัพย์พันหนึ่งไม่ได้ด้วยราคาทรัพย์.

ก็เมื่อนางสุธรรมา กล่าวว่า “ฉันไม่มี
 ความต้องการด้วยราคาทรัพย์, ถ้า
 พวกท่านทำฉันให้มีส่วนบุญกุศล ในศาลา
 ฉันก็จักให้” พวกเขา กล่าวว่า “พวกเรา
 ไม่ให้ส่วนบุญกุศล แก่พวกมาตุคาม”.

ม.ร.ว.อรวดี ภาณุวิฑิต

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อก เเน วทุณฺณกั อาท “อัยยา
ตเมห กั กถถ, จเปตฺวา
พฺรหฺมโลกั อญฺญั มาตฺตคามรหิตญฺ-
จานนฺนาม นตฺถิ, คณฺหถ กณฺณิกั,
เอวั สนฺเต อมฺหากั กมฺมั
นิญฺจั คมิสฺสตี”ติ. เต “สาธฺว”ติ
กณฺณิกั คเหตุวา สาลั นิญฺจาเปตฺวา
ติธา วิภชฺชิสฺสุ. เอกสฺมี โภจฺจาเส
อิสฺสรานั วสนฺญฺจานั กรีสฺสุ, เอกสฺมี
ทฺคฺคตฺตานั, เอกสฺมี คิลานานั.

เอวั เตตฺตีส ชนา เตตฺตีส
ผลกานิ ปญฺญาเปตฺวา หตฺถิสฺส สญฺญั
อทฺสฺ “อาคนฺตุโก อาคนฺตฺวา ยสฺส
อตฺตตผลเก นิสฺสตี, ตั คเหตุวา
ผลกสามิกสฺเสว เกเห ปติญฺจาเปหิ
ตสฺส ปาทปริกมฺมัม ปิญฺจิปริกมฺมัม
ชาทนียโกชนียสยหานานิ สพฺพานิ
ผลกสามิกสฺเสว ภาโร ภวิสฺสตี”ติ.

ลำดับนั้น พวกนายช่างไม้ กล่าว
กับชนเหล่านั้นว่า “นายขอรับ พวกนาย
พูดอะไร ? เว้นพรหมโลกเสีย สถานที่อื่น
ชื่อว่าเป็นสถานที่เว้นจากมาตุคาม ไม่มี
หรือ, พวกนายจงรับเอาไม้ซ่อฟ้าเถิด,
เมื่อเป็นเช่นนี้ การงานของพวกเรา
จักถึงความสำเร็จ”. พวกมชมาณพนั้น
กล่าวว่า “ดีแล้ว” จึงรับไม้ซ่อฟ้า
ให้ศาลาสำเร็จแล้วแบ่งเป็น ๓ ส่วน. ใน
ส่วนหนึ่ง พวกเขาสร้างไว้เป็นที่สำหรับ
พักของเจ้าใหญ่ นายโต, ในส่วนหนึ่ง
สร้างไว้สำหรับพวกคนเขี้ยวใจ, ใน
ส่วนหนึ่งสร้างไว้สำหรับพวกคนป่วยไข้.

ด้วยการทำอย่างนี้ ชน ๓๓ คน
ปูแผ่นกระดาน ๓๓ แผ่นเสร็จแล้ว ได้
ให้สัญญาแก่ช่างว่า “ผู้เป็นแขกมานั่ง
บนแผ่นกระดานที่คนใดปูไว้ เจ้าจงพา
แขกคนนั้นไป ให้พักอยู่ในเรือนของคน
นั้น ผู้เป็นเจ้าของแผ่นกระดานนั้นแหละ
การนวดเท้า การนวดหลัง ของควรรเคี้ยว
ควรรบริโภคและที่นอนทุกอย่าง จักเป็น
หน้าที่ของผู้นั้นซึ่งเป็นเจ้าของแผ่น-
กระดานนั้นแหละ”.

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

หตถี อากตาคตํ คเหตุวา
 ผลกสามิกสเสว ฆริ เนติ. โส
 ตสฺส ตํทิวสํ กตฺตพฺพํ กโรติ.
 มโฆ สาลาย อวิทุเร เอกํ
 โกวิทารุกุขํ โรเปตฺวา ตสฺส มุเล
 ปาสาณผลกํ อตฺถริ. สาลํ
 ปวิฏฺจปวิฏฺจา ชนา กณฺณิกํ
 โอลเกตฺวา อกฺขรานิ วาเจตฺวา
 “สุธมฺมา นาม สาลา”ติ วทนฺติ.
 เตตฺตีสชนานํ นามํ น ปณฺณายติ.
 สุนนฺทา จินฺเตสิ “อิมเ สาลํ
 กโรนฺตา อเมห อปตฺติกา กรีสฺสุ.
 สุธมฺมา ปน อตฺตโน พฺยตฺตตาย
 กณฺณิกํ กตฺวา ปตฺติกา ชาตา,
 มยาปี กิณฺจิก กาทุํ วฏฺฏติ, กิ
 นุ โข กรีสฺสามิ”ติ. อถสฺสา
 เอตทโหสิ “สาลํ อากตानํ
 ปานีณฺเจว นฺหาโนทกณฺจ ลทฺธุ
 วฏฺฏติ, โปกฺขรณี ชณาเปสฺสามิ”ติ.
 सा โปกฺขรณี กारेสิ. สฺจิจฺตา
 จินฺเตสิ “สุธมฺมาย กณฺณิกา
 ทินฺนา, สุนนฺทาย โปกฺขรณี
 การิตา มยาปี กิณฺจิก กาทุํ

ข้างรับคนผู้มาแล้ว ๑ นำไปสู่เรือน
 ของเจ้าของแผ่นกระดานนั้นเทียว. ใน
 วันนั้น เจ้าของแผ่นกระดานนั้น ย่อม
 ทำกิจที่ควรทำแก่คนที่ข้างนำมานั้น.
 นายมฆะ ปลุกต้นทองเหลืองต้นหนึ่ง ที่
 ใกล้ศาลาแล้วปูแผ่นศิลาไว้ที่โคนต้นทอง-
 เหลืองนั้น. ชนทั้งหลายผู้เข้าไปแล้ว ๑
 สูศาลา มองดูช่อฟ้าแล้ว อ่านหนังสือ
 ต่างก็กล่าวกันว่า “ศาลาชื่อว่าสุธรรมา”.
 ชื่อของชน ๓๓ คน ย่อมไม่ปรากฏ.
 นางสุนันทาคิดว่า “ชนพวกนี้ เมื่อ
 สร้างศาลา ก็ทำพวกเราไม่ให้เป็นผู้มี
 ส่วนบุญ, แต่นางสุธรรมา ทำช่อฟ้า
 เข้าร่วมส่วนบุญจนได้ เพราะว่า ตน
 เป็นคนฉลาด ตัวเราก็ควรจะทำบุญ
 อะไร ๑ บ้าง, เราจักทำอะไร หนอแล”.
 ที่นั้น นางสุนันทานั้น ได้มีความตริก
 ดังนี้ว่า “พวกคนที่มาสู่ศาลาแล้วสมควร
 จะได้น้ำดื่มและน้ำสำหรับอาบ, จ้าเรา
 จักให้คนชุดสระโบกขรณี”. นางจึง
 ให้คนชุดสระโบกขรณี. นางสุจิตรา
 คิดว่า “นางสุธรรมาให้ไม้ช่อฟ้า,
 นางสุนันทาให้สร้าง(ชุด)สระโบกขรณี,

ม.ร.ว.อรวดี มาณะวิท

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา